



**İSTANBUL BAROSU**

**FİKRİ ve SİNAl  
HAKLAR  
KOMİSYONU**

**ÖZEL YAYIN  
2025**

**İSTANBUL BAROSU**

**FİKRİ VE SİNİ  
HAKLAR KOMİSYONU**

**ÖZEL YAYINI**



**İSTANBUL BAROSU**  
**FİKRİ VE SİNİ HAKLAR KOMİSYONU ÖZEL**  
**YAYINI**

**İSTANBUL BAROSU**  
**FİKRİ VE SİNİ HAKLAR KOMİSYONU**

AV. CEREN KALI / Başkan

AV. SİBEL AYDIN / Sekreter

AV. PAKİZE KOCAMAN AŞA / Yürütme Kurulu Üyesi

AV. İSMAİL DEMİRCİ / Yürütme Kurulu Üyesi

AV. AKIN CEYLAN / Yürütme Kurulu Üyesi

AV. ASLI ETAN / Yürütme Kurulu Üyesi

AV. DİLARA YÜCE / Yürütme Kurulu Üyesi

**EDİTÖRLER**

Av. Mehmet Akif Mercan

Av. Aslı Etan

## TEŞEKKÜR

İşbu Özel Yayın'daki makalelerin toplanmasında ve derlenmesinde büyük çaba gösteren 2022-2024 Faaliyet Yılı İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu Yürütme Kurulu üyeleri; Av. Deniz Dinar Uğur'a, Av. Deniz Merve Ersoy Pınar'a Av. Dr. R. Eda Giray'a, Av. İbrahim Ekdial'a, Av. Erdem Türkekul'a, Av. Utkan Bakırcı'ya ve Av. Mehmet Akif Mercan'a emekleri için bilhassa teşekkür ederiz.

## YAZARLARIN SORUMLULUĞU

Komisyonumuz yazarların makalelerini herhangi bir içerik denetiminden geçirmemiş, yalnızca derleme ve mizanpaj sürecinde yer almıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik kurallara uyma yükümlülüğü yazara aittir. Aksi bir durumun tespiti halinde İstanbul Barosu ve İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Haklar Komisyonu hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir.

# İÇİNDEKİLER

## YAZILAR

<b>TASARIM HAKKI İHLALİNİN HAPİS CEZASINA KONU EDİLİP EDİLEMeyeCEĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME - AV. İREM ÜNAL NİZAMOĞLU</b> .....	7
<b>CAYMAYA İTİRAZ DAVASI - AV. BENSU KÜÇÜKALİ GÜNGÖR</b> .....	19
<b>MARKA HAKKINA TECAVÜZE İLİŞKİN YAPILAN ARAMA - ELKOYMA VE UYGULAMADAKİ SORUNLAR - AV. İDİL CANSU MAHMUTOĞLU SAĞLIKLI</b> .....	42
<b>METAVERSE'DE MARKALARIN HUKUKİ DEĞERİ VE KORUNMASI - AV. İLAYDA SELVİLİ</b> .....	57
<b>MARKA HUKUKUNDA TANINMIŞ MARKA VE SULANDIRMA KAVRAMI - AV. SULTAN BALLI</b> .....	94
<b>CEZA HUKUKU KAPSAMINDA PLAGİARİZM: FİKRİ HAKLARIN İHLALİ - AV. CANSU MELİS İPEKLİ</b> .....	114
<b>KORUMA SÜRESİ SONA EREN KARAKTERLERİN MİCKEY MOUSE ÖRNEĞİ ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ (TELİF HAKKI İLE MARKA HAKKININ KESİŞİMİ YÖNÜNDEN) - AV. MİNE BEKİN, AV. EFE ÖZDİNÇ</b> .....	128

## KARAR İNCELEMESİ

<b>WASHINGTON BÖLGESİ BİRLEŞİK DEVLETLER BÖLGE MAHKEMESİ, STEPHEN THALER V. SHIRA PERLMUTTER ET AL. CIVIL ACTION NO. 22-1564 (BAH) SAYILI KARAR ÇEVİRİSİ - AV. DİDEM EROL, AV. SİNAN HASSAS</b> .....	147
---	-----



# TASARIM HAKKI İHLALİNİN HAPİS CEZASINA KONU EDİLİP EDİLEMEYECEĞİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Av. İrem ÜNAL NİZAMOĞLU\*

## Özet

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nda (SMK) marka hakkına ilişkin ihlaller bakımından hapis cezası öngörölmüş; ancak tasarım hakkı ihlalleri için böyle bir ceza öngörölmemiştir. Tasarım gaspı ve/veya tecavüzü hallerinde haksız rekabete ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 55 ve devamı maddelerinin uygulama alanı bulup bulmayacağı ise doktrin ve yargı kararlarında kesinliği olmayan ve henüz uygulamada birliğin sağlanmadığı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İşbu makalede tasarım hakkına tecavüz halinde SMK ve TTK uyarınca hapis cezasının uygulama alanı bulup bulmayacağı konusu doktrin ve yargı kararları ışığında tartışılmaktadır.

## Abstract

In Industrial Property Code No. 6769, penalty of imprisonment is stipulated for trademark infringements; however there is no penalty rule for industrial design infringements. It is not certain whether the article 55 of Turkish Commercial Code for unfair competition is applied in case of industrial extortion and/or infringement accordingly to the doctrine and judicial decisions. In this Article, it is debated on penalty of imprisonment for infringement of industrial design rights according to Industrial Property Code and Turkish Commercial Code in the light of the doctrine and judicial decisions.

## GİRİŞ

Hukukumuzda tasarım, Tasarım Direktifi'ne ve Tasarım Tüzüğü'ne uygun olarak SMK m. 55'te yer almaktadır<sup>1</sup>. SMK m. 55'te tasarım kavramı “*Tasarım, ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür.*” şeklinde

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

<sup>1</sup> Selin ÖZDEN MERHACI, Tasarımların Hükümsüzlüğü, Ankara 2023, s. 23.

ve ürün kavramı ise “*Ürün, bilgisayar programları hariç olmak üzere, endüstriyel yolla veya elle üretilen herhangi bir nesnenin yanı sıra birleşik bir ürün veya bu ürünü oluşturan parçaları, ambalaj gibi nesnelere, birden çok nesnenin bir arada algılanan sunumlarını, grafik sembolleri ve tipografik karakterleri ifade eder.*” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla ürünün ve dış görünümünün işbu madde gerekçesine uygun olması koşulu ile tasarım hakkından ve bu hakkın ihlalden söz etmek mümkün olacaktır. SMK m. 81’de ise marka hakkına tecavüz sayılan fiiller zikredilmiş; ancak herhangi bir ceza maddesine yer verilmemiştir. Bu bağlamda TTK’nın 55 ve devamı maddelerinde yer alan haksız rekabet fiiline uygun olan tasarım gaspı ve tasarım hakkına tecavüz sayılan fiillerden dolayı ceza davaları açılmaya başlanmıştır. Makalede tasarım hakkı ihlalden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından hapis cezasının uygulama alanı bulup bulmayacağı SMK ve TTK yönünden ele alınmaktadır.

## **I. Sınai Mülkiyet Kanunu Bakımından Tasarım Hakkı**

SMK, başlangıç hükümleri ve beş kitaptan oluşan bir kanundur. Tasarımlar ise Kanun’un Üçüncü Kitap’ında yer almaktadır. Kanun’un Beşinci Kitap’ı ise ortak hükümleri içermekte olup, yine tasarımlara da uygulanacak hükümler ihtiva etmektedir.

Tasarım da patent, marka, coğrafi işaret, faydalı model gibi bir sınai haktır. Sınai hak, gayri maddi mallar üzerinde olan haklar olması sebebiyle hak sahibine, üçüncü kişilerin bu haklardan yararlanmasını engellemek yetkisi gibi inhisari yetkiler tanıyan, mutlak hak türüdür. Bir tasarımın hukuki korumadan yararlanabilmesi için bazı nitelikler taşıması gerekmektedir. Türk Hukuku’nda sadece yeni ve ayırt edici niteliklere sahip olan tasarımlar korumaya alınır. SMK m. 56/1 uyarınca “*Tasarım yeni ve ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla bu Kanunla sağlanan haklar kapsamında korunur.*”

SMK tasarımların hem tescilli hem de tescilsiz olarak korunmasını kabul etmiştir. Her ne kadar koruma süreleri ve hakkın kapsamı itibarıyla tescilli ve tescilsiz tasarımlar arasında birtakım farklılıklar bulunsa da; SMK 2/1-ı tescilli ve tescilsiz

tasarım ayrımı yapmadan, tasarımlar üzerinde sınai mülkiyet hakkı bulunduğunu kabul etmiştir<sup>2</sup>.

#### **A. Tescilli Tasarımlar**

Tasarım hukukunda asıl olan tescilli tasarım korumasıdır. Tescilli tasarımlar, sahibine inhisarî nitelikte yetkiler verir ve bu münhasırlık tasarım sahibine mutlak hak sağlar. Mutlak hakların hak sahibi dışındaki kişilerin hak konusu ürünlere ilişkin fiillerini engellemek suretiyle ortaya çıkan etkisi çok kuvvetli olduğundan, bu hakların edinilmesi maddi ve şekli olarak belli şartlara bağlanmıştır. Tasarımın maddi şartı onun yeni ve ayırt edici nitelik taşıması, şekli şartı ise bunun tescil edilmiş olmasıdır<sup>3</sup>.

SMK m. 69/1'e göre: "*Tescilli tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren beş yıldır. Bu süre beşer yıllık dönemler halinde yenilenmek suretiyle toplam yirmi beş yıla kadar uzatılabilir.*" Tasarım tescil başvurusunun kesinleştiği tarihten itibaren 5 yıllık dönemler şeklinde yenilenmeyen veya yenilense bile 25 yıllık azami koruma süresini doldurmuş olan tasarımlar için koruma hakkı kendiliğinden düşecektir. Tasarımın korunma süresi, tescil başvurusunun yapıldığı zamanın kesinleştiği tarihten itibaren hesaplanacaktır.

Buna göre Kanun'da öngörülen tasarım hakkının esasen tescilli tasarıma ilişkin olduğu; tescilsiz tasarımların ise Kanun kapsamında sayılan sınırlı korumaya tabi olduğu açıkça görülmektedir.

#### **B. Tescilsiz Tasarımlar**

SMK m 55/4 uyarınca: "*Tasarım; bu Kanun hükümleri uyarınca tescil edilmiş olması hâlinde tescilli tasarım, ilk kez Türkiye'de kamuya sunulmuş olması hâlinde ise tescilsiz tasarım olarak korunur.*"

554 sayılı KHK döneminde sadece tescilli tasarımlar koruma kapsamına alınmış, tescilsiz tasarımların korunması 554 sayılı KHK'nin 1/2 maddesi ile genel hükümlere bırakılmıştı. Bu nedenle Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)

---

<sup>2</sup> Selin ÖZDEN MERHACI, a.g.e., s. 49.

<sup>3</sup> Hayri BOZGEYİK & Sefa ER, Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma, DergiPark, 2019, Cilt: 5 Sayı: 1, s. 22

kapsamında eser sayılan tescilsiz tasarımlar FSEK hükümlerine ve haksız rekabet hükümlerine göre, eser özelliği göstermeyen tescilsiz tasarımlar ise sadece haksız rekabet hükümlerine göre korunmaktaydı<sup>4</sup>.

SMK tescilsiz tasarımların da üç yıl süre ile tıpkı tescilli tasarımlar gibi korunmasını hüküm altına alarak uygulamada meydana gelen tartışmalara bir cevap vermiştir. Zira tescilsiz markalar gibi tescilsiz tasarımların da haksız rekabet kuralları çerçevesinde korunup korunmayacağına ilişkin literatürde ve yargı kararlarında birçok farklı görüş bulunmaktaydı.

### **C. Tasarımların Tescilli/Tescilsiz Olma Durumunun Korumaya Etkisi**

Kanımca 554 sayılı KHK zamanında ortaya çıkan karmaşa SMK ile birlikte ortadan kalkarak tescilli ve tescilsiz tasarım korumasındaki farklılık giderilmiştir. Zira tescilsiz tasarımların koruma süresi daha az olduğundan; tescilli tasarıma nazaran daha uzun korunabilecek şekilde haksız rekabet hükümlerine dayandırılması sonucu ortaya çıkan haksızlık da giderilmiştir. *Zira tescilsiz tasarımlara haksız rekabet hükümleriyle süresiz bir koruma öngörmek, fikri mülkiyet korumasının amacıyla bağdaşmayacağı gibi, yukarıda yer verilen muhalefet şerhinde de ifade edileceği üzere tescilsiz tasarımlara hukuki bir monopol sağlanarak tescilli tasarımlara nazaran daha iyi korunmaları sonucunu doğuracaktır*<sup>5</sup>.

Aşağıda daha ayrıntılı değinileceği üzere, tescilli veya tescilsiz tasarım olduğundan bağımsız olarak tasarımların TTK’de yer bulan haksız rekabet kuralları ile koruma altına alınabileceği de bir başka görüştür.

## **II. Tasarım Hakkı İhlallerinde Hapis Cezası**

### **A. Sınai Mülkiyet Kanunu Bakımından Hapis Cezası**

SMK’de marka hakkına tecavüz fiilleri haricinde hapis cezası veya cezaî yaptırım öngören bir madde yer almamıştır. Özetle, tasarım hakkı ihlallerine ilişkin

---

<sup>4</sup> Hayri BOZGEYİK & Sefa ER, a.g.e., s. 23

<sup>5</sup> Abdurrahman Hamza TÜZGEN, Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması, İstanbul, Kasım 2023, s. 51.

özel bir tasarım suçu veya ceza yaptırımı Kanun'da öngörülmemiştir. Tasarım korumasına ilişkin düzenleme tasarım hakkı sahibine yalnızca hukuki koruma öngören SMK; genel hükümlerde yer alan ürün ve araçlara el konması, ürün ve araçlar üzerinde mülkiyet hakkının tanınması, ürün ve araçların şekillerinin değiştirilmesi ve imhası, hükmün ilgililere tebliği ve kamuya ilan yoluyla duyurulması, ihtiyati tedbirler ve gümrüklerde el koyma talebi gibi taleplerini içermektedir<sup>6</sup>. Bu sebeple işbu makalede asıl tartışılacak konu TTK çerçevesinde tasarım hakkı ihlaline ilişkin hapis cezası yaptırımı imkânı olup olmadığı konusudur.

## **B. Türk Ticaret Kanunu Bakımından Hapis Cezası**

TTK'nin 54 ila 63. maddeleri arasında haksız rekabete ilişkin hükümler düzenlenmiştir. TTK'nin 54. maddesinde “amaç ve ilke” başlığı altında haksız rekabete ilişkin genel ilke gösterilmekte, TTK'nin 55. maddesinde ise haksız rekabet oluşturan, dürüstlük kuralına aykırı davranışların ve ticari uygulamaların başlıcaları sayılmaktadır. Buradaki “başlıca” ifadesi maddede gösterilen haksız rekabet hallerinin sınırlı sayıda olmadığını, bunların örnek olarak sayıldığını ifade etmektedir. Doktrinde ve yargı kararlarında iki zıt görüş yer almaktadır. Kanımca, tasarım hakkı ihlallerinin her biri kendi içinde haksız rekabet bakımından öznel olarak değerlendirilmeli ve kanun koyucunun tasarım tecavüzlerine ilişkin cezai yaptırım öngörmemesinin bilinçli bir seçim olduğu kabul edilmelidir. Gerçekten, tasarım hukukunun konusu fikri bir çaba sonucu ortaya çıkan ürün iken, haksız rekabet hukukunun konusu rekabet

---

### **<sup>6</sup> Sınai mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahibinin ileri sürebileceği talepler**

**MADDE 149-** (1) Sınai mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahibi, mahkemeden aşağıdaki taleplerde bulunabilir: a) Fiilin tecavüz olup olmadığının tespiti. b) Muhtemel tecavüzün önlenmesi. c) Tecavüz fiillerinin durdurulması. ç) Tecavüzün kaldırılması ile maddi ve manevi zararın tazmini. d) Tecavüz oluşturan veya cezayı gerektiren ürünler ile bunların üretiminde münhasıran kullanılan cihaz, makine gibi araçlara, tecavüze konu ürünler dışındaki diğer ürünlerin üretimini engellemeyecek şekilde elkonulması. e) (d) bendi uyarınca elkonulan ürün, cihaz ve makineler üzerinde kendisine mülkiyet hakkının tanınması. f) Tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, özellikle masraflar tecavüz edene ait olmak üzere (d) bendine göre elkonulan ürünler ile cihaz ve makine gibi araçların şekillerinin değiştirilmesi, üzerlerindeki markaların silinmesi veya sınai mülkiyet haklarına tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise imhası. g) Haklı bir sebebin veya menfaatinin bulunması hâlinde, masrafları karşı tarafa ait olmak üzere kesinleşmiş kararın günlük gazete veya benzeri vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilan edilmesi veya ilgililere tebliğ edilmesi. (2) Birinci fıkranın (e) bendinde belirtilen talebin kabulü durumunda, söz konusu ürün, cihaz ve makinelerin değeri, tazminat miktarından düşülür. Bu değer kabul edilen tazminat miktarını aşması hâlinde, aşan kısım hak sahibince karşı tarafa ödenir. (3) Birinci fıkranın (g) bendinde belirtilen talebin kabulü durumunda ilanın şekli ve kapsamı kararda tespit edilir. İlan hakkı, kararın kesinleşmesinden sonra üç ay içinde talep edilmezse düşer. (4) Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları bakımından manevi zararın tazmini talep edilemez.

hakkının kötüye kullanılmasının engellenmesi ve dürüstlük kuralı çerçevesinde hareket edilmesidir. Yine tasarım hukukunun amacı tasarımı ve bu tasarımın sahibini korumak iken, haksız rekabetin amacı, emeğin korunması sonucunda dürüst ve bozulmamış rekabet ortamının oluşturulması ve bunun korunmasıdır<sup>7</sup>. Dolayısı ile tasarım tecavüz fiillerini Kanun'a paralel olarak aşağıdaki ayrıma göre değerlendirmek yerinde olacaktır.

## 1. Tasarımı Taklit Etme Fiili (SMK 81/1-a)

SMK'nin 81. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde "*Tasarım sahibinin izni olmaksızın bu Kanun hükümlerine göre koruma kapsamındaki bir tasarımın kullanıldığı veya uygulandığı ürünün aynısını veya genel izlenim itibarıyla ayırt edilemeyecek kadar benzerini üretmek, piyasaya sunmak, satmak, sözleşme yapmak için öneride bulunmak, ticari amaçla kullanmak veya bu amaçlarla bulundurmak, başka bir şekilde ticaret alanına çıkarmak, ithal işlemine tabi tutmak.*" fiilleri tasarımın taklit yolu ile tecavüzüne yol açmaktadır.

Tasarımın salt taklit edilmesi tasarım tecavüzüne yol açsa da SMK uyarınca hukuki tedbirlerin alınabileceği açıkça yazılı olup; herhangi bir cezai yaptırımdan bahsedilmemiştir. Kanun koyucunun marka tecavüzüne ilişkin cezai yaptırım öngörmesi ancak diğer sınai mülkiyet hakkı tecavüzleri bakımından sessiz kalmış olması herhalde başlı başına tasarımın taklit yolu ile tecavüzünde hukuki yaptırımları yeterli bulmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim, "kanunsuz suç olmayacağından" TTK'nin haksız rekabete ilişkin hükümlerinin bu bent kapsamındaki fiillere uygulanamayacağı kanaatindeyim.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nin 2019/4819 E. ve 2019/7682 K. sayılı kararında "*...Şüphelilerin, müştekiye ait "Kuşkonmaz bariyer" adlı tescilli faydalı modeli, numunesi üzerinden taklit şekilde üretilip piyasaya sürdükleri şeklinde iddia edilen eylemlerinin TCK'nın 157/1 maddesinde düzenlenen suçun unsurları bulunmadığından oluşturmayacağı, ayrıca 6769 sayılı Sınai Haklar Kanunu ve iptal edilen 554 sayılı KHK göz önünde bulundurulduğunda faydalı model kapsamına giren taklit ürün*

---

<sup>7</sup> Hayri BOZGEYİK & Sefa ER, a.g.e., s. 31.

*satışının özel yasalarda da cezai olarak yaptırım altına alınmadığı, TTK 55 ve 62. maddesindeki haksız rekabet halleri ve cezai yaptırım maddelerinde de eyleme uyan suçun bulunmadığı nazara alındığında...*” şeklinde hüküm kurmuştur.

Yine Yargıtay 19. Ceza Dairesi'nin 2015/13872 E. ve 2016/18000 K. sayılı kararında “...Sanık hakkında 554 sayılı KHK'nın 48/A-c maddesi uyarınca cezalandırılması için kamu davası açılmıştır. Bu maddenin atıf yaptığı 48. maddede ise kararname hükmüyle suç tanımları düzenlenmiştir. 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinde "Diğer Kanunların 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Birinci Kitabında yer alan düzenlemelere aykırı hükümleri, ilgili Kanunlarda gerekli değişiklikler yapılınca ve en geç 31 Aralık 2008 tarihine kadar uygulanır." 5237 sayılı TCK'nın 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5/1. maddesinde "Bu kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır" ve aynı kanunun genel hükümleri arasında bulunan 2. maddesinin birinci fıkrasında ise "Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanmaz." hükümleri yer almaktadır.

Olayımızda sanığa atılı eylem, ceza içeren özel bir hukuk düzenlemesi olup, 5. maddede sözü edilen özel ceza kanunları ya da ceza içeren kanunlar kapsamında bulunmaktadır. O halde atılı eylem, TCK'nın 2. maddesi hükmü kapsamında değerlendirilmelidir. Bu duruma göre, KHK hükmüyle getirilen bu düzenleme TCK'nın 2. maddesinde öngörülen kanunilik ilkesine uygun bulunmamaktadır. **Nitekim Anayasa Mahkemesi 05.02.2009 gün ve 2005/57 E. 2009/19 K. sayılı iptal kararı gerekçesinde kanunsuz suç ve ceza konulamayacağını, Kanun Hükmünde Kararname hükmüyle suç ve ceza getirilemeyeceğini açıkça vurgulamıştır.** Bu durum karşısında, 5252 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesi ile TCK'nın 2. maddesi ve 01.01.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5. maddesi birlikte değerlendirildiğinde; 554 sayılı KHK'nin suç tanımlayan hükümlerinin tümüyle zımni olarak ilga edildiğinin (örtülü olarak yürürlükten kaldırıldığı) kabulü gerekmektedir. Bu hukuki değerlendirmeye göre atılı eylem 554 sayılı KHK hükümleri kapsamında suç oluşturmayacaktır.

**Öte yandan 554 sayılı KHK'ye göre suç oluşturmayan eylemin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen haksız rekabet suçunu oluşturup oluşturmayacağı**

*hususunun da bu noktada ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. 4128 sayılı Kanun'un 554 sayılı KHK'ye eklenen ceza hükmünün yürürlüğe girmesiyle birlikte bu hükümler daha önceden yürürlükte bulunan ve aynı hukuki değeri koruyan diğer kanunlardaki ceza hükümlerini zımni olarak yürürlükten kaldırmış olduğundan, bu nedenle, 554 sayılı KHK ile koruma altına alınan endüstriyel tasarımlar yönüyle sanığa atılı eylem haksız rekabet suçunu da oluşturmamaktadır...*" şeklinde hüküm kurulmuştur.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin de benzer kararları mevcuttur. Doç. Dr. Cahit Suluk'un hukuki mütalaalarından teşekkül kitabında yer alan "...*Bu bilgiler ışığında, somut olayda da tasarım ihlal eylemleri söz konusu olsa dahi, bu eylemlere ilişkin cezai müeyyideleri özel olarak düzenleyen mevzuat hükümlerinin yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle, ilgili eylemlere TTK'nin haksız rekabete ilişkin genel düzenlemelerinin uygulanabilmesi mümkün değildir*<sup>8</sup>..." şeklindeki yorumu halihazırda yargı kararlarına paraleldir. Her ne kadar KHK döneminde kaleme alınan bir mütalaa olsa da, SMK'de yer almayan bir cezai yaptırım bakımından haksız rekabete ilişkin kuralların uygulanması da benzer bir durumdur. Ancak, toplumu yanıltma ve söz konusu tasarımın kaynağı konusunda tüketici kitlesini aldatma koşullarının varlığı halinde salt tasarımın taklidi haricinde başka bir hukuki sonuç meydana geleceğinden; bu gibi durumlara haksız rekabet kurallarının işletilebilmesi mümkün olacaktır.

## **2. Lisans Yoluyla Verilmiş Hakların İzinsiz Genişletilmesi veya Üçüncü Kişilere İzinsiz Devredilmesi Fiilleri (SMK 75, SMK 81/1-b)**

SMK'nin 81. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde "*Tasarım sahibi tarafından lisans yoluyla verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devretmek.*" fiili tasarım hakkı tecavüzü olarak sayılmıştır.

Yargıtay'ın bir kararında sanıkların ortağı olduğu şirketin, katılan şirketle anlaşması bitmesine rağmen, katılan şirketin önceden ellerinde bulunan veya bir şekilde tedarik ettikleri ürünleri satışa çıkarması fiili haksız rekabet suçu olarak

---

<sup>8</sup> Cahit SULUK, Fikri Mülkiyet Yazıları I – Mütalaalarım (2001-2020), Ankara, 2021, s.575.

nitelendirilmiştir<sup>9</sup>. Dolayısıyla kendisine verilen bir kullanım hakkının veyahut şirket ortağı olarak daha önceden elde edilen bilgiler sebebi ile eylemin haksız rekabet suçuna vücut vermesi hayatın olağan akışına uygundur.

Yukarıdaki anlatımlardan yola çıkılarak, lisans sözleşmesinin aykırı kullanımı veyahut kapsamı dışına çıkılmak sureti ile izinsiz genişletilmesi veya bu hakların üçüncü kişilere devredilmesi TTK'nin 55/1,a-4 maddesindeki “Başkasının malları, iş ürünleri, faaliyetleri veya işleri ile karıştırılmaya yol açan önlemler almak”, TTK'nin 55/1,c-1 maddesindeki “Kendisine emanet edilmiş teklif, hesap veya plan gibi bir iş ürününden yetkisiz yararlanmak” ve yine TTK'nin 55/1,c-3 maddesindeki “Kendisinin uygun bir katkısı olmaksızın başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmak” suretiyle haksız rekabete yol açabilecek fiillerdir. Bu sebeple de hapis cezası yaptırımına konu olabilecektir.

### **3. Tasarım Hakkını Gasp Etmek (SMK m. 71, SMK m. 81/1-c)**

Son olarak, SMK'nin 81. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde “Tasarım hakkını gasp etmek.” fiili tasarım hakkı tecavüzü olarak sayılmıştır.

Öncelikle tasarım gaspı ne demek onu açıklamamız gerekmektedir. SMK'nin 71. maddesinde açıkça yer aldığı üzere tasarım başvurusu gerçek hak sahibi olmayan bir kişi tarafından yapılmış veya tasarım bu kişi adına tescil edilmişse veya tescilsiz tasarım gerçek hak sahibi olmayan bir kişi tarafından kamuya sunulmuşsa bu durumda tasarım hakkı gasp edilmiş olur.

Haksız rekabet uygulamalarında önemli olan başkasının ürününe benzetme eyleminin kendisi değildir. Önemli olan işbu eylemin gerçekleşme şeklidir. Bu sebeple de tasarımın taklit edilmesi haksız rekabete tek başına vücut vermezken, tasarımın gaspı kendi içerisinde bir kötü niyet ve haksız fiil oluşturduğundan bu durum haksız rekabet fiili olarak değerlendirilmelidir.

---

<sup>9</sup> Yargıtay 19. Ceza Dairesi E. 2015/12488 K. 2017/2430 20.02.2017.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir kararında “...*Ekonomik ve ticari hayatta herkes, ahlak ve objektif iyiniyet kurallarına uygun bir şekilde hareket ederek, ancak kendi emek ve gayreti ölçüsünde bir kazançla yetinmelidir. Bir tacirin, kendi emek ve gayretine dayanan kazancı, gerek ahlaki gerekse kanuni yönden meşrudur. Fakat, bir kimsenin en ufak bir yorgunluğa ve zahmete girmeden bir başkasının yıllar yılı didinip alın teri ve göz nuru dökmek suretiyle ancak meydana getirdiği ve tamamen kişisel emek ve gayretinin ürünü olan çalışmasına ortak olması hali, hem ahlak kurallarına bir aykırılık oluşturur ve hem de haksız rekabeti meydana getirir. Bu şekildeki bir haksız rekabet, "parazit-tufeyli" rekabet olarak nitelendirilir. Bir başkasının yıllarca çalışmak suretiyle ancak elde edebildiği emek ve şöhretine el atmak suretiyle -deyim yerindeyse- onun sırtından para kazanmak isteyen kimsenin hareketi, kendi emeğine dayanmadığı için, ahlak kurallarına ve kanun hükümlerine göre, haksız rekabettir (Doğanay, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 3.Baskı, Cilt I, Ankara 1990, Sahife 314-318)<sup>10</sup>.” şeklinde haksız rekabetin içinde sınai mülkiyet hakkının nasıl dahil olabileceğini hükme bağlamıştır.*

Başkasının tasarımını kendi tasarımını gibi lanse ederek tescil başvurusunda bulunmak veya kamuya sunmak başkasının iş ürünlerinden yetkisiz yararlanmaya ve başkasının iş ürünleri ile karıştırılmaya yol açan önlemler almaya sebep olacaktır. Tasarımın gaspı bu bağlamda değerlendirildiğinde TTK'nin 55/1,a-4 maddesindeki “*Başkasının malları, iş ürünleri, faaliyetleri veya işleri ile karıştırılmaya yol açan önlemler almak*” ve yine TTK'nin 55/1,c-3 maddesindeki “*Kendisinin uygun bir katkısı olmaksızın başkasına ait pazarlanmaya hazır çalışma ürünlerini teknik çoğaltma yöntemleriyle devralıp onlardan yararlanmak*” suretiyle haksız rekabete yol açabilecek bir fiildir. Bu sebeple de hapis cezası yaptırımına konu olabilecektir.

### **Değerlendirme**

Tasarım hakkı bir sınai mülkiyet hakkı olması ve Sınai Mülkiyet Kanunu'nda yer alması bakımından tasarım hakkı sınırı ve kuralları yine bu özel Kanun'da çizilmiştir. Kanun koyucunun marka tecavüzüne ilişkin cezai yaptırım öngörmesi, ancak diğer sınai mülkiyet hakkı tecavüzleri bakımından sessiz kalmış olması herhalde

---

<sup>10</sup> Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2010/396 K. 2010/371 07.07.2010.

başı başına tasarımın taklit yolu ile tecavüzünde hukuki yaptırımları yeterli bulmasından kaynaklanmaktadır. Tasarım ile haksız rekabete özgü hukuki korumalar ise SMK’de yer alan ama ve konudan bağımsız olduğundan özel hüküm - genel hüküm normları gereği kümülatif koruma ile birlikte geçerliliğini korumaya devam eder.

TTK’de yer alan haksız rekabet hükümlerinin konusu rekabet hakkının kötüye kullanılmasının engellenmesi ve dürüstlük kuralı çerçevesinde hareket edilmesidir. Bu sebeple tasarımların haksız rekabet hükümleri ile korunup korunmayacağı sonucuna kendiliğinden varılamaz. Tasarım hakkına tecavüz sayılan fiillerin kendi içinde haksız rekabete konu olup olamayacağı her bir olay özelinde incelenmeli ve TTK’de yer alan hükümlerin uygulanma olasılığına göre sonuca varılmalıdır. Bu durumda, salt tasarımın taklit edilmesi her ne kadar tasarım hakkına tecavüz sayılsa da haksız rekabete vücut vermeyeceğinden bir cezai yaptırım ve hapis cezasına da yol açmayacaktır.

### **Kısaltmalar**

a.g.e : adı geçen eser  
SMK : Sınai Mülkiyet Kanunu  
TTK : Türk Ticaret Kanunu  
m. : madde  
FSEK : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu  
s. : sayfa  
TCK : Türk Ceza Kanunu  
E. : Esas  
K. : Karar  
KHK : Kanun Hükmünde Kararname  
v. : versus  
vd. : ve devamı  
Y. : Yıl  
ss. : sayfalar

### **KAYNAKÇA**

**Özden Merhacı**, Selin, Tasarımların Hükümsüzlüğü, Ankara 2023.  
**Bozgeyik**, Hayri, **Er**, Sefa, Tasarımlar İçin Kümülatif Koruma, DergiPark, 2019, Cilt: 5 Sayı: 1.  
**Tüzgen**, Abdurrahman Hamza, Tescilsiz Tasarımların Hukuken Korunması, İstanbul, Kasım 2023.  
**Suluk**, Cahit, Fikri Mülkiyet Yazıları I – Mütalaalarım (2001-2020), Ankara, 2021.

## **KANUNLAR VE YÖNETMELİKLER**

Sınai Mülkiyet Kanunu  
Türk Ceza Kanunu  
Türk Ticaret Kanunu  
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu  
554 sayılı Kanun Hükmünde Kararname

## **KARARLAR**

Yargıtay 19. C. D. 2015/13872 E. ve 2016/18000 K.  
Yargıtay 15. C. D. 2019/4819 E. ve 2019/7682 K.  
Yargıtay 19. C. D. 2015/12488 E. 2017/2430 K. 20.02.2017 K.T.  
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010/396 E. 2010/371 K. 07.07.2010 K.T.

## CAYMAYA İTİRAZ DAVASI

Av. Bensu KÜÇÜKALİ GÜNGÖR\*

### GİRİŞ

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 58. maddesi (md.) ile eser sahibinin cayma hakkının kullanım koşulları, caymaya karşı başvurulacak yöntemler, cayma hakkından vazgeçme ve cayma hakkının sınırlandırılmasına dair yasaklar detaylı olarak düzenlenmiştir. Kanun, eser sahibine mali haklar ve bu hakları kullanma yetkisi tanımıştır.

Eser sahibine tanınan cayma hakkı ile devredilen mali hak veya ruhsatın, tek taraflı irade beyanıyla eser sahibine geri dönmesi sağlanmıştır. Buna göre, maddede belirtilen koşulların sağlanması ile cayma hakkı ileri sürülerek sözleşme ilişkisine son verilir. Devredilen mali haklar herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden eser sahibine geri döner, ruhsat ise sona erer. Eser sahibine tanınan bu özel koruma hükmüne karşılık mali hak veya ruhsat iktisap eden tarafa da cayma hakkının kullanım koşullarının oluşmadığı ileri sürülerek caymaya itiraz davası açma hakkı tanınmıştır.

Bu hususlar doğrultusunda çalışmamızda cayma hakkına genel olarak değinilerek eser sahibinin cayma hakkının ileri sürebilme koşullarına karşı iktisap edene tanınan caymaya itiraz davası detaylı olarak ele alınmıştır.

### I. Genel Olarak Cayma Hakkı

FSEK ile eser meydana getiren eser sahibine birtakım haklar tanınmıştır. Kanun'da düzenlenen ve eser sahibine tanınan haklar, mali ve manevi haklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kanun, ayrıca eser sahibinin mali ve manevi hakları kapsamında olmayan cayma hakkını da düzenlemiştir.

Cayma hakkı FSEK md. 58' de *“Mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse, kararlaştırılan süre içinde ve eğer bir süre tayin edilmemişse icabı hale göre münasip bir zaman içinde hak ve salahiyetlerinden gereği gibi faydalanmaz ve bu yüzden eser*

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

*sahibinin menfaatleri esas suretle ihlal edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilir.”* şeklinde düzenlenmiştir, ancak cayma kavramının tanımına açıkça yer verilmemiştir.

Doktrinde cayma hakkına ilişkin farklı tanımlar yapılmıştır. Bir görüşe göre cayma hakkının eser sahibi lehine tanınan bir koruma hükmü olduğu, eser sahibinin mali haklarını veya ruhsatını devrettiği kişinin belirlenen süre içerisinde hiç veya gereği gibi bu hakkı kullanmaması sonucunda eser sahibine tek taraflı olarak sözleşmeyi sona erdirme hakkı sağlayan bir hak olduğu<sup>11</sup>, diğer bir görüşe göre cayma hakkının bir hukuki sonuç doğurmak üzere açıklanan iradenin geri alınması olarak tanımlandığı<sup>12</sup>, bir diğer görüşe göre ise, cayma hakkının, mali hakkın kullanılmaması ve kullanmama sebebiyle eser sahibinin menfaatinin ihlal edilmiş olması olarak tanımlanmıştır<sup>13</sup>.

Cayma hakkını düzenleyen FSEK md. 58, Alman Fikri Haklar Kanunu md. 41 ile düzenlenen *“Yerine getirmeme dolayısıyla cayma hakkı”* hükmünden esinlenilerek düzenlenmiştir<sup>14</sup>. Alman Doktrininde ise cayma hakkı, tasarruf işlemine doğrudan etkisi bulunan yenilik doğuran bir hak olarak eser sahibi lehine kanunda öngörölmüş olan bir koruma hükmü olarak tanımlanmaktadır<sup>15</sup>.

#### **A. Hukuki Mahiyeti**

Doktrinde hakim olarak kabul edilen görüşe göre, cayma hakkı yenilik doğuran bir haktır<sup>16</sup>. Yenilik doğuran hak, kişiye bir başka şahsın hukuki ilişki alanında tek taraflı olarak ilişkiyi sonlandırma, hukuki ilişki kapsamında değişiklik meydana

<sup>11</sup> BAK, Başak: **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2016, s. 9.

<sup>12</sup> ATEŞ, Mustafa: **Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 280.

<sup>13</sup> GÖKYAYLA, Emre: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58. Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkına Dair Notlar**, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(145), s. 103.

<sup>14</sup> AYİTER, Nuşin: **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, 1981, s. 219.

<sup>15</sup> WANDTKE, Artur Axel / BULLİNGER Winfried, **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 4. Auf., München 2014, § 41, Rn. 1. (*Bak, s. 8'den naklen.*)

<sup>16</sup> EREL, Şafak: **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Baskı, Ankara, 2009, s. 302., ÖZTAN, Fırat: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara, 2008, s. 588., TÜYSÜZ, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler**, Ankara, 2007, s. 130., GİRİTLİOĞLU, Necla: **Yayın Sözleşmesi**, İstanbul, 1967, s. 81.

getirme veya hukuki ilişki kurma yetkisi veren bir haktır<sup>17</sup>. FSEK kapsamında tanınan cayma hakkı, inşai nitelikte olup, eser sahibi tarafından kullanılmasıyla taraflar arasındaki mevcut sözleşme sona erer<sup>18</sup>. Sözleşmenin sona ermesiyle birlikte de eser sahibi tarafından iktisap edene devredilen haklar tekrar eser sahibine geçer<sup>19</sup>. Ruhsat ise sona erer<sup>20</sup>. Cayma hakkı bu özellikleri itibariyle bozucu yenilik doğuran hak olarak kabul edilir<sup>21</sup>.

FSEK md. 58/5 “*Cayma hakkından önceden vazgeçme caiz olmadığı gibi bu hakkın dermeyanını iki yıldan fazla bir süre için meneden takyitler de hükümsüzdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre kanun koyucu caymadan vazgeçilmesini yasakladığı gibi aynı zamanda caymanın kısıtlanmasını da hükümsüz kılmıştır. O halde cayma hakkını kullanma hakkına haiz olan eser sahibinin, mali hak veya ruhsatı devralana devir sözleşmesi ile devrederken, sözleşmenin cayma hakkından feragati düzenleyen hükümleri geçersizdir<sup>22</sup>.

## **B. Caymanın Şartları**

### **1. Mali Bir Hak veya Ruhsat İktisap Etme**

Cayma hakkından söz edebilmek için öncelikle geçerli bir tasarruf işleminin varlığı şarttır<sup>23</sup>. Bu durum FSEK md. 58/1’de “*mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse*” ifadesinin düzenlenmiş olmasından doğmaktadır. Tasarruf işlemi, kendi himayesinde bulunan bir mal veya hakkını kendi malvarlığından çıkararak başka bir kimsenin malvarlığına geçiren hukuki bir işlemdir. Kanunda açıkça tasarruf işleminden bahsedilmiş olmasa da taraflar arasında sadece bir sözleşmenin yapılmış olması tasarruf işlemi yapılmadığı sürece sözleşmeye konu hak veya malı karşı tarafın malvarlığına geçirmeyecektir.<sup>24</sup>

---

<sup>17</sup> BUZ, Vedat: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara, 2005, s. 57.

<sup>18</sup> ARSLANLI, Halil: **Fikri Hukuk Dersleri II (Fikir ve Sanat Eserleri)**, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1954, s. 195.

<sup>19</sup> SEROZAN, Rona: **Sözleşmeden Dönme**, Bası 2, İstanbul, 2007, s. 138.

<sup>20</sup> TÜYSÜZ, s. 133.

<sup>21</sup> GİRİTLİOĞLU, s. 81., TÜYSÜZ, s. 130.

<sup>22</sup> ÖZTAN, s. 589.

<sup>23</sup> GÖKYAYLA, s. 109.

<sup>24</sup> ATEŞ, s. 290.

Cayma hakkının kullanılmasının ilk koşulu, eser sahibi ile iktisap eden arasında mali hakların devri sözleşmesinin varlığı ya da mali hakların kullanımını içeren bir lisans sözleşmesinin imzalanmış olmasıdır<sup>25</sup>. Eser sahibi ile iktisap eden arasında mali hakların devri sözleşmesi veya mali hakların kullanımını içeren bir lisans sözleşmesinin yapılmış olması; ancak mali hak veya ruhsat hakkı devralana geçmemişse, bu halde de cayma hakkının kullanılması söz konusu olmaz. Bu suretle henüz meydana gelmemiş bir eser veya tamamlanmamış bir eser üzerinde mali hak veya ruhsat için cayma hakkı kullanılamayacaktır.<sup>26</sup>

Taraflar arasında geçerli bir sözleşmenin olmaması<sup>27</sup> veya sözleşmenin geçersiz olması (FSEK md. 52) durumlarında da cayma hakkı kullanılamayacaktır<sup>28</sup>. Sözleşmeye konu mali hak veya ruhsatın belirli bir süre ile devredilmesi ve devir süresinin dolması<sup>29</sup> yahut devre konu mali hak veya ruhsatın devredilme amacının ortadan kalkmış olması durumunda da cayma hakkı kullanılamaz<sup>30</sup>. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere cayma hakkının kullanılması için iktisap edilmiş bir hak veya ruhsatın varlığı, yani tasarruf işleminin gerçekleşmiş olması gerekir.

## 2. Gereği Gibi Faydalanmama

Eser sahibi tarafından cayma hakkının kullanılmasının ikinci şartı, iktisap edenin devraldığı mali hak veya ruhsattan hiç veya gereği gibi faydalanmamış olmasıdır. FSEK md. 58’de “*gereği gibi faydalanmama*” ibaresi yer alırken, Alman Telif Hakları Kanunu md. 41’de “*yeterince kullanmama*” ve “*hiç kullanmama*” ibaresine yer verilmiştir<sup>31</sup>. Faydalanma kavramı devralınan mali hakkın kullanılması

---

<sup>25</sup> BAK, s. 122.

<sup>26</sup> ATEŞ, s. 290-291., YAVUZ, Levent / ALICA, Türkey / MERDİVAN, Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. I ve II., Ankara, Seçkin Yayınları, 2014, s. 1783.

<sup>27</sup> Y.11.HD., 17.06.2008 E. 2007/753 K. 2008/8027. YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1783.

<sup>28</sup> Y.11.HD. 03.10.2005 Esas. 2004/11847 Karar. 2005/9148 (sinerjimevzuat), GÖKYAYLA, s. 109., ÇOLAK, Uğur: **Cayma Hakkı Ve Caymaya İtiraz Davası (FSEK Madde 58)**, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı, S. 113-129., s. 116.

<sup>29</sup> Y.11.HD., 02.04.1955 E. 1954/5816 K. 1955/2522 YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1774-1776., GÖKYAYLA, s. 110, ATEŞ, s. 291.

<sup>30</sup> Karşı görüş için bkz.; Y.11.HD., 11.03.2002 E. 2001/10087 K. 2002/2142 SULUK, Cahit / ORHAN, Hakim Ali: **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku 2 Genel Esaslar Fikir Ve Sanat Eserleri**, İstanbul, 2005, s. 720., GÖKYAYLA, s. 110.

<sup>31</sup> Alman Telif Hakları Kanunu (UrhG- *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte*) md. 41.

neticesinde ortaya çıkan menfaati göstermektedir. Bu halde faydalanma kavramı ile kullanma kavramı aynı anlama gelmektedir.<sup>32</sup>

Kullanmama eylemini objektif nitelikte incelemek ve tespit etmek gerekir. Hiçbir eylem içerisinde bulunmama, pasif bir tutum sergileme hali hiç kullanmama eylemini işaret eder. İktisap eden, eserden faydalanma hususunda hiçbir eylemde bulunmamışsa hiç kullanmama, planlama aşamasında kalmış olsa dahi sınırlı bir düzenlemenin mevcut olması halinde ise gereği gibi faydalanmama söz konusu olacaktır.<sup>33</sup>

Bir film yapımcısının sinema eserinin gösterim hakkını devralmasına rağmen eserin gösterimiyle ilgili herhangi bir eylemde bulunmaması, iktisap edenin devralınan mali hak veya ruhsattan faydalanma hususunda herhangi bir eylemde bulunmamasını yani pasif bir tutum içinde olmasını gösterir. Bu da mali haktan veya ruhsattan hiç faydalanmama durumunu işaret eder.<sup>34</sup>

Devralınan hak ve yetkilerin gereği gibi kullanılmamasının belirli bir süre devam etmiş olması da gerekir. Belirtilen süre için öncelikle taraflar arasında düzenlenmiş olan sözleşmenin incelenerek tespit edilmesi gerekir<sup>35</sup>. Türk Hukuku'nda, kanun belirli bir süre şartı koymadığı için tarafların iradesine göre belirlenebilir. Bunun istisnası Türk Borçlar Kanunu (TBK) 'da düzenlenen yayım sözleşmesidir<sup>36</sup>. Uygulamada ise genel olarak taraflar belirli bir süre tayin eder. Eğer kullanma süresi tayin edilmiş ise bu süre içerisinde iktisap edenin devralınan mali hak veya ruhsatı kullanması ve yararlanması gerekir. Cayma hakkının kullanılabilmesi için belirlenen sürenin sona ermesinin beklenmesi gerekir. Bu süre boyunca herhangi bir kullanma eylemi gerçekleştirilmemiş ise ya da gereği gibi faydalanma sağlanmamışsa cayma hakkı süre bitiminde ileri sürülebilecektir. Sözleşmede açıkça süre tayin edilmemişse icabı hale göre süre tayin edilir. Mali hak veya ruhsatın konusu, temlik amacı, örf ve adetler ile yerleşik iş kuralları ve teamüllerine göre hakkın kullanım

---

<sup>32</sup> ATEŞ, s. 292.

<sup>33</sup> BAK, s. 167.

<sup>34</sup> ATEŞ, s. 292.

<sup>35</sup> BAK, s. 173.

<sup>36</sup> ATEŞ, s. 292-293.

süresi tayin edilir.<sup>37</sup> Öztarı'nın örneğine göre bir ders kitabının yayımlanması, çoğaltılması ve dağıtılması ders yılı başlamadan önce olmalıdır<sup>38</sup>. Nitekim ders yılının ortasında dağıtılması kullanım süresinin zamanında kullanıldığı sonucunu doğurmaz.

Türk Hukuku'ndan farklı olarak Alman Hukuku'nda düzenlenen yasaya göre taraflar aksini kararlaştırmamış ise kullanım süresi kural olarak 2 yıldır. Bu sürenin başlangıcı eser sahibinin eserini fiilen devralana teslim etmesinden itibaren başlar. Bu süre mutlak olmayıp, arttırılabilir veya azaltılabilir.<sup>39</sup>

### 3. Eser Sahibinin Menfaatlerinin Esaslı Şekilde İhlali

Kanun, eser sahibinin menfaatlerinin esaslı suretle ihlali halinde sözleşmeden cayabileceğini düzenlemiştir; ancak madde metninde geçen menfaatler bakımından bir belirleme yapmamıştır. FSEK md. 13/1, eser sahibinin mali ve manevi menfaatlerini koruma altına alınmıştır. O halde md. 58' de geçen menfaatler ibaresinden eser sahibinin hem mali menfaatlerinin hem de manevi menfaatlerinin kapsandığı anlaşılabilir. Doktrinde de menfaatler ibaresinden hem maddi hem manevi menfaatlerin kapsandığı kabul edilir<sup>40</sup>.

Eser sahibinin cayma hakkını kullanabilmesi için menfaatinin ihlali yeterli değildir. Esaslı şekilde bir ihlalden bahsetmek gerekir. Her türlü ihlal halinde cayma hakkının kullanılıyor olması hakkın kötüye kullanılmasını doğurur nitelikte olurdu<sup>41</sup>. Bu nedenle kanun koyucu esaslı ihlalin varlığını arayarak cayma hakkının kullanılmasını bu şarta bağlamıştır.<sup>42</sup> Yargıtay, menfaatlerin esaslı bir şekilde ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü gerekçelerin ilamda açıkça belirtilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir<sup>43</sup>. Kanun, sadece esaslı suretle ihlali aramakta olup kusur aramamaktadır<sup>44</sup>. Doktrinde eser sahibinden kaynaklı kusurun varlığı sebebiyle hak ihlal edilmişse cayma hakkının kullanılıp kullanılmayacağı hususunda farklı görüşler

---

<sup>37</sup> ATEŞ, s. 295.

<sup>38</sup> ÖZTAN, s. 585.

<sup>39</sup> Daha fazla bilgi için bkz.; BAK, s. 174-177.

<sup>40</sup> ARSLANLI, s. 194., TÜYSÜZ, s. 128., EREL, s. 300., ÖZTAN, s. 585.

<sup>41</sup> ÖZTAN, s. 585-586.

<sup>42</sup> ATEŞ, s. 298.

<sup>43</sup> Y. 11. HD, 09.10.2006 E.2005/8761 K.2006/9911. (Kazancı İçtihat ve Bilgi Bankası.).

<sup>44</sup> TEKİNALP, Ünal: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Vedat Yayınları İstanbul, 2012, s. 239., ÖZTAN, s. 589., BAK, s. 185.

bulunmaktadır<sup>45</sup>; ancak eser sahibinin kusurunun varlığı halinde FSEK kapsamında doğacak tazminatın belirlenmesi için önem taşıdığı tartışmasızdır<sup>46</sup>.

#### 4. Mehil Şartı

FSEK md. 58/2 “*Cayma hakkını kullanmak isteyen eser sahibi sözleşmedeki hakların kullanılması için noter vasıtasıyla diğer tarafa münasip bir mehil vermeye mecburdur.*” demektedir. Kanun, cayma hakkının usul ve geçerlilik şartlarında<sup>47</sup> ilk olarak mali hak veya ruhsatı devralana noter üzerinden ihtarname çekilerek münasip bir mehil verilmesini düzenlenmiştir. Eser sahibinin cayma hakkını kullanabilmesi için noter kanalıyla muhataba süre verilmelidir. Noter kanalıyla verilmeyen süre muhatabı bağlamayacak olup, eser sahibinin cayma hakkını kullanabilmesi için gereken şartı sağlamamış olacaktır. İhtarnamenin noter vasıtasıyla düzenlenmesi gerekir<sup>48</sup>. Nitekim ihtar, resmi şekle tabidir. O halde telefon aracılığıyla veya mesaj üzerinden çekilen ihtar resmi şekil şartını taşımadığı için geçersiz olacaktır (TBK md 11/2).

İhtar, tek taraflı sonuç doğuran bozucu yenilik doğuran bir irade beyanıdır. Bu nedenle ihtarname içeriğinde muhataba verilen süre içerisinde hak veya ruhsatı kullanmaması durumunda bunun sonuçlarından sorumlu olacağına dair uyarıyı açıkça içermesi gerekir. Eser sahibi, ihtarname içeriğinde devredilen hak veya ruhsatın hangilerinin kullanılmadığının ve kullanmama durumunun sonucunu açıkça izah etmelidir. Nitekim ihtarname ile tek taraflı olarak sözleşme sona ereceğine göre, taraflar arasında kurulmuş olan güven duygusunun zedelenmemesi için ihtarın içeriği açık, net ve anlaşılır olmalıdır.<sup>49</sup>

---

<sup>45</sup> ATEŞ, Daha ağır kusurun varlığı halinde devreden tarafından cayma hakkının kullanılmaması gerektiği görüşündedir. Bkz.; ATEŞ, s. 299., Eser sahibinin kusurunun daha ağır olması halinde dahi cayma hakkının kullanılabilmesi görüşü de benimsenmektedir. Bkz.; ÖZTAN, s. 589. BAK, s. 186., Karşıt görüş ise, hakkın hiç veya gereği gibi kullanılmamasına eser sahibinin kusuru sebep olmuşsa cayma hakkının kullanılmayacağı yönündedir. Bkz.; ARSLANLI, s. 197., EREL, s. 300., GİRİTLİOĞLU, s. 81., ÇOLAK, s. 119., TÜYSÜZ, s. 129.

<sup>46</sup> BAK, s. 186.

<sup>47</sup> ERDİL, Engin: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi**, C. II, İçtihatlı ve Gerekçeli, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2009, s. 1090-1091.

<sup>48</sup> YILMAZTEKİN, Hasan Kadir, **Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği Ve Hak Sahipliği İle Bunların Tecavüz Davaları Bağlamında Davacı Sıfatına Etkileri**, Adalet Dergisi, 2020/2 65. Sayı, s. 32.

<sup>49</sup> ATEŞ, s. 309.

İhtarnameyi çeken taraf, eser sahibi olabileceği gibi eser sahibinin mirasçıları ya da eser sahibinin mali hak veya ruhsatını devralmış olan diğer mali hak sahipleri de olabilir. Aynı zamanda ihtarname bizzat eser sahibi tarafından ya da yukarıda belirttiğimiz kişilerce bizzat keşide edilebileceği gibi vekil veya yasal temsilci tarafından da düzenlenebilir.<sup>50</sup>

Cayma hakkının hangi süre zarfında muhataba karşı öne sürüleceği ise kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Taraflar sözleşme ile süre belirlemişse, cayma hakkının belirlenen süre içerisinde kullanılması, süre belirlenmemiş ise, uygun bir süre içerisinde kullanılması gerekir. Sürenin belirlenmesi için, menfaat eşitliğine ve ilgili piyasanın örf ve adetlerine bakılması gerekir.<sup>51</sup> Bir diğer görüşe göre ise, münasip süre belirlenirken, devredilen mali hakkın türü, ilgili piyasanın içinde bulunduğu durum ve koşullara göre sürenin belirlenmesi gerekir<sup>52</sup>.

Alman Hukuku'nda ise bu durum Türk Hukuku'na göre farklı düzenlenmiştir. Alman Kanunu md. 41/2 ile devralanın, mali hak veya ruhsatı kullanmaması durumunda eser sahibinin hangi süre zarfında cayma hakkını ileri sürebileceği hüküm altına alınmıştır<sup>53</sup>. Buna göre öncelikle kullanmama süresi bakımından taraflar kendi aralarında bir süre belirleyebilecektir. Bu durumda devralan belirtilen süre içerisinde devredilen hakkı kullanmazsa eser sahibi süre sonunda cayma hakkını kullanabilecektir. Taraflar arasında süre belirlenmemiş ise, devralanın hakkı 2 yıl süreyle kullanmaması (hiç veya gereği gibi kullanmama) durumunda eser sahibi cayma hakkını kullanabilecektir. Bu süre dolmadan cayma hakkı ileri sürülemeyecektir.<sup>54</sup>

#### **a. Mehil Verilmesine Gerek Olmayan Haller**

FSEK md. 58/2 fıkrasının devamında bazı hallerde mehil verilmesinin gerekli olmadığı düzenlenmiştir. Kanun, "*Hakkın kullanılması, iktisap eden kimse için*

---

<sup>50</sup> GÖKYAYLA, s. 103-109., ÇOLAK, s. 124-125. Cayma hakkını kullanacak hak sahipleri için bkz; KÜÇÜKALİ, Benu: **Fikri Haklarda Eser Sahibinin Cayma Hakkı**, Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2023, s. 18 vd.

<sup>51</sup> GÖKYAYLA, s. 110.

<sup>52</sup> ÇOLAK, s. 121.

<sup>53</sup> UrhG, md. 41.

<sup>54</sup> ATEŞ, s. 308 vd., BAK, s. 188.

*imkânsız olur veya tarafından reddedilir yahut bir mehil verilmesi halinde eser sahibinin menfaatleri esaslı surette tehlikeye düşmekte ise mehil tayinine lüzum yoktur.”* şeklinde sayılan bu durumlarda mehil verilmesine gerek olmadığını düzenlemiştir.

Mehil verilmesine gerek olmayan hallerden ilki hakkın kullanılmasının imkânsız hale gelmesidir. Burada kanun, imkânsızlığın hem başlangıçta hem de sonradan meydana gelebileceğini de hüküm altına almıştır<sup>55</sup>. Ateş, sözleşme kurulmadan önce bir imkânsızlık varsa, zaten devralan için mali hak veya ruhsatın iktisap edilemeyeceğini söylemektedir. Yayımlanacak olan bir kitabın konusunun veya bir tiyatronun sahnelenmesinin sonradan çıkacak bir yasama, yargı veya idari bir karar neticesiyle yayımlanmasının, çoğaltılmasının imkânsız hale gelmesi hukuki bir imkânsızlık olacak ve eser sahibine, muhataba süre verilmeksizin cayma hakkını kullanma imkânı verecektir.<sup>56</sup>

İkinci olarak hakkın kullanılmasının iktisap eden tarafından reddedilmesi halinde de eser sahibi süre vermeksizin cayma hakkını kullanabilecektir. Hakkın kullanılmamasının iktisap eden tarafından açık ve kesin bir şekilde kullanılmadığı anlaşılmalıdır.<sup>57</sup> Bu durum iktisap eden tarafından açıkça beyan edilebilir yahut işyeri terkedilerek haber alınamaması gibi durumlarda mevcut olabilir<sup>58</sup>.

Son olarak eser sahibinin menfaatleri esaslı surette tehlikeye düşmekte ise mehil tayinine lüzum olmadığıdır. Buradaki tehlikenin esaslı olup olmadığı somut olayın özelliklerine göre tayin edilebilir. Tehlikenin esaslı sayılabilmesi için iki şart aranmaktadır. Bunlar; ilk olarak, tehlikenin gerçekleşme ihtimalinin yüksek olması, ikincisi ise, zararın meydana gelecek olmasıdır. Verilecek süre ile eser sahibinin maddi ve manevi menfaatlerinde büyük çaplı bir kayıp olacaksa tehlike esaslıdır. Yine sözleşmeden beklenen fayda bakımından da engellenme durumu varsa yine esaslı tehlikenin varlığından söz edilir.<sup>59</sup>

---

<sup>55</sup> BAK, s. 189.

<sup>56</sup> ATEŞ, s. 312-313.

<sup>57</sup> ÇOLAK, s. 122.

<sup>58</sup> BAK, s. 189.

<sup>59</sup> ATEŞ, s. 313-314.

## b. İhbar

FSEK md. 58/3 “*Verilen mehil neticesiz geçerse veya mehil tayinine lüzum yoksa noter vasıtasıyla yapılacak ihbar ile cayma tamam olur.*” demektedir. İhbar gerektiren haller, eser sahibinin muhataba ihtarname ile verdiği mehilin sonuçsuz kalması ve mehil verilmesini gerektirmeyen durumlarda ortaya çıkacaktır<sup>60</sup>.

İlk olarak eser sahibi tarafından verilen mehil içerisinde, iktisap eden tarafından herhangi bir eyleme geçilmemiş olması gerekir. Bu durum iktisap eden tarafından mali hakkın kullanılmamasında ısrar edilmesi veya mali hakkın gereği gibi kullanılmamasının devam etmesi şeklinde ortaya çıkabilir<sup>61</sup>. Bu durumda eser sahibi, cayma iradesini ihbar ile devralana bildirmelidir. İhbar, noter kanalıyla iktisap edene tebliğ edildikten sonra cayma tamamlanmış olur<sup>62</sup>. İktisap edene karşı cayma ihbarının yapılmaması durumunda cayma hakkının kullanılması geçersiz olacaktır<sup>63</sup>.

İhbar, devredenin ilk olarak ihtarname çekerek verdiği mehilin başlangıcı itibariyle doğacaktır. Bu tarihten önce ihbar çekilmesi halinde de ihbar geçerli olacaktır; ancak yapılan ihbarnamede sürenin bitiminde caymanın gerçekleşmiş olacağı açıkça belirtilmelidir. Bu halde ayrıca bir ihbarname çekilmesine gerek kalmaz.<sup>64</sup>

Eser sahibi tarafından çekilen ihtarnamede hem mehil verilmiş hem de verilen süre içerisinde mali hakkın kullanılmaması devam ederse caymanın gerçekleşmiş olacağı bildirilmiş ise cayma başka bir ihbara gerek kalmaksızın tamamlanmış olur<sup>65</sup>. Çekilen ihbarnamede sürenin bitiminde caymanın gerçekleşmiş olacağı açıkça belirtilmelidir. Bu halde ayrıca bir ihbarname çekilmesine gerek kalmaz.<sup>66</sup>

Mehil verilmesine gerek olmayan hallerde, devralana mehil verilmesine gerek olmayacağı için, ayrıca bir ihtarname çekilmeksizin mali hak veya ruhsatın

---

<sup>60</sup> ÇOLAK, s. 123.

<sup>61</sup> ÇOLAK, s. 123.

<sup>62</sup> YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1791.

<sup>63</sup> ERDİL, s. 1091.

<sup>64</sup> ATEŞ, s. 315.

<sup>65</sup> ARSLANLI, s. 196., EREL, s. 301., ÖZTAN, s. 587., YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1767., BAK, s. 194., Karşı görüş için bkz.; GİRİTLİOĞLU, s. 80.

<sup>66</sup> ÖZTAN, s. 587., TÜZSÜZ, s. 129., ATEŞ, s. 315., ÇOLAK, s. 124.

kullanılmamasına dayalı olarak mehil verilmesini gerektirmeyen lüzumun ortaya çıkmasından itibaren, devreden, devralana ihbarda bulunarak cayma hakkını kullanabilecektir<sup>67</sup>. Şekil şartlarını taşıyarak noter vasıtasıyla yapılan ihbar muhataba tebliği ile hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır<sup>68</sup>.

## C. Caymaya İtiraz Davası

### 1. Davanın Niteliği

FSEK kapsamında eser sahibine tanınan cayma hakkına karşılık mali hak veya ruhsat iktisap eden tarafa da caymaya itiraz hakkı tanınmıştır. FSEK md. 58/3 “*Cayma ihbarının tebliğinden itibaren 4 hafta geçtikten sonra caymaya karşı itiraz davası açılmaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun metninde de açıkça görüleceği gibi caymaya itirazın dava yolu ile kullanılabilmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre; iktisap eden, cayma ihbarının eline ulaştığı günden itibaren 4 hafta içerisinde caymaya itiraz davası açmalıdır.<sup>69</sup> Bu süre kanunda açıkça belirtildiği için hak düşürücü süre olarak kabul edilmektedir<sup>70</sup>. Bu süre içerisinde dava açılmadan, caymaya itirazın ihtarname, posta veya sözlü iletişim yoluyla eser sahibine karşı beyan edilmesi ise caymaya itirazın geçersiz sayılmasına neden olur<sup>71</sup>.

Caymaya itiraz davası ile, eser sahibi tarafından kullanılan cayma hakkının, kanununda sayılan esasa ilişkin koşullarının gerçekleşmemiş olması veya gerçekleşmiş olsa bile usule ilişkin koşulların yerine getirilmemiş olması sebebiyle iktisap eden tarafından dava açılarak bu durumun tespit edilmesi talep edilir<sup>72</sup>. O halde caymaya itiraz davası hukuki nitelik itibarıyla bir menfi tespit davasıdır<sup>73</sup>. Taraflar arasında hukuki bir ilişkinin var olup olmadığı, bir hakkın var olup olmadığı yahut

---

<sup>67</sup> ATEŞ, s. 316.

<sup>68</sup> ARSLANLI, s. 196., EREL, s. 302., ÖZTAN, s. 588., Y.11. H.D. 29.05.2006 T. 2005/ 6332 E.2006/6365 K. YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1767.

<sup>69</sup> ÇOLAK, s. 125., TOPALOĞLU, Mustafa: **Müzik Eserlerinde ve İcrasında Cayma Hakkı**, İstanbul, s. 34.

<sup>70</sup> TOPALOĞLU, s. 34., ARSLANLI, s. 196., ÖZTAN, s. 588., EREL, s. 301., TÜZYSÜZ, s. 133., Yargıtay 11. HD., E. 1973/1867, K. 1974/1818, T. 20.04.1973. “*her şeyden önce, dört haftalık caymaya ilişkin sukutu hak süresinin şartlarının incelenmesi*” (Erdil, s. 1092, dipn. 888). Yargıtayda bu süreyi hak düşürücü süre olarak kabul etmiştir.

<sup>71</sup> ÖZTAN, s. 588., ÇOLAK, s. 125., ARSLANLI, s. 196.

<sup>72</sup> GÖKYAYLA, s. 114.

<sup>73</sup> GİRİTLİOĞLU, s. 81.

belge ve senet gibi herhangi bir evrakın geçerli olup olmadığının tespiti için tespit davası açılır. Caymaya itiraz davasında da iktisap eden tarafından cayma hakkının kullanım koşullarının oluşup oluşmadığının tespiti talep edilir<sup>74</sup> .

## 2. Davanın Tarafları

FSEK md 58/3'de caymaya itiraz davasının açılabileceği düzenlenmiş olmakla birlikte, davanın kim tarafından açılacağı açıkça düzenlenmemiştir. Cayma hakkının eser sahibi tarafından kullanıldığını yukarıda izah etmiştik. O halde caymaya itiraz davasını da mali hak veya ruhsatı devralan taraf açabilecektir.

Cayma işleminden sübjektif nitelikte menfaati etkilenmiş kişiler de itiraz davası açabilir. Mali hak veya ruhsat devralan tarafından açılacak caymaya itiraz davasında, davanın yetkili biri tarafından açılıp açılmadığının kontrol edilmesi gerekir. Buna husus, taraflar arasında imzalanmış olan ve mali hak veya ruhsatın devri sözleşmesine bakılarak tespit edilebilir. Davacı, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişilikte olabilir.<sup>75</sup>

Caymaya itiraz davası mali hak veya ruhsat devralan tarafından, eser sahibine karşı yahut mirasçılara, yasal temsilcilerine karşı da açılabilir. Davalı tarafta gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişilikte olabilir.

## 3. İspat Külfeti

Caymaya itiraz hakkı dava yoluyla kullanılabilirdi için, açılan davada ispat külfetinin kimin üzerinde olduğuna değinmek gerekir. Eser sahibi tarafından kullanılan cayma hakkının esasa ilişkin koşullarının oluşmadığından yahut esasa ilişkin koşullar sağlanmış olsa da usule ilişkin koşulların yerine getirilmediğinden bahisle, iktisap eden tarafından caymaya itiraz davası açıldığını, davacı sıfatına haiz

---

<sup>74</sup> YILMAZ, Ejder / ARSLAN, Ramazan / TAŞPINAR AYVAZ, Sema: **Medeni Usul Hukuku**, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 294-295.

<sup>75</sup> Y.11.HD. 01.12.2000, E. 2000/8564, K. 2000/9717. Kararda; mali hakları şirkete devredilen 60 adet müzik eseri için, eser sahibi tarafından, şirketin ortağına ve aynı zamanda müdürüne karşı ihtar edilen cayma hakkını geçerli saymamış, caymaya karşı açılan itiraz davası bakımından ise, şirket adına açılan davayı kabul etmiş, şirketin ortağı ve müdürü bakımından ise davanın reddine karar vermiştir.

olan tarafın iktisap eden, davalı sıfatına haiz tarafın ise eser sahibi olduğuna yukarıda değinmiştik.

Genel hükümler kapsamında, Türk Medeni Kanunu (TMK) md. 6 “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.*” şeklinde düzenlenmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) md. 190 ise “*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanuna göre, ispat yükü, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. O halde hem davacı hem davalı ispat külfeti altında olabilir<sup>76</sup>. Bu genel hükümlerin aksine FSEK md. 76 ile ispat yükü özel olarak düzenlenmiştir.

FSEK md. 76 “*Bu Kanunun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan dava ve işler ile bu Kanundan kaynaklanan ceza davalarında görevli mahkeme, Sınai Mülkiyet Kanununun 156 ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen mahkemelerdir. Bu Kanun kapsamında açılacak hukuk davalarında mahkeme, davacının iddiasının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktar delil sunması hâlinde, korunmakta olan eserler, fonogramlar, icralar, filmler ve yayınları kullananların, bu Kanunda öngörülen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri veya tüm yararlanan eser, fonogram, icra, film ve yayınların listelerini sunmasını isteyebilir. Belirtilen belge veya listelerin sunulmaması tüm eser, fonogram, icra, film ve yayınların haksız kullanılmakta olduğuna karine teşkil eder.*” düzenlemesiyle davacı lehine bir düzenleme getirilmiştir<sup>77</sup>.

---

<sup>76</sup> UMAR, Bilge / YILMAZ, Ejder: **İspat Yükü**, Yeniden Yazılmış-Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, 1980, s. 6., PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKEŞ, Muhammet: **Medeni Usul Hukuku**, 14. Baskı, Ankara, 2013, s. 670., KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt 2, 6. Baskı, İstanbul, 2001, s. 1975., KURU, Baki: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, İstanbul, 2016, s. 321.

<sup>77</sup> SALMANLI, Dilek: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu İle Korunan Haklar**, Bu Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları ve Yargılama Usulü, Başkent Üniversitesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara, 2013, s. 117.

FSEK md. 58’de düzenlenen cayma hakkı bakımından söz konusu taraflar eser sahibi ve iktisap edendir. Burada cayma hakkının kullanım şartlarının oluştuğunun ispat külfeti eser sahibinde, yine hakkın hiç veya gereği gibi kullanılmadığı hususunun ve menfaatinin esaslı suretle ihlal edildiğinin de eser sahibi tarafından ispatı gerekir. İktisap eden ise hakkı gereği gibi veya yeterince kullandığını ispatla yükümlü olacaktır.<sup>78</sup>

Caymaya karşı dava yoluyla itiraz hakkı kullanılabilir. Caymaya karşı itiraz davasında, davacı taraf, caymanın esasen koşullarının oluşmadığını yahut esas koşulları oluşmuş olsa dahi şekli şartlara uyulmadığını iddia edebilir. Bu durumda iddiasını ispat külfeti davacı üzerinde olacaktır. Mali hak veya ruhsatı devralan, davacı konumunda olacak olup, caymanın esas koşullarının veya usulen koşullarının oluşmadığını ispatlamak durumundadır<sup>79</sup>. Somut olay özelinde iktisap eden caymanın koşullarının oluşup olmadığını ispat etmelidir<sup>80</sup>. Davacı, cayma hakkını kullanan davalı tarafın iddiasının hiç veya gereği gibi kullanmama durumuna dayalı olması halinde bunu aksi nitelikte ispatlaması gerekir. Yine davalı tarafından sözleşmenin cayma yoluyla sona erdirilmesinin kötü niyetli olduğu yönünde kanısı varsa yine bu iddiasını ispatlamak zorundadır. Kısaca davacı ispat yükü kendinde olduğundan ileri sürdüğü iddiaları ispatlamakla yükümlüdür<sup>81</sup>.

Cayma hakkının koşullarının oluşmadığına dair ileri sürülebilecek itirazlar dışında bizzat cayma hakkını kullanan kişiye yönelik olarak da itirazlar ileri sürülebilir. Cayma hakkının kullanma yetkisi eser sahibinde olabileceği gibi birden fazla eser sahibinin olması durumunda müşterek veya iştirak halinde eser sahiplerinin cayma hakkını kullanma koşullarının oluşması gerekir. Yahut eser sahibinin halefleri veya Kanun ile caya hakkını kullanma yetkisi tanınmış olan bağlantılı hak sahipleri (İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Radyo ve Televizyon Kuruluşları) de cayma hakkını ileri sürebilir.<sup>82</sup> Örnek olarak, eser sahibinin mirasçılarının cayma hakkını

---

<sup>78</sup> ÖZTAN, s. 584, BUDDE, Rolf: **Das Rückrufsrecht Des Urhebers Wegen Nichtausübung In Der Musik**, Berlin, 1997, s. 96-98.

<sup>79</sup> GÖKYAYLA, s. 114.

<sup>80</sup> BAK, s. 244.

<sup>81</sup> KÜÇÜKALİ, Canan: **Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı, (Doktora Tezi). İstanbul 2017, s. 333.

<sup>82</sup> KÜÇÜKALİ, **Fikri Haklarda Eser Sahibinin Cayma Hakkı**, s. 18 vd.

kullanma yetkisi olduğuna değinmiştik. Somut olayda cayma hakkını kullanan kişinin eser sahibinin mirasçısı olduğundan bahisle sözleşmeyi cayma ile sona erdirme niyetiyle iktisap edene ihbar çekmesi durumunda, iktisap eden açacağı itiraz davası ile cayma hakkının yasal mirasçuları tarafından kullanılabilceğini, mirasçısı olmayan kişiler tarafından cayma hakkının kullanılamayacağını ileri sürebilir. Yine cayma hakkının mehil verilmek suretiyle kullanılması durumunda da iktisap eden verilen sürenin münasip bir süre olmadığını, kendisine verilen sürede hakkın kullanımının gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığını ileri sürebilir.<sup>83</sup>

#### 4. Davanın Usule İlişkin Koşulları

Yukarıda da izah ettiğimiz üzere FSEK md. 58/3 uyarınca cayma hakkının ileri sürülmesi ile birlikte mali hak veya ruhsat devralan taraf cayma ihbarının kendisine tebliğinden itibaren 4 hafta içerisinde caymaya itiraz davasını açmalıdır. Cayma ihbarının tebliği ve caymaya itiraz davasının açıldığı 4 haftalık yasal sürenin ne zaman itibariyle başladığına ayrıntılı olarak değinmek önem taşımaktadır. Eser sahibi cayma iradesini içeren ihbarı noter kanalı ile iktisap edene bildirmelidir. Noter üzerinden çekilen ihbarnamenin iktisap edene tebliğ edildiği gün 4 haftalık yasal sürenin başlangıç tarihidir. O halde 4 haftalık yasal süre, eser sahibi tarafından çekilen ihtarname tarihi değil, iktisap edene tebliğ edildiği tarih ile cayma tamamlanmış olur ve yasal süre başlar. İhbarname, muhataba bizzat tebliği edilmemiş fakat muhatabın hâkimiyet alanına girmiş olması durumunda da cayma ihbarı tebliğ edilmiş olur.<sup>84</sup> Caymaya itiraz davasına bakan yetkili ve görevli mahkeme hâkimi, caymaya itiraz davasının süresi içerisinde açılıp açılmadığını cayma ihbarnamesini ve tebliğ şerhini inceleyerek tespit eder<sup>85</sup>.

FSEK md. 58/3 kapsamında düzenlenen ve kanun lafzından anladığımız üzere, maddede geçen 4 haftalık yasal süre hak düşürücü süredir. Hem öğretide hem uygulamada bu süre hak düşürücü süre olarak kabul edilmektedir<sup>86</sup>. Hak düşürücü süre

---

<sup>83</sup> ATEŞ, s. 323.

<sup>84</sup> ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ, s. 182.

<sup>85</sup> ÇOLAK, s. 126., Y. 11. HD. 01.07.2010. E. 2008/12702, K. 2010/7720, YAVUZ / ALICA / MERDİVAN, s. 1785 vd.

<sup>86</sup> TOPALOĞLU, s. 34., ARSLANLI, s. 196., AYİTER, s. 220., GİRİTLİOĞLU, s. 81., GÖKYAYLA, s. 309., TÜYSÜZ, s. 133., BAK, s. 211.

olması sebebiyle davanın usulüne uygun sürede açılıp açılmadığı hâkim tarafından re'sen incelenir ve davanın her aşamasında taraflar davanın süresinde açılmadığını ileri sürebilir<sup>87</sup>.

Sürenin hesaplanması HMK md 92'ye göre belirlenir. Kanun ile belirtilen süreler kesin süre olması sebebiyle madde metninde geçen 4 haftalık yasal süre de kesin süre hükmündedir. HMK md. 94 uyarınca kesin süre içerisinde yapılmayan işlemlerin daha sonra yapılması mümkün olmadığından, 4 haftalık süre içerisinde açılmayan caymaya itiraz davasının da bu süre geçtikten sonra açılması mümkün olmayacaktır. Nitekim devralanın dava açma hakkı ortadan kalkacaktır.

Değınmekte yarar vardır ki, doktrinde, caymaya itiraz hakkının kullanılmamasının caymanın haklı olduğuna dair karine oluşturacağı yönünde görüşler bulunmaktadır<sup>88</sup>. Ancak bizim de katıldığımız bunun aksi yönde görüşler de mevcuttur. Nitekim uygulamada alınan yargı kararlarında da süresi içerisinde caymaya itiraz davası açılmamış olması, eser sahibi tarafından kullanılan caymanın haklı olduğu anlamına gelmediği yönündedir<sup>89</sup>.

## 5. Yetkili ve Görevli Mahkeme

Caymaya itiraz davası niteliği itibariyle bir hukuk davasıdır. Bu sebeple davanın yetkili ve görevli mahkemeye açılması gerekir. FSEK kapsamında açılacak olan davalar, Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesince görülür. Fikri ve Sınai Mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca alınan kararla, ihtisas mahkemesi olarak belirlenmiştir<sup>90</sup>. Bu halde FSEK kapsamında düzenlenmiş olan

---

<sup>87</sup> BAK, s. 211., EREL, s. 301.

<sup>88</sup> Karşıt görüş için bkz.; ARSLANLI, s. 196., AYİTER, s. 220., GİRİTLİOĞLU, s. 81., EREL, s. 301., ÖZTAN, s. 588., TÜYSÜZ, s. 133., ÇOLAK, s. 125.

<sup>89</sup> ATEŞ, s. 322., Benzer görüş için bkz.; BAK, s. 244., Y.11 H.D. 13.04.2004, E. 2003/8990, K. 2004/4032. (sinerjimevzuat).

<sup>90</sup> KÜÇÜKALİ, s. 318. Bkz.; Dipnot; 723; “ *Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun hükümlerine göre belirlenir. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, o yerdeki asliye ceza mahkemesince bakılır.*” düzenlemesi ile görevli mahkemeleri belirtmiştir.

hükümler uyarınca, çıkan uyuşmazlıklar özel görevli mahkeme olarak belirlenmiş olan Fikri ve Sınai Haklar Mahkemelerince görülür. Cayma hakkı da FSEK kapsamında düzenlenmiş olup, bu kapsama dâhildir (FSEK md. 76/1, Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) md. 156). Fikri ve Sınai Haklar Mahkemelerinin bulunmadığı yargı yerlerinde ise Asliye Hukuk Mahkemeleri görevlidir<sup>91</sup>.

Yetkili mahkemenin tespiti ise, HMK md. 6 f. 1'e göre belirlenir. Buna göre, davalının dava tarihindeki yerleşim yerinde davanın açılacağı düzenlenmiştir. Bu kural, genel yetki kuralıdır. Ancak taraflar kendi aralarında yetkili mahkemeyi kararlaştırabilir<sup>92</sup>.

## 6. Davanın Sonuçları

Yetkili ve görevli Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde, mali hak veya ruhsatı devralan tarafından açılmış olan caymaya itiraz davası, hâkim tarafından mahkemede görülmeye başlanır. Devralan tarafından açılan ve ileri sürülen itirazın yerine olup olmadığına davanın sonunda hâkim karar verir. Davanın iki türlü sona erme durumu ortaya çıkabilir. İlki davanın kabulü, ikincisi ise davanın reddi durumudur. Davanın kabul edilmesi durumunda, mali hak veya ruhsat iktisap eden taraf davacı lehine dava sonuçlanırken, davanın reddedilmesi halinde ise, eser sahibi davalı lehine dava sonuçlanmış olur.

İlk olarak davanın kabul edilmesinin sonucu, mali hak veya ruhsatı devralan davacı, caymanın haklı olmadığını ispatlamış ve caymanın geçersizliğine dair karar almış olur. Bu durumda sözleşme ile kendisine devredilen mali hak veya ruhsat kendisinde kalmaya devam eder, sözleşme hiç kesinti olmamış gibi devam ederek geçerliliğini korur<sup>93</sup>. Haliyle de mali hakları veya ruhsatı kullanma yetkisi devralanda kalmaya devam eder. Dava süresince eser sahibinin mali hak veya ruhsatı kullanmış olması veya üçüncü bir şahsa kullandırmış olması halinde, yapılan işlemler ise batıl

---

<sup>91</sup> 31.05.2018 tarih ve 30437 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan Hakimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi'nin kararı ile Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi kurulmamış yerlerde görevli Asliye Hukuk ve Ceza Mahkemeleri belirlenmiştir.

<sup>92</sup> KÜÇÜKALİ, s. 327.

<sup>93</sup> Yargıtay 11. HD. 11.02.2010 E. 2008/8724 K. 2010/1541. (sinerjimevzuat)

sayılır<sup>94</sup>. İktisap eden cayma hakkının kullanılması ile mali haklar üzerinde tasarrufta bulunmuş ve zarar meydana gelmişse uğradığı zararı eser sahibinden talep edebilir<sup>95</sup>.

Belirtmek gerekir ki, davanın sonucunda geçersiz sayılan cayma hakkının, ileride eser sahibi tarafından tekrar kullanımı kısıtlamaz. Nitekim şartların oluşması durumunda eser sahibi her zaman cayma hakkını kullanabilir. Yine davayı kaybeden eser sahibinin, TBK uyarınca genel hükümlere göre sözleşmeyi sonlandırma hakkı da her zaman saklıdır.<sup>96</sup>

İkinci durum olan davanın reddi halinde ise, devralan tarafından açılan caymaya itiraz sebepleri geçersiz sayılır ve eser sahibi tarafından kullanılan cayma esas ve usul şartları haklı bulunarak, devralanın davası reddedilir. Bunun sonucu olarak da taraflar arasındaki sözleşme sona erer. Burada tespiti önemli olan husus, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte caymanın ne zaman itibariyle sonuçlarını doğuracağıdır. Cayma hakkı, eser sahibinin noter kanalı ile çektiği cayma ihbarının muhataba tebliği itibariyle hukuki sonuçlarını doğuracağı kabul edilir<sup>97</sup>. O halde cayma, ileriye etkili olarak sonuç doğurur<sup>98</sup>. Mahkeme tarafından alınan karar tarihine bakılmaksızın, cayma ihbarının muhataba tebliğ tarihi esas alınarak bu tarihten itibaren yerine getirilmeyen edimlerin ifası istenmez. Mali hak veya ruhsat ise, sözleşmenin sona ermesi ile birlikte herhangi bir işleme gerek olmaksızın kendiliğinden eser sahibine geçer. Caymanın tamamlanması ile davanın sonunda red kararı çıkması arasında caymanın hukuki sonuçları açısından fark olmayacaktır. Nitekim iki durumda da mali hak veya ruhsat eser sahibine geri döner. Ancak cayma tamamlandıktan sonra yahut davanın reddi sonrasında iktisap edenin hakkı kullanmaya devam etmesi hukuka aykırılık teşkil edecek olup, doğan zararları giderme yükümlülüğü doğacaktır.<sup>99</sup> Tekrar etmekte fayda var ki caymaya itiraz davasının 4 haftalık yasal sürenin geçmesinden sonra açılmış olması durumunda dava reddedilecektir. Bu durumda da

---

<sup>94</sup> MERDİVAN / YAVUZ /ALICA, s. 1269.

<sup>95</sup> ÖZTAN, s. 588., MERDİVAN / YAVUZ /ALICA, s. 1769.

<sup>96</sup> ATEŞ, s. 324.

<sup>97</sup> BAK, s. 243.

<sup>98</sup> TOPALOĞLU, s. 38.

<sup>99</sup> ATEŞ, s. 323.

eser sahibi tarafından kullanılan cayma hakkı esas ve usul şartları bakımından geçerli sayılır ve sözleşmenin cayma ile sona erdiği kabul edilir<sup>100</sup>.

İleride hak kaybı yaşamamak ve zarar meydana gelmemesi adına, iktisap edenin caymaya itiraz davası ile birlikte tedbir talep etme hakkı da bulunmaktadır. Eser sahibi tarafından cayma hakkının kullanılması ile birlikte, sözleşmenin sona ermesi ve mali hak veya ruhsat kendiliğinden eser sahibine geçmesi durumu açılacak caymaya itiraz davası ile engellenememektedir. Bu sebeple, iktisap eden dava süresi boyunca mali hak veya ruhsatın eser sahibine geçmesinin önlenmesi adına mahkemeden tedbir talebinde bulunabilir. Nitekim FSEK md. 54 hükmünde de üçüncü şahısın iyi niyetli olmasının mali hak veya ruhsatı devralmasına yeterli olmadığını düzenlemektedir. Devralan mahkeme süresince, daha sonra zararın meydana gelmemesi için mahkemen mali hak veya ruhsatın üçüncü kişilere devrini önlenmesi adına geçici tedbir isteyebilir.

## **SONUÇ**

Cayma hakkı, eser sahibinin, devralana karşı açıklayacağı tek taraflı irade beyanı ile herhangi bir hukuki işleme gerek kalmaksızın sözleşmeyi ileriye etkili şekilde sonlandırır.

FSEK kapsamında eser sahibine tanınan hakların amacı eser sahibinin meydana getirdiği yaratıcı eserinden çıkar sağlaması ve kullanımından maddi bir kazanç sağlamaktır. Bu sebeple eser sahibi cayma hakkının kullanım alanını içeren mali haklarını karşılığında kazanç sağlayacağı ve bu hakları kendi adına kullanacağı kişilere devreder. Ancak mali hakların devrinden beklenen fayda her zaman sağlanamayabilir. Bu durumda da eser sahibine FSEK kapsamında düzenlenmiş olan cayma hakkı tanınarak, devralana karşı bu hakkı ileri sürebilmesi ve sözleşmeyi sonlandırma yetkisi verilmiştir. Ancak cayma hakkının kullanılabilmesi için FSEK md. 58' de düzenlenen koşulların sağlanması aranmaktadır.

Kanun, eser sahibine tanınmış cayma hakkına karşılık, devralana da birtakım haklar tanımıştır. Devralana tanınan caymaya itiraz davası ile eser sahibinin cayma

---

<sup>100</sup> TÜYSÜZ, s. 133.

hakkını haksız veya esasa ve usule ilişkin şartlarının oluşmadan kullandığına yönelik durumların varlığı halinde devralana caymaya itiraz davası açma hakkı tanınmıştır. Devralan caymaya ilişkin ihtarnamenin kendisine ulaşmasından itibaren 4 haftalık süre içerisinde caymaya itiraz davası açabilir. Burada muhakkak dava açılması gerektiğine dikkat edilmesi gerekir. Nitekim kanun, caymaya itirazın dava yolu ile yapılabileceğini hüküm altına almıştır. Kanunda belirtilen süre hak düşürücü süre niteliğinde olup, bu süre içinde caymaya itiraz davası açılmaması halinde dava açma hakkı ortadan kalkmaktadır. İktisap edene caymaya itiraz davası açma hakkının tanınmasıyla, FSEK kapsamında düzenlenen cayma hakkının keyfi olarak kullanımının önüne geçilmesi ve itiraz doğrultusunda mahkemece değerlendirme yapılması sağlanmıştır.

#### **KISALTMALAR**

B.	:	Baskı
Bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
Dipn.	:	Dipnot
E.	:	Esas
F.	:	Fıkra
FSEK	:	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	:	Karar
Md.	:	Madde
RG	:	Resmi Gazete
S.	:	Sayfa
Sa.	:	Sayı
T.	:	Tarih
TBK	:	Türk Borçlar Kanunu (6098)

TMK	:	Türk Medeni Kanunu
UrhG	:	Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte
Vb.	:	Ve benzeri
Vd.	:	Ve diğer
Y.	:	Yargıtay

## KAYNAKÇA

ARSLANLI, Halil: **Fikri Hukuk Dersleri II** (Fikir ve Sanat Eserleri), İstanbul, 1954.

ATEŞ, Mustafa: **Fikri Haklarla İlgili Hukuki İşlemler**, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.

AYİTER, Nuşin: **Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri**, Ankara, 1981.

BAK, Başak: **Fikri Haklarda Sözleşmeden Cayma (FSEK md. 58)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.

BUDDE, Rolf: **Das Rückrufsrecht Des Urhebers Wegen Nichtausübung In Der Musik**, Berlin 1997.

BUZ, Vedat: **Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.

ÇOLAK, Uğur: **Cayma Hakkı Ve Caymaya İtiraz Davası (FSEK Madde 58)**, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayısı, s. 113-129.

ERDİL, Engin: **“Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi, C. II, İctihath ve Gerekçeli”**, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.

EREL, Şafak N.: **Türk Fikir ve Sanat Hukuku**, 3. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.

GİRİTLİOĞLU, Necla: **Yayın Sözleşmesi**, İstanbul 1967.

GÖKYAYLA, Emre: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 58. Maddesinde Düzenlenen Cayma Hakkına Dair Notlar**, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 145., 2016, s. 95-118.

KURU, Baki: **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Cilt 2, 6. Baskı, İstanbul, 2001.

KURU, Baki: **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, İstanbul, 2016.

KÜÇÜKALİ, Bensu: **Fikri Haklarda Eser Sahibinin Cayma Hakkı**, Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2023.

KÜÇÜKALİ, Canan: **Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Ana Bilim Dalı, İstanbul 2017.

ÖZTAN, Fırat: **Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku**, Ankara 2008.

PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKEŞ, Muhammet: **Medeni Usul Hukuku**, 14. Baskı, Ankara, 2013

SALMANLI, Dilek: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu İle Korunan Haklar, Bu Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları ve Yargılama Usulü**, Başkent Üniversitesi Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara 2013.

SEROZAN, Rona: **Sözleşmeden Dönme**, 2. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007.

SULUK, Cahit / ORHAN, Hakim Ali: **Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku 2 Genel Esaslar Fikir Ve Sanat Eserleri**, İstanbul 2005.

TEKİNALP, Ünal: **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

TOPALOĞLU, Mustafa: **Müzik Eserlerinde ve İcrasında Cayma Hakkı**, İstanbul.

TÜYSÜZ, Mustafa: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.

UMAR, Bilge / YILMAZ, Ejder: **İspat Yükü**, Yeniden Yazılmış-Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul 1980.

YAVUZ, Levent / ALICA, Türkay / MERDİVAN, Fethi: **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu**, C. I ve II., Ankara: Seçkin Yayınları, 2014.

YILMAZ, Ejder / ARSLAN, Ramazan / TAŞPINAR AYVAZ, Sema: **Medeni Usul Hukuku**, 8. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.

YILMAZTEKİN, Hasan Kadir: **Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu Uyarınca Eser Sahipliği Ve Hak Sahipliği İle Bunların Tecavüz Davaları Bağlamında Davacı Sıfatına Etkileri**, Adalet Dergisi, 2020/2 65. Sayı ss.499-557.

WANDTKE, Artur Axel / BULLİNGER, Winfried: **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 4. Auf., München 2014.

# MARKA HAKKINA TECAVÜZE İLİŞKİN YAPILAN ARAMA - ELKOYMA VE UYGULAMADAKİ SORUNLAR

Av. İdil Cansu MAHMUTOĞLU SAĞLIKLI\*

## Özet

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 29. maddesinde marka hakkına tecavüz sayılan haller, 30. maddesinde ise marka hakkına tecavüze ilişkin cezai hükümler düzenlenmiştir. Marka hakkına tecavüze ilişkin farklı pek çok tespit yöntemi bulunmakta olup, bunlardan biri ise işyerine yapılan arama işlemidir. Bu çalışma kapsamında marka hakkına tecavüze ilişkin arama ve elkoyma işlemlerinde uygulamada karşılaşılan sorunlar irdelenmiş ve yargı kararlarıyla birlikte incelenmiştir.

## Abstract

In Article 29 of Industrial Property Code No. 6769, cases considered as infringement of trademark rights are regulated, and in Article 30, penal provisions regarding infringement of trademark rights are regulated. There are many different detection methods regarding trademark infringement, one of which is office search. Within the scope of this study, the problems encountered in practice in search and seizure procedures related to trademark infringement were addressed and examined together with judicial decisions.

## GİRİŞ

Marka hakkına tecavüz sayılan haller Sınai Mülkiyet Kanunu'nun (SMK) 7. maddesine atıf yapılmak suretiyle 29. maddede düzenlenmektedir<sup>101</sup>. Marka tescilinden doğan haklar münhasıran marka sahibine ait olup, marka sahibinin marka hakkına tecavüz sayılan fiillerin önlenmesini talep etme hakkı doğmaktadır. Aynı kanunun 30. maddesinde ise marka hakkına tecavüze ilişkin cezai hükümler şöyle düzenlenmiştir: “Başkasına ait marka hakkına ıktibas veya iltibas suretiyle tecavüz

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

<sup>101</sup> Uğur Çolak, Türk Marka Hukuku, İstanbul 2018, s. 463.

*ederek mal üreten veya hizmet sunan, satışa arz eden veya satan, ithal ya da ihraç eden, ticari amaçla satın alan, bulunduran, nakleden veya depolayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”* İşbu suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Marka ihlallerinin tespiti için farklı yöntemler vardır, en çok kullanılanlardan biri ise işyerine yapılan aramadır. Bu çalışma kapsamında aslında oldukça geniş bir alan olan arama ve elkoymaya ilişkin usuller, uygulamada sıklıkla karşılaşılan sorunlar yargı kararları bağlamında kısaca incelenecektir.

## **I. Arama ve Marka Hakkına Tecavüz**

Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşılması, soruşturmanın eksiksiz yapılması ve hakkaniyete uygun karar verilmesi için başvuru tedbirlerine koruma tedbiri denir<sup>102</sup>. Koruma tedbirleriyle çoğu zaman henüz gerçekten bir suçun işlenip işlenmediği ya da işleme muhatap olan şüpheli tarafından işlendiği yargı kararı ile sabit olmadığı halde, gecikmesinde sakınca bulunmasından dolayı görünüşte haklılıkla yetinilerek gerek şüphelinin gerekse şüpheli statüsünde olmayan üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale edilmektedir. Bu nedenle koruma tedbirlerine ölçülü bir şekilde, görünüşte haklı olan ve gecikmesinde sakınca ya da tehlike bulunan hâllerde başvurulmalıdır<sup>103</sup>. Arama, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 8. maddesi ve Anayasanın 20. ve 21. maddeleri ile güvence altına alınan konut dokunulmazlığına, özel hayatın gizliliğine, kişi özgürlüğüne ve vücut bütünlüğüne müdahale oluşturan bir koruma tedbiridir<sup>104</sup>. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 116. maddesine göre; *“Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.”*

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 5. maddesinde ise arama *“bir suç işlemek veya buna iştirak veyahut yataklık etmek makul şüphesi altında bulunan kimsenin, saklananın, şüphelinin, sanığın veya hükümlünün yakalanması ve suçun iz,*

<sup>102</sup> Murat Koper, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, Ankara 2022, s. 13.

<sup>103</sup> Yargıtay ÇGK 2023/373 E. 2024/155 K. 3.4.2024 K.T.

<sup>104</sup> Nur Centel ve Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ocak 2008, s. 388., Ali Parlar ve Mustafa Öztürk, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, s. 21.

*eser, emare veya delillerinin elde edilmesi için bir kimsenin özel hayatının ve aile hayatının gizliliğinin sınırlandırılarak konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, üzerinde, özel kağıtlarında, eşyasında, aracında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlara göre yapılan araştırma işlemidir.” şeklinde tanımlanmıştır.*

Arama şüpheliye veya delillere ulaşmayı hedefler; suç eşyası da başlı başına delil oluşturmaktadır. Marka hakkına tecavüze ilişkin bulunan suç unsurları, soruşturma ve kovuşturma aşamasında bilirkişi tarafından incelenir ve düzenlenen rapor bu davalarda hükme esas teşkil eden en önemli unsurdur. Dolayısıyla marka hakkına tecavüzün tespitinde kullanılan en önemli yöntemlerden biri de aramadır.

SMK’ye göre; marka tescilinden doğan haklar münhasıran marka sahibine aittir. Aynı kanununun 29. maddesine göre; “*Marka sahibinin izni olmaksızın, markayı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerini kullanmak suretiyle markayı taklit etmek*” ve “*Markayı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerini kullanmak suretiyle markanın taklit edildiğini bildiği veya bilmesi gerektiği hâlde tecavüz yoluyla kullanılan markayı taşıyan ürünleri satmak, dağıtmak, başka bir şekilde ticaret alanına çıkarmak, ithal işlemine tabi tutmak, ihraç etmek, ticari amaçla elde bulundurmak veya bu ürüne dair sözleşme yapmak için öneride bulunmak*” marka hakkına tecavüz sayılan fiillerdendir.

SMK’nin 149. maddesinde marka hakkı sahibinin taleplerini içeren “*Fiilin tecavüz olup olmadığının tespiti*”, “*Muhtemel tecavüzün önlenmesi*”, “*Tecavüz fiillerinin durdurulması*”, “*Tecavüz oluşturan veya cezayı gerektiren ürünler ile bunların üretiminde münhasıran kullanılan cihaz, makine gibi araçlara, tecavüze konu ürünler dışındaki diğer ürünlerin üretimini engellemeyecek şekilde elkonulması.*” hükümleri değerlendirildiğinde; marka hakkı sahibinin, hakkının ihlal edilmesi durumunda tecavüzün durdurulması ve muhtemel tecavüzün engellenmesi için arama ve elkoyma talep etmesi en doğal haklarından biridir. Arama ve elkoyma talebi, suç duyurusuyla birlikte yapılır ve Sulh Ceza Hâkimliği’nce değerlendirilerek karar çıkarılır.

Marka hakkına tecavüze ilişkin arama taleplerinin reddi ve kabulüne ilişkin uygulamada maalesef bir bütünlük bulunmamaktadır. Aynı delil ve aynı gerekçeli başvurularda kimi ilçede ret kararı verilirken, kimi ilçede arama kararı verilmektedir.

#### **A. Arama Kararında Bulunması Gerekenler**

Arama talebi, suç duyurusuyla birlikte yapılır ve Sulh Ceza Hâkimliği'nce değerlendirilerek uygun bulunması halinde karar çıkar. Arama talebi kabul edildiği takdirde kararda veya emirde bulunması gereken hususlar CMK ile düzenlenmiştir. Buna göre “Aramanın nedenini oluşturan fiil”, “Aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya” ve “Karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi” arama kararında açıkça belirtilmelidir<sup>105</sup>. Bu unsurların uygulamadaki sorunlu kısımlarına aşağıda değinilecektir.

#### **B. Makul Şüpheler ve Özel Hayatın Gizliliği**

Arama kararı verilebilmesi için aranan en önemli husus makul şüphedir. Marka ihlallerine ilişkin talep edilen arama kararlarının reddine ilişkin gerekçeler genellikle “makul şüpheler” yokluğu ile birlikte “özel hayatın gizliliği”dir. Bazı Sulh Ceza Hâkimlikleri şüpheli işyerinden alındığı beyan edilen ürün ve fişi makul şüpheler olarak değerlendirmemektedir.

Makul şüpheler, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphelerdir<sup>106</sup>. AİHS'nin 5/1-c maddesinde yer alan düzenlemeye göre ulusal makamlar, kişiyi yetkili adli mercilerin önüne çıkarılmak üzere, yakalama, gözaltına alma veya tutuklama gibi işlemlerle, kişi hakkında suç işlediği hususunda “makul şüpheler” bulunması halinde hukuka uygun bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakabilirler. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) de belirttiği gibi; “makul şüpheler”, kişinin ceza muhakemesinin gerçekleştirilmesi amacıyla tutulmasının keyfiliğine karşı Sözleşme'nin 5/1-c bendinde düzenlenen koruma hükmünün esaslı unsurunu oluşturur. Mahkeme'nin, Fox, Campell ve Hartley v. Birleşik Krallık Kararı'nda ifade ettiği üzere; “Sözleşme'nin 5/1-c maddesi anlamında makul şüpheler, objektif bir

---

<sup>105</sup> CMK m. 119 f. 2.

<sup>106</sup> Arama ve El Koyma Yönetmeliği m. 6.

*gözlemciyi söz konusu kişinin suç işlemiş olabileceği konusunda ikna edebilecek maddi olayların veya bilgilerin varlığını gerektirir. Bununla birlikte, neyin “makul” addedilebileceği, somut olaya ait koşulların tamamı değerlendirilerek belirlenir<sup>107</sup>.”*

Arama elkoyma taleplerine ilişkin ret kararlarındaki gerekçelerden biri, arama ve elkoyma işlemlerinin “Özel Hayatın Gizliliği”ni ihlal etmesi ihtimalidir. AİHS’nin 8. maddesinde özel hayatın gizliliğine ilişkin düzenleme yapılmıştır ve bu düzenleme aynı zamanda Ceza Muhakemesi Hukuku kapsamında yapılan arama elkoyma işlemleri ile bu işleme ilişkin taleplerde de dikkate alınması gereken bir temel haktır. Ancak temel hak ve özgürlükler yine Sözleşme’de belirtilen hususlar doğrultusunda sınırlanabilirler. İç hukuk da bu sınırlamalara uygun olarak düzenlenmelidir.

CMK’nin 116. maddesine ve ilgili yönetmeliğe göre arama el koyma işlemleri ile buna ilişkin usul kanunda öngörülmektedir. AİHS madde 8/2, hakkın sınırlandırılmasına ilişkin olarak şöyle düzenlenmiştir: “*Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir*”. Marka hakkına tecavüz, SMK’ye göre suç teşkil etmektedir ve bu düzenlemede belirtilen “suç işlemenin önlenmesi” kriterini böylelikle karşılamaktadır. Dolayısıyla hakkın sınırlandırılmasına ilişkin kriterler incelendiğinde; verilecek bir arama kararının hakkın özüne dokunmayacağı anlaşılmaktadır.

Bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde; AİHM’nin yerleşik içtihatlarına göre arama ve el koyma kararlarında hakkın ihlal edilip edilmediğine ilişkin değerlendirme yapılırken; “yasayla öngörülmüş”, ilgili maddede hakkın sınırlandırılmasını öngören bir veya birden fazla meşru amaçla uygun olup olmadığı ve hak ile meşru amaç arasında denge kurulmasını ifade eden “demokratik bir toplumda gereklilik” kriterleri dikkate alınır<sup>108</sup>. Suçun kanunda düzenlenmiş olduğu, yapılacak

<sup>107</sup> Fox, Campbell, Hartley v. Birleşik Krallık, Başvuru No: 12244/86, 30.08.1990, para 32 vd.

<sup>108</sup> Steven Greer, The Exceptions to Article 8 to 10 of ECHR, Council of Europe Publishing 1997, ss. 42-44, Steven Greer, ECHR – Achievements, Problems and Prospects, Cambridge University Press 2006, s. 277. AİHM, “Michaud v. Fransa” Appl. No. 12323/11, 06.03.2013, para. 93.

arama işleminin de delil elde amaçlı olduğu anlaşılmaktadır. Böylelikle marka hakkına tecavüze ilişkin talep edilen arama elkoyma kararlarının makul şüphe yokluğu ve özel hayatın gizliliği gerekçeleriyle reddedilmesinin isabetsiz olduğu açıktır.

1 Haziran 2024'te yürürlüğe giren 7499 sayılı "Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" gereğince, Sulh Ceza Hâkimliği'nce verilen arama elkoyma taleplerinin reddine ilişkin kararlara karşı, kararın öğrenildiği tarihten itibaren 2 hafta içinde itiraz edilebilir.

### **C. Arama Yapılacak Zaman**

Gece vakti konut veya işyerinde arama yapılamaz. Gece vakti; güneşin batmasından bir saat sonra başlayan ve doğmasından bir saat evvele kadar devam eden zaman süresidir<sup>109</sup>. Suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan haller ile yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla yapılan aramalar ancak gece vakti yapılabilir<sup>110</sup>. Dolayısıyla verilen arama kararları gündüz vakti için açıkça belirtilen zaman aralıklarında (örneğin saat 13.00 – 16.00 arasında ve benzeri) ve bir defaya mahsus olarak verilmektedir. Arama, kararda belirtilen zaman aralığının öncesi ve sonrasında yapılamaz. Ancak gündüz başlamış olan aramanın gece de devam etmesi mümkündür<sup>111</sup>.

### **D. Arama Yapılacak Yere ilişkin Sorunlar**

Arama yapılacak yere ilişkin uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; arama elkoyma talebinde arama yapılacak yerin açık adresi belirtilmelidir; zira arama yapılacak yer kararda bulunması gereken unsurlardandır ve belirtilen adres dışında arama yapılamamaktadır. Bununla birlikte, açık adresle beraber o yerin eklentileri ile depo ve benzeri yerlere ilişkin de arama yapılmasına ilişkin talepte bulunulması önemlidir. Zira marka hakkına tecavüze ilişkin suç unsurlarının en çok bulunduğu yerler bu bölümlerdir.

---

<sup>109</sup> Türk Ceza Kanunu m. 6 f. 1-e.

<sup>110</sup> CMK m. 118

<sup>111</sup> Parlar ve Öztürk, a.g.e, s. 73.

Karşılaşılan bir diğer sorun ise, daha önce arama yapılacak işyerinden temin edilen fiş ve slipler üzerinden tespit edilen adresin işyerinin gerçek adresiyle uyumlu olmamasıdır. Belediyelerin yaptığı numara değişiklikleri, işyerinin taşınıp fiş bilgilerini değiştirmemesi ve benzeri haller bu duruma neden olabilmektedir. Savcılık kanalıyla yapılan adli arama işlemlerinde karşılaşılan bu adres uyumsuzluğu, maalesef aramayı hukuka aykırı hale getirmektedir. Bu nedenle adres tespitinde bu hususa dikkat edilmesi önem teşkil etmektedir.

#### **E. Gecikmede Sakınca Bulunması**

Gecikmede sakınca bulunması; derhal işlem yapılmaması halinde koruma tedbirinden beklenen faydanın elde edilemeyecek, ceza muhakemesinin gereği gibi ve amacına uygun biçimde yapılamayacak olmasıdır. Gecikmede sakınca bulunup bulunmadığını somut olayın özelliklerine göre tedbire karar vermeye yetkili mercii takdir edecektir<sup>112</sup>. Elbette gecikmesinde sakınca bulunan hallerde uygulanacak koruma tedbirlerinin de usulleri bulunmaktadır ve bu usullere uyulmadığı takdirde elde edilen deliller hukuka aykırı hale gelmektedir. Zira CMK'ye göre *yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir*<sup>113</sup>.

Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre; adli aramalar bakımından gecikmesinde sakınca bulunan hal, derhal işlem yapılmadığı takdirde suçun iz, eser, emare ve delillerin kaybolması veya şüphelinin kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi ihtimalinin ortaya çıkması ve gerektiğinde hâkimden karar almak için vakit bulunmaması halini ifade etmektedir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde hukuka uygun arama kararı verilebilmesi için Cumhuriyet Savcısı tarafından verilmiş yazılı arama izni veya savcıya ulaşılamadığı hallerde kolluk amirince verilmiş yazılı arama emri gerekir<sup>114</sup>. Arama emri, arama yapılmadan önce mutlaka yazılı olarak verilmiş olmalıdır<sup>115</sup>. Dolayısıyla önce sözlü emir verilip ardından yazı ile teyit

---

<sup>112</sup> Yargıtay CGK 2023/373 E. 2024/155 K. 3.4.2024 K.T.

<sup>113</sup> CMK m. 217 f. 2.

<sup>114</sup> CMK m. 119.

<sup>115</sup> Anayasa m. 20.

edilmesi arama tedbiri bakımından geçerli olmayacaktır<sup>116</sup>. Aramada kararın mutlaka yazılı olması gerekir.

Nitekim yakın zamanda Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından da yazılı bir arama emrinin olmadığı ve yapılan arama sonucunda bulunan suçta konu ürünlerin şüpheli tarafından rızaen verilmesinin yeterli olmayıp delillerin hukuka aykırı olduğuna karar verilmiştir. İlgili kararda “*Saniğin iş yerinde kaçak sigara sattığına ilişkin gelen ihbar üzerine mahkemece verilmiş usulüne uygun bir arama kararı olmadığı gibi, gecikmesinde sakınca olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet savcısı tarafından da verilmiş bir yazılı arama izni ya da Cumhuriyet savcısına ulaşılamaması nedeniyle kolluk amirince verilmiş yazılı arama emri bulunmadığı, iş yerindeki suç delillerinin tespiti ve teslimine ilişkin rızanın hukuken geçerli olmadığı kabulünün gerektiği, bu nedenle usulüne uygun yazılı arama emri veya adli arama kararı bulunmaksızın iş yerinde yapılan arama sonucunda ele geçirilen kaçak sigaraların yasak delil niteliğinde olduğu ve CMK’nın 217. maddesine aykırı olan bu delilin de hükme esas alınamayacağı kabul edilmelidir*<sup>117</sup>.” gerekçesiyle mahkûmiyet hükmünün bozulmasına karar verilmiştir.

#### **F. Aramada Hazır Bulunması Gerekenler**

CMK’nın 119. maddesinde açıkça belirtildiği üzere; “*Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur*<sup>118</sup>.”

Marka ihlallerine ilişkin yapılan arama işlemlerinde yaşanan en büyük sorunlardan biri de bu işlem sırasında hazır bulunması gerekenlerin işleme katılmak istememesidir. Özellikle tüm esnafın ve mahallenin birbirini tanıdığı yerlerde genel olarak böyle bir katılım sağlanmamaktadır. Bu noktada yapılan arama el koyma işleminin hukuka aykırılığı gündeme gelmektedir. Ancak işbu durum Yargıtay’ca fark edilmiş ve kararlara konu olmuştur. Marka ihlallerini inceleyen Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin ve Bölge Adliye Mahkemeleri ilgili Ceza Daireleri’nin kararlarına göre;

---

<sup>116</sup> CMK m. 161 f. 3.

<sup>117</sup> Yargıtay CGK 2023/373 E. 2024/155 K. 3.4.2024 K.T.

<sup>118</sup> CMK m. 119 f. 4.

"... usulüne göre alınmış arama kararına istinaden, herhangi bir hak ihlaline neden olunmadan yapılan arama sonunda ele geçen delillerin, sırf arama sırasında bulunması gereken kişilerin orada bulundurulmaması suretiyle şekle aykırı hareket edildiğinden bahisle 'hukuka aykırı olarak elde edilmiş delil' sayılmalarının ve mahkumiyet hükmüne dayanak teşkil edememelerinin kabul edilemeyeceği<sup>119</sup>"ne kanaat getirilmiştir. Bu noktada önemli olan, arama el koyma işlemi sırasında hak ihlaline (örneğin arama yapılan yere zarar verilmemesi) sebep olunmamasıdır.

Aranacak yerlerin sahibi veya zilyedinin bulunmadığı hallerde ise, o kişinin temsilcisi veya ayırt etme gücüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur<sup>120</sup>. Bu durumda aramaya başlamadan önce arama hakkında bilgi verilir. Bununla birlikte; kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz. Ancak bu durumun istinası avukatın beklenilmesinin aramayı sonuçsuz bırakacağı hallerdir; başka bir ifadeyle gecikmesinde sakınca bulunan hallerde artık bu haktan yararlanılamaması gerekmektedir<sup>121</sup>. Fakat bu durum somut olay özelliklerine göre elbette değişiklik gösterebilir.

## II. Elkoyma

Arama sonucunda ürün bulunmadığı takdirde tutanak bu yönde düzenlenir ve soruşturmaya ilişkin takipsizlik kararı verilir. Suça konu ürün bulunması halinde ise elkoyma işlemi yapılmaktadır. Elkoyma CMK'nin 123. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

*“İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır.*

*Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya elkonulabilir.*

<sup>119</sup> Yargıtay 7. CD. 2021/15154 E. 2021/12599 K. 13.10.2021 K.T., Yargıtay 7. CD. 2021/16093 E. 2021/12599 K. 30.11.2021 K.T., İzmir BAM 11. CD., 2017/3906E. 2019/634 K. 12.2.2019 K.T.

<sup>120</sup> CMK m. 120.

<sup>121</sup> Parlar ve Öztürk, a.g.e, s. 119.

*(Ek:27/12/2020-7262/19 md.) Muhafaza altına alınan veya elkonulan eşya ya da malvarlığı değerlerinin kıymeti tespit edilir.”*

Buna göre; suç unsuru eşyayı yanında bulunduran kişi rızasıyla eşyayı teslim etmediği takdirde, bu eşyaya elkoyulabilir. Arama işleminin en doğal sonucu elkoymadır, çoğunlukla arama ile ilişkili olarak uygulanan bir koruma tedbiridir. Dolayısıyla arama ve elkoyma kararının birlikte verilmesi uygun olabilir<sup>122</sup>. Bu nedenle marka ihlaline ilişkin yapılan arama talebi genellikle elkoyma ile birlikte istenir ve karar bu yönde çıkar. Zira Anayasa'nın 20. ve 21. maddesine göre<sup>123</sup> elkoyma işlemi bir karar veya emre dayanmak zorundadır. Arama sonucunda rızaen teslim edilmeyen eşyaya elkoyma halinde; hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşamadığında ise kolluk amirinin yazılı emri ile elkoyma işlemi gerçekleştirilebilir.

Marka ihlaline ilişkin suç unsuru olarak değerlendirilen ürünlere elkoyulur ve bilirkişi incelemesine gönderilir. Bu hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında yapılabilir. Yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda ise ürünün marka ihlaline sebep olduğu tespit edilirse bu durum mahkûmiyet hükmüne esas teşkil edecek en önemli

---

<sup>122</sup> Parlar ve Öztürk, a.g.e, s. 128.

<sup>123</sup> **Madde 20** – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Mülga üçüncü cümle: 3/10/2001-4709/5 md.) (Değişik fıkra: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/2 md.) Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

**Madde 21** – (Değişik: 3/10/2001-4709/6 md.)

Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.

unsurdur. Elkoyma geçici bir tedbirdir. Elkonulan eşya, yargılama sonucunda suç unsuru olarak değerlendirilirse müsadere edilir; aksi takdirde sahibine iade edilir.

Marka hakkına tecavüze ilişkin elkoyma işleminde suç eşyasının niceliği ceza davası bakımından sonucu değiştirmez, ancak Fikri Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nde açılacak tazminat davasının sonucuna etkilidir. Bu sebeple elkoyma işlemi dikkatlice yapılmalı, bulunan her ürün tek tek ve ayrıntılı biçimde tutanağa ve ürünlerin koyulacağı çuval ve benzeri materyalin üzerine yazılmalıdır. Bu hem bilirkişi incelemesi bakımından hem de Fikri Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nde açılacak tazminat davası bakımından önem teşkil etmektedir.

### **III. Bulunan Ürünlere İlişkin Çıkan Sorunlar**

Arama sonucunda her zaman suç eşyası bulunmadığı gibi, arama sırasında bulunan suç eşyalarına ilişkin de bazı sorunlar çıkmaktadır. Bu durum aynı zamanda kovuşturma aşamasını da etkilemektedir. Bu savunmalardan birkaçı “tek bir ürün bulunması”, “kişisel eşya”, “suça konu ürünün nerden geldiğinin şüpheli/sanık tarafından bilinmemesi”dir.

#### **A. Tek Ürün Bulunması ve Kişisel Eşya Savunması**

Arama işlemi sonucunda kaç tane suça konu ürün bulunduğunun ceza hukuku bakımından bir önemi bulunmamaktadır, ürün sayısı Fikri Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nde açılacak tazminat davası bakımından önem teşkil etmektedir.

Aslında marka hakkına tecavüzle satış yaptığı tespit edilen işyerlerinde arama el koyma işlemi öncesinde ürünlerin saklandığı maalesef bilinmektedir. Hatta öyle ki, bazı durumlarda söz konusu ürünler işyeri dışına dahi taşınmaktadır. Bu sebeple arama sırasında bulunan ürün sayısı bazen tek olabilmektedir. Bu noktada ürünün işyerinin hangi bölümünde bulunduğu (örneğin vitrin gibi sergi yerleri) ve daha önce kullanıp kullanılmamış olduğu da önem arz etmektedir. Bu sebeple, bu şekilde bulunan ürünlerin nerede bulunduğunun da arama el koyma tutanağına yazılması önemlidir. Kullanılmış ürün olup olmadığı ise bilirkişi raporunda tespit edilecektir. Bulunan ürünün kişisel kullanıma ilişkin olduğuna dair savunmanın ise bu iki done ile çürütülmesi mümkündür. Zira Yargıtay “...ele geçirilen taklit ürün sayısının yalnızca

2 adetten ibaret olması karşısında; sanığın savunmalarına neden itibar edilmediği karar yerinde tartışılıp açıklanmadan yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi<sup>124</sup>’ni bozma sebebi saymıştır. Dolayısıyla ürünün bulunduğu yer, soruşturmada müşteki vekili tarafından sunulan belgeler ile bilirkişi raporu değerlendirme ve gerekçelendirmede önem arz etmektedir. Yine de belirtmek gerekir ki; SMK’ye göre marka hakkına tecavüze ilişkin suça konu ürünün satışa arz edilmesi yeterlidir<sup>125</sup>.

## **B. “Nerden Geldiğinin Bilinmediği” ile “Suç Olduğunun Bilinmediği” Savunması**

Marka hakkına tecavüze ilişkin şüpheli savunmalarından biri “ürünlerin nereden geldiğinin bilinmemesi”dir. Ancak bu durum hem hayatın olağan akışına hem de Türk Ticaret Kanunu hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. Zira basiretli bir tacirin yükümlülükleri gereği satışa sunduğu ürünleri kontrol etmesi gerekir. Bu nedenle bu savunma dikkate alınmamaktadır.

Bir diğer savunma ise “suç olduğunu bilmemek”tir. Öncelikle belirtmek gerekir ki; *ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz*<sup>126</sup>. Bununla birlikte, bu savunma Savcılık ve Mahkemeler nezdinde de yeterli bir gerekçe olarak kabul görmemektedir. Örneğin Ankara 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi bu savunmayı şöyle değerlendirmiştir: “*Her ne kadar sanık savunmalarında, suça konu ürünlerin katılan şirketin marka hakkını ihlal ettiğini bilmediğini belirtmiş ise de, söz konusu ürünlerin satışını yapan sanığın yaptığı iş gereği ve mesleki tecrübesi itibarıyla suça konu ürünlerin katılan şirketin markalarının haklarına tecavüz oluşturduğunu bilmemesi ticari hayatın olağan akışına aykırı olduğundan, bu savunmasına itibar edilmemiştir*<sup>127</sup>.”

Bu noktada ayrıca vurgulamak gerekir ki; marka hakkına tecavüz suçunda özel kast aranmaz<sup>128</sup>. İşbu suçta manevi unsurun oluşması için aranan sanığın taklit ürünü

<sup>124</sup> Yargıtay 19. CD. 2017/5573 E. 2019/10578 K. 04.07.2019 K.T.

<sup>125</sup> SMK m. 30 f. 1.

<sup>126</sup> Türk Ceza Kanunu m. 4.

<sup>127</sup> Ankara 1. FSHCM 2023/134 E. 2023/200 K.

<sup>128</sup> Bursa BAM. 5. CD. 2018/984 E. 2019/534 K. 18.3.2019 K.T.

kasten satışı sunmasıdır. İstanbul Anadolu 1. Fikri Sınai Haklar Ceza Mahkemesi'nin isabetle belirttiği üzere; "...saniğa yüklenen suçun genel kast ile işlenen suçlardan olması nedeniyle suça konu ürünü satışı arz etmesiyle birlikte 'kast' unsurunun oluşması ve kanunları bilmemenin suçun oluşmasına engel olmaması ayrıca TCK 30/4 maddesinde düzenlenen kaçınılmaz hata şartlarının bulunmaması gözetilerek suçun kast unsurunun oluştuğu kabul edilmiştir<sup>129</sup>."

## **Değerlendirme**

Marka hakkına tecavüz suçunun tespitinde “arama” önemli yöntemlerden biridir. Şikâyete bağlı suç olan marka hakkına tecavüz suçunda arama elkoyma talebi şikâyetle birlikte yapılır ve bu talep Sulh Ceza Hâkimliği’nce değerlendirilir. Taleplerin reddi ve kabulüne ilişkin uygulamada maalesef bir bütünlük bulunmadığı gibi; bazen aynı şehir ilçelerinde dahi durum farklılık göstermektedir.

Marka hakkına tecavüz suçunda yapılan aramalardaki en büyük sorun, Cumhuriyet savcısının hazır olmadığı hallerde o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulması koşulunun çoğunlukla sağlanamamasıdır. Ancak bu durum Yargıtay tarafından sonuca etki etmeyen bir eksiklik olarak değerlendirilmekte ve bu sebeple aramayı hukuka aykırı hale getirmemektedir.

Arama sonucunda bulunan ürünlere elkoyulur ve bilirkişi incelemesine tabi tutulur. Bu inceleme sonucunda hazırlanan rapor hükme esas teşkil edecek en önemli unsurdur. Bulunan ürünün kişisel eşya olduğu ile nereden geldiğinin bilinmediği ve suç olduğunun bilinmediği savunmaları işbu suçta şüpheliler tarafından en çok yapılan savunmalardır. Bulunan ürün niceliği ceza davası açısından değil; Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi nezdinde açılacak tazminat davasında önem arz eder. Kişisel kullanıma ilişkin değerlendirme hem bilirkişi raporuyla hem de suça konu ürünün bulunduğu yer dolayısıyla çürütülebilir savunmalardır. Bulunan eşyanın nereden geldiğinin bilinmemesi ile suç olduğunun bilinmemesi savunmaları ise hayatın olağan akışına ve ticaret hayatına aykırı olması dolayısıyla Savcılık ve mahkemeler nezdinde dikkate alınmamaktadır.

---

<sup>129</sup> İstanbul Anadolu 1. FSHCM 2022/458 E. ve 2022/643 K.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında sonuç olarak; talep edilen ve yapılabilen arama elkoyma işlemlerine ilişkin en önemli husus bu işlemin hukuka aykırılık içermemesi olmalıdır. Zira elde edilen delil de bu durumda hukuka aykırı olarak elde edilmiş olacaktır. Ancak bu suç özelinde ayrıca belirtmek gerekir ki; arama elkoyma kararlarının ret ve kabulüne ilişkin yeknesaklık bulunmaması en büyük sorun olup, aynı delil ve aynı gerekçelerle yapılan başvurularda farklı kararlar çıkmaktadır. Bu konuda Sulh Ceza Hâkimlikleri kararlarında birlik sağlanması marka hakkına tecavüz suçunda hak aranması bakımından adalete ulaşılmasını sağlayacaktır.

### **Kısaltmalar**

a.g.e : adı geçen eser  
AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi  
AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi  
Appl. No. : Application Number  
AY : Anayasa  
b. : bent  
CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu  
E. : Esas  
E.T : Erişim Tarihi  
f. : fıkra  
K.T. : Karar Tarihi  
m. : madde  
RG : Resmi Gazete  
s. : sayfa  
SMK : Sınai Mülkiyet Kanunu  
ss. : sayfalar  
TCK : Türk Ceza Kanunu  
v. : versus  
vd. : ve devamı  
Y. : Yıl

### **Kaynakça**

**Centel**, Nur, **Zafer**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, Ocak 2008.  
**Çolak**, Uğur, Türk Marka Hukuku, On İki Levha, İstanbul 2018.  
**Greer**, Steven, The Exceptions to Article 8 to 10 of ECHR, Council of Europe Publishing 1997.  
**Greer**, Steven, ECHR – Achievements, Problems and Prospects, Cambridge University Press 2006.  
**Koper**, Murat, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

**Parlar, Ali, Öztürk, Mustafa, Ceza Yargılamasında Arama ve Elkoyma, Aristo, İstanbul 2019.**

### **Kanunlar ve Yönetmelikler**

Arama ve El Koyma Yönetmeliği  
Anayasa  
Ceza Muhakemesi Kanunu  
Sınai Mülkiyet Kanunu  
Türk Ceza Kanunu

### **Kararlar**

AİHM, Fox, Campbell, Hartley v. Birleşik Krallık, Appl. No: 12244/86, 30.08.1990.  
AİHM, “Michaud v. Fransa” Appl. No. 12323/11, 06.03.2013.  
Bursa BAM. 5. CD. 2018/984 E. 2019/534 K. 18.3.2019 K.T.  
Yargıtay CGK 2023/373 E. 2024/155 K. 3.4.2024 K.T.  
Yargıtay 19. CD. 2017/5573 E. 2019/10578 K. 04.07.2019 K.T.  
Yargıtay 7. CD. 2021/15154 E. 2021/12599 K. 13.10.2021 K.T.  
Yargıtay 7. CD. 2021/16093 E. 2021/12599 K. 30.11.2021 K.T.  
İstanbul Anadolu 1. FSHCM 2022/458 E. ve 2022/643 K.  
Ankara 1. FSHCM 2023/134 E. 2023/200 K.

# METAVERSE'DE MARKALARIN HUKUKİ DEĞERİ VE KORUNMASI

Av. İlayda SELVİLİ\*

## I. BÖLÜM: METAVERSE'DE MARKALARIN HUKUKİ DEĞERİ

### A. METAVERSE NEDİR?

#### 1. Metaverse'ün Tarihçesi ve Gelişimi

Metaverse kelimesi, Antik Yunanca'da öte anlamına gelen “meta” ve “verse” batı dillerindeki “universe” sözcüğünün son parçası olan “evren” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Metaverse terimi, ilk olarak Neal Stephenson'ın 1992 tarihli bilim kurgu romanı olan Snow Crash'de ortaya çıkmıştır. Stephenson bu romanında, Metaverse'ü yeni nesil internet şeklinde tanımlamış, kapitalizmin hüküm sürdüğü kaotik bir evren tasvir etmiştir<sup>130</sup>.

Roman ile birlikte “avatar” teriminin dijital bağlamda kullanımı yaygınlaşmış, insanların programlanabilir avatarlar olarak, gerçek dünyanın metaforunu kullanan üç boyutlu (“3D”) sanal bir alanda birbirleriyle ve yazılım ajanlarıyla etkileşime girdiği yer olarak literatüre geçmiştir. Snow Crash ile birlikte hayatımıza giren bu sanal gerçeklik, henüz bizlere yabancı ve ulaşılamazken Google Earth'ün yapımcılarına ilham vermiş ve Silikon Vadisi'nin gerçeğe dönüştürmek için yarıştığı distopik meta evrenin tasarlanmasındaki ilham kaynağı olmuştur. Snow Crash romanından esinlenen, gösterilen ilgi ile süreklilik halinde geliştirilmeye ve uygulanabilirliğinin artırılması hedeflenen metaverse'ün tanımı kısaca, “*Algılanan bir sanal evrene bağlı, kalıcı ve paylaşılan 3D sanal alan*” (“Metaverse”) olarak gerçekleştirilebilecektir. Mark Zuckerberg ise konuyu daha felsefik bir şekilde betimleyerek Metaverse'ü “*Sadece bakmak yerine, içinde bulunduğumuz bedenlenmiş bir internet*<sup>131</sup> (Zuckerberg)” olarak açıklamıştır.

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

<sup>130</sup> Stephenson, Neal. Snow Crash, New York: Bantam Books, 1992 (2003 paperback ed.)

<sup>131</sup> <https://webrazzi.com/2021/07/29/mark-zuckerberg-facebook-un-yeni-vizyonunu-acikladi-gercege-yakin-bir-sanal-dunya-insa-etmek/> (Erişim Tarihi: 04.05.2024)

Snow Crash romanının ortaya çıkmasından sonra bilimkurgu alanına etki eden, hatta tesiri altına alan Metaverse, yalnızca basın yolu ile sınırlı kalmamış, film ve dizilerde de sanal gerçekliği dünyaya tanıtmış ve dijital dünyaların keşfi konusunda derinlemesine hikayeler sunmuştur.

Öyle ki, Stevenson'ın Metaverse'i dijital ve sentetik olsa da, deneyimlerin fiziksel benlik üzerinde gerçek bir etkisi olabileceği düşünülmektedir<sup>132</sup>. Bilimin öncülerinden William Gibson'ın 1984 bilim kurgu romanında Matrix olarak söylenen VR'nin siber alanını oluşturmaktadır<sup>133</sup>.

1999 yılında vizyona girmesi ile birlikte tüm dünyanın odak noktasında olan The Matrix filmi, insanların gerçek olduğunu düşündükleri dünyanın aslında bir simülasyon olduğunu keşfeden Neo'nun hikayesini anlatmaktadır.

Aynı yılda vizyona giren bir diğer film 13. Kat ise, büyük bir bilgisayar şirketinin sahibi olan Hannon Fuller şirketin geliştirdiği ve henüz deneme aşamasında, şirketinin 13. katındaki bilgisayar yardımıyla geçiş yapılabilen ve orada buradaki kişilerin karşılığı olan bir dünyayı konu alır.

2009 yılında vizyona giren Avatar, insanların bilinçlerini başka bir gezegendeki yerli bir ırkın bedenlerine aktarıldığı bir dünyayı konu almaktadır. Dijital dünyanın keşfine araç olan ve bu filme adını veren avatarlar, psiyonik bilgiler ile, genetik olarak eşleşen insanlar daha sonra uzaktan idare etmek adına görünümünde oldukları bedenlere zihinsel olarak bağlanmaktadırlar.

2018 yılında vizyona giren Ready Player One adlı film, OASIS adlı sanal gerçekliğin yaratıcısı öldüğünde, ölümünden sonra tüm OASIS kullanıcılarına, bulana servetini ve dünyasının kontrolünü verecek olan Paskalya Yumurtasını bulmaları adına adeta bir

---

<sup>132</sup> **Bakır,** Çiğdem. Metaverse Üzerine Kapsamlı bir Araştırma, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2836488>, Aralık 2022 (Erişim Tarihi: 04.05.2024)

<sup>133</sup> **Chapman ve ark.,** 2022; Anderson ve Rainie, 2022

meydan okuma ortamı sunan ve böylelikle dünyaya distopik evren olarak tanımlanan Metaverse'ü tasvir etmiştir.

Yine, Ultima Online, Knight Online, World of Warcraft gibi çok oyunculu çevrimiçi rol yapma oyunları (MMORPG) ise ilk Metaverse örnekleri olarak sıralanmaktadır.

Bu örnekler çoğaltılabileceği gibi, hepsinin özünde dijital dünyalara geçiş süreci, olası evrenler ele alınmışsa da yine bu filmlerde, dijital dünyaların potansiyelleri ve tehlikeleri üzerinde de durulmaktadır. Her iki yönüyle de ele alınan filmler, yakın zamanda öngörülen sanal evrenleri ve yansımalarını göstermek konusunda oldukça başarılı olmuşlardır.

Esasında, Metaverse ile yaratılması amaçlanan alternatif evren kurgusu, Snow Crash romanının ortaya çıkışından yaklaşık dokuz sene sonraya uzanan bir hikâye ile başlar. Bu teknolojik gelişme, zamanının ötesinde olmakla, gerek kurgu gerek kapsam alanı bakımından alternatif evren olarak ilk öne çıkan “Second Life<sup>134</sup>” kavramı olmuştur. Linden Lab'ın kurucusu ve CEO'su Philip Rosedale tarafından ortaya çıkarılan bu kavram, bir mikro-kozmos<sup>135</sup> yaratma düşüncesine dayanmaktadır. Beta testleri 2002 yılının son çeyreğinde gerçekleşen Second Life, Mayıs 2001'de halka açılmıştır. Second Life ile bireyler; yaşam, seyahat gibi alanlarda yaptıkları harcamaları, o evrene ait dijital objeleri kullanmak suretiyle gerçekleştirmişlerdir. 2003 yılında Second Life, Linden adlı bir para tanımlamak ve çeşitli para birimleri karşılığı alış satış değerlerini de paylaşmıştır<sup>136</sup>.

## 2. Metaverse Bileşenleri

Metaverse'i oluşturmak için yaratılması gereken ortam gerekliliğinin yanı sıra aynı zamanda, sanal evrenler oluşturmak adına başka bileşenlerin de bir araya gelmesi

---

<sup>134</sup> Yeni/Alternatif/İkinci Hayat

<sup>135</sup> evren

<sup>136</sup> **Uzun, Kadriye/ Aydın, C.Hakan.** “Kullanıcı Profilinin ve Bireylerarası İlişkilerin Gerçek Yaşamla Karşılaştırılması: Second Life Örneği” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi, Ekim 2012, 7(2), s. 263-290.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/65469> (Erişim Tarihi: 04.05.2024)

gerekmektedir. Bir diğerk deyişle, sanal gerçeklik ortamını duyu organları ile özümseyerek deneyimleyebilme vasfına sahip olan bir gezgin, yani sanal kimlik suretinde bir avatarın varlığı (“Avatar”) ile yeni bir dünyanın kapıları aralanabilecektir.

**a. Avatar:** Metaverse’de dijital ağlara bağlanan 3 boyutlu alanları deneyimleyen Avatarlar, sanal kimliklerinin büründüğü dijital görünümleri sayesinde diğerk dijital nesnelere ile ilişki kurabilmektedir.

*Metaverse’te bir avatar ile temsil edilecek olan insanların alışveriş yapabileceği, hizmetlere abone olabileceği, iş arkadaşlarıyla birlikte çalışabileceği, oyun oynayarak sosyalleşebileceği ve hatta çevresindeki görüntüyü kişisel zevklerine ve gereksinimlerine göre özelleştirebileceği paylaşılan 3D sanal bir ortam sunulmaktadır. Metaverse, insanın dijital alandan ziyade dijital dünyanın içine girmesine izin vermektedir. İnsanların özel kulaklık, artırılmış gerçeklik, akıllı saatler ve gözlükler kullanmak suretiyle girdiği sanal gerçeklik evreninde yalnızca internet bağlantılı yepyeni distopik bir dünya oluşturulmuştur<sup>137</sup>.*

**b. Dijital Çevreler ve Dünyalar:** Metaverse, kullanıcıların etkileşimde bulunabileceği dijital ortamlar sunar. Bu ortamlar sanal şehirler, doğa manzaraları, uzay istasyonları veya fantastik dünyalar şeklinde fakat bunlarla sınırlı olmaksızın hayal gücünün sınırları aşıldıkça çeşitliliği artabilecek niteliktedir.

**c. Eşyalar ve Dijital Varlıklar:** Kullanıcıların avatarlarının etkileşimde bulunabileceği dijital eşyalar ve varlıklar olarak tanımlanabilecektir. Bu varlıklar, kıyafetler, aksesuarlar, araçlar, silahlar, sanat eserleri veya herhangi bir dijital ürün olabilecektir.

---

<sup>137</sup> **Selvili,** İlayda. Metaverse: Markaların Korunması ve Marka Hakkı İhlali,2022 [https://www.legalka.com.tr/\\_files/ugd/632da1\\_5cd20ddb659f44ee8522d7435c944998.pdf?index=true](https://www.legalka.com.tr/_files/ugd/632da1_5cd20ddb659f44ee8522d7435c944998.pdf?index=true) (Erişim Tarihi: 04.05.2024)

**d. Sosyal Etkileşim Araçları:** Sohbet odaları, sesli ve görüntülü iletişim, arkadaş listeleri ve sosyal ağlar gibi kullanıcıların birbirleriyle etkileşimde bulunmasını sağlayan araçlardır.

**e. Ekonomi ve Ticaret Sistemleri:** Metaverse’de dijital para birimleri ve kripto varlık birimleri, ticaret platformları, dijital pazarlar ve sanal mağazalar gibi ekonomi bileşenleri bulunmaktadır. Kullanıcılar dijital varlıkları alma-satma veya hizmet sunma şeklinde ekonomi ve ticaret sistemlerinin yaratımını oluşturmaktadır.

**f. Eğitim ve Öğrenme Alanlar:** Sanal sınıflar, eğitim simülasyonları, workshoplar ve bilgi paylaşım platformları gibi kullanıcıların eğitim ve öğrenim faaliyetlerinde bulunabileceği alanlar da bulunmaktadır.

**g. Eğlence ve Oyun Alanları:** Video oyunları, sanal konserler, film gösterimleri, spor etkinlikleri gibi eğlence ve rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştirildiği alanlar, Avatar’ların dijital dünya keşfindeki deneyimlerini zenginleştirmektedir.

**h. Yaratıcı ve Üretici Araçlar:** Kullanıcıların kendi dijital içeriklerini yaratmalarına ve paylaşmalarına olanak tanıyan araçlar. 3D modelleme yazılımları, sanal stüdyolar, içerik oluşturma platformları bu kategoriye girmektedir.

**ı. Gizlilik ve Güvenlik Sistemleri:** Kullanıcıların dijital kimliklerini ve varlıklarını korumak için kullanılan güvenlik protokolleri, şifreleme yöntemleri ve gizlilik araçları yer almaktadır.

**i. Erişim ve Kullanıcı Arayüzleri:** Metaverse’e erişimi sağlayan donanım ve yazılımlardan oluşmaktadır: VR başlığı, AR gözlükleri, bilgisayarlar ve mobil cihazlar gibi.

**j. Yapay Zekâ ve Otomasyon:** Kullanıcı deneyimini zenginleştiren ve metaverse ortamında çeşitli hizmetler sunan yapay zekâ sistemleridir. Örneğin, non-player characters (“NPC”), sanal asistanlar ve içerik öneri algoritmaları vb. Bu bileşenler,

Metaverse'ün karmaşık ve çok yönlü yapısının temel taşlarını oluşturur ve dijital dünyanın işleyişini sağlamaktadır<sup>138 139</sup>.

Bu bölüm başlığını özetlemek gerekirse, Metaverse her ne kadar yeni bir kavram olmasa da gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde yaygınlaşmıştır. Varoluş, somutlaştırma ve kimlik tanımlama sayesinde Metaverse'ün ana bileşenlerinden biri olan Avatarlar yaratılmaktadır. Teknolojik yönden sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve karma gerçeklik ile deneyim elde edilebilmektedir. Bunun yanı sıra fiziksel sağlık, psikoloji, etik, gizlilik vb ihlaller sebebiyle Metaverse'ün tam ve kusursuz bir işleyişe sahip olduğundan söz etmesi güç olacaktır.

## **B. MARKA HUKUKU ÇERÇEVESİNDE KULLANICI DENEYİMİ**

Metaverse, markaların dijital dünyalarda kullanıcılarla etkileşim kurduğu yeni bir alan sunar. Bu etkileşimler, marka hukuku bağlamında çeşitli yasal ve etik meseleleri beraberinde getirir. Metaverse'de kullanıcı deneyimi, markaların dijital varlıklarını nasıl sunduklarını ve kullanıcıların bu markalarla olan etkileşimlerini kapsamaktadır.

### **1. Kapsayıcı Tasarım**

Metaverse'ün VR başlığı kullanmayan kullanıcılar için AR seçeneği sunması ile erişilebilirlik ve kullanıcıların Avatarlar'ını çeşitli beden tipleri, cinsiyetler ve etnik kökenlerle özelleştirilebilmesi ile kapsayıcı tasarım sayesinde deneyimin zenginleştirilmesi hedeflenmiştir<sup>140</sup>. Her ne kadar, Metaverse'ün bazı ana temel unsurlarını taşımasa da sadece tasarım yönünden ona benzerlik gösteren, gerçek dünyamızın benzer şekilde tasvirini gerçekleştiren ve gerçeklikten kaçış imkânı

---

<sup>138</sup> Liapis, Antonios / Yannakakis, Georgios N. "The Metaverse as Mediator between Technology, Trends, and Growth", *EEE Transactions on Games*, 2023.

<https://ieeexplore.ieee.org/document/9473511> (Erişim Tarihi: 07.05.2024)

<sup>139</sup> Zhao, Ruoyu / Zhang, Yushu / Zhu, Youwen / Lan, Rushi / Hua, Zhongyun. "A Survey of the Metaverse: Fundamentals, Security, and Privacy", *Journal of Communication and Media*, 2024.

<https://academic.oup.com/jcmc/article/28/2/zmac031/6972657> (Erişim Tarihi: 07.05.2024)

<sup>140</sup> Media Monks, "Making the Metaverse Accessible and Inclusive by Design" (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

yaratarak sanal bir dünya yaratan The Sims, kapsayıcı tasarımın ortaya çıkışının ilk örneklerinden sayılabilecektir.

Bir moda markası, çeşitli beden tipleri, cinsiyetler ve etnik kökenleri temsil eden Avatar seçenekleri sunarak kapsayıcı bir deneyimin yaratılmasını sağlamasa dahi kapsayıcı tasarımlar sunabilmektedir<sup>141</sup>. Kullanıcı deneyimi başlığına Nike markası üzerinden örnek vermek gerekirse, kullanıcılar sanal spor giysilerini, aksesuarlarını kapsayıcı tasarımın sunduğu imkanlar neticesinde kendi Avatar bedenlerinde görebilmektedir. Böylelikle, kullanıcıların kendilerini dijital dünyada daha iyi temsil etmelerine olanak ve Nike'ın farklı müşteri gruplarına hitap etme konusundaki kararlılığını gösteren etmenin oluşmasını sağlamaktadır.

Bu gibi uygulamaların Metaverse'de hayata geçirilirken ticari marka haklarının korunması ve doğruluk niteliğini haiz olmayan temsilin önüne geçilmesi elzemdir. Özellikle dijital ortamlarda markaların tanınabilirliği ve itibarının korunması yönünden kritik bir önemi bulunmaktadır.

**a. Ticari Marka Kullanımı:** Nike, avatar tasarımlarında marka logolarını ve ürün tasarımlarını doğru ve tutarlı bir şekilde kullanmalıdır. Markanın logoları ve tasarımları koruma altına alınmalı ve izinsiz kullanımlara karşı önlem alınmalıdır.

**b. Telif Hakları:** Avatarların yaratılmasında kullanılan görseller ve tasarımların telif haklarına tabi olması mümkündür. Nike, bu tasarımların orijinal ve hak sahibine ait olduğundan emin olmalı ve uygun bir şekilde yol haritası çizmelidir.

**c. Reklam ve Promosyon:** Kapsayıcı tasarımlar, reklam ve promosyon malzemelerinde kullanılırken yasal düzenlemelere uyulmalı ve yanıltıcı bilgilerden kaçınılmalıdır.

## 2. Kullanıcı Arayüzleri

---

<sup>141</sup> D. Buhalis / N. Karatay, Mixed Reality (MR) for Generation Z in Cultural Heritage Tourism Towards Metaverse, 2022

Bir teknoloji markası, kullanıcıların ürünlerini sanal ortamda deneyimlemelerini sağlayan uyarlanabilir arayüzler ve kullanıcıların dokunma, ses ve görsel ipuçlarıyla zenginleştirilmiş etkileşimler sağlayabilmesi adına duyuşal geri bildirimler geliştirebilmektedir<sup>142</sup>. Örneğın; Nike, Metaverse’de kullanıcıların sanal bir mağazada gezebileceğı ve ürünleri 3D olarak inceleyebileceğı uyarlanabilir arayüzler oluşturmuştur.

Markaların, bu kullanıcı arayüzlerinde ticari markalarını ve diğere fikri mülkiyet haklarını doğru şekilde kullanması önem arz etmektedir. Bu sebeple, uyarlanabilir arayüzler ve duyuşal geri bildirimlerin kullanıcı deneyimini iyileştirmesinin yanı sıra yasal uyumlulukların da sağlanması gerekecektir.

**a. Ticari Marka ve Tasarım Hakları:** Nike, arayüzlerdeki ticari marka ve ürün tasarımlarını koruma altına almalıdır. Bu, markanın tanınmışlığını korurken aynı zamanda fikri mülkiyet haklarının ihlal edilmesini önlemektedir.

**b. Gizlilik Politikaları:** Kullanıcıların etkileşim sırasında sağladıkları kişisel bilgilerin toplanması ve işlenmesi, gizlilik yasalarına uygun olmalıdır. Nike, kullanıcı verilerini koruma altına almak için güçlü veri koruma politikaları geliştirmelidir.

### 3. Etkileşim Modeli

Bir eğlence markasının sanal konserler ve etkinlikler düzenleyerek kullanıcılar ile etkileşim kurabilmesi mümkündür. Yine, Nike Metaverse’de sanal spor etkinlikleri, maratonlar ve ödöl törenleri gibi aktiviteler düzenleyebilecek ve kullanıcılar ile bu yolla iletişim kurabilecektir<sup>143</sup>. Ancak, bu tür etkinliklerde telif hakları, ticari marka ihlalleri ve lisans anlaşmalarının var olup olmadığı hususuna dikkat edilmesi gerekir. Eğer, bu etkinlikler yasal yükümlülöklere uygun bir şekilde gerçekleştirilirse, markalar

---

<sup>142</sup> Interaction Design Foundation, “What is Inclusive Design?”,2024. (Erişim Tarihi: 07.05.2024)

<sup>143</sup> Unity Blog, “Metaverse Minute: Building an Inclusive and Holistic Metaverse”, 2022. (Erişim Tarihi: 07.05.2024)

uzun vadede itibarını koruyabilecek ve Metaverse'e katılma amaçlarını da gerçekleştirebileceklerdir.

**a. Etkinlik Lisansları:** Nike, sanal etkinliklerde kullanılacak müzik, görseller ve diğer medya içerikleri için gerekli lisansları almalıdır. Telif hakkı ihlallerini önlemek için etkinliklerde kullanılan tüm içeriklerin lisanslı olduğundan emin olunmalıdır.

**b. Katılım Şartları:** Etkinlikler için kullanıcı katılım şartları ve gizlilik politikaları açıkça belirtilmelidir. Kullanıcıların hakları ve sorumlulukları bu belgelerde net bir şekilde tanımlanmalıdır.

#### **4. Güvenlik ve Gizlilik**

Bir finansal hizmetler markası, kullanıcı verilerini korumak için gelişmiş güvenlik önlemleri alabilecektir. Mesela, Nike kullanıcıların kişisel verilerinin işlenmesi ve satın alma geçmişlerini koruyabilmek adına bu önlemleri almak zorundadır. Aksi takdirde, kullanıcı verilerinin korunması, gizlilik haklarının sağlanması, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ("GDPR") gibi düzenlemelere uyumlu olmayan markalar, güvenlik açıklarına, veri ihlallerinin oluşmasına sebebiyet verecektir. Bu nedenle, kullanıcı verilerinin güvende tutulması adına önlemlerin tam ve gereği gibi alınması ile birlikte marka güvenilirliğinin pekiştirilmesi gerekir.

**a. Veri Koruma:** Kullanıcı verilerinin korunması için GDPR ve diğer veri koruma yasalarına uyum sağlanmalıdır. Veri ihlalleri, markaların hukuki sorumluluğunun artmasına ve itibar kaybına yol açabilecektir.

**b. Bilgi Güvenliği:** Nike, kullanıcı verilerinin yetkisiz erişimlerden korunması için gelişmiş şifreleme yöntemleri ve güvenlik protokolleri kullanmalıdır. Veri ihlallerine karşı acil müdahale planlarını uygulamalara başlamadan evvel oluşturmalıdır.

#### **5. Eğitim ve Bilgilendirme**

Bir eğitim kurumu markası, kullanıcıların Metaverse’de olan sanal mağazayı nasıl kullanacaklarını, ürünleri nasıl deneyeceklerini ve kişiselleştirilmiş deneyimlerden nasıl yararlanacaklarını açıklayan ayrıntılı rehberler ve eğitim materyallerini sunabilir. Bu rehberler, kullanıcıların sanal ortamda rahatça gezinebilmeleri ve ürün hakkında bilgi sahibi olmaları için birkaç aşamalı talimatlar içerebilmektedir. Üstelik, interaktif eğitim videoları ve sanal asistanlar, kullanıcıların sorularına yanıt verebilir ve deneyimleri daha verimli hale getirebilmektedir. Bilgilendirme süreçlerinde doğru ve şeffaf bilgi sağlanması, kullanıcıların yanıltılmaması için önemlidir. Yanıltıcı bilgi sunulması hukuki yaptırımların ve itibar kaybına yol açabilecek niteliktedir.

**a. Gerçek ve Güncel Bilgilendirme:** Nike, kullanıcıları bilgilendirirken gerçek, güncel ve şeffaf bilgi sağlamalı, yanıltıcı bilgilerden kaçınmalıdır. Bu, markanın itibarını korurken kullanıcı güvenini arttırmaktadır.

**b. Telif Hakları ve Fikri Mülkiyet:** Eğitim materyallerinde kullanılan tüm içeriklerin telif hakları korunmalı ve bu yönden de hukuki düzenlemeler ile uyumlu olmalıdır. Bu, Nike’ın marka değerini olduğu gibi yasal sürece uyumlu hale gelmesini sağlar.

**c. Kullanıcı Onayları:** Kullanıcılara sunulan kullanım şartlarında; hizmet kapsamı, kullanıcı yükümlülükleri, fikri mülkiyet hakları, veri koruma ve gizlilik, sorumluluk sınırlandırma ve anlaşmazlıkların detayına yer verilmelidir. Kullanıcıların eğitim ve bilgilendirme materyallerine erişim sağlamadan önce, bu materyallerin kullanım şartlarını kabul ettiklerinden emin olunmalıdır. Kullanıcı onayı dört aşamadan oluşmaktadır: Onay süreci, elektronik imza, bilgilendirme ve şeffaflık.

Yani, kullanıcı Metaverse’e giriş yapmadan önce kullanım şartlarını kabul etmesi, kullanıcıların şartları okuyarak anladığını doğrulamak adına önemli bir adımdır. Kullanıcı onayı, elektronik imza ile alınabilir. Böylelikle, onayın yasal geçerliliği artırılmış olacaktır. Son olarak, kullanıcıların kullanım şartları ve gizlilik politikaları hakkında bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Bu, markanın kullanıcılara başta olmak üzere genel çerçevede hukuki sorumlulukları ve olası anlaşmazlıkları minimize edecektir.

Metaverse’de marka hukuku ve kullanıcı deneyimi, markaların dijital dünyalarda etkileşimlerini ve yasal yükümlülüklerini kapsamaktadır. Kapsayıcı tasarım, güvenlik, gizlilik, doğru, gerçek ve güncel bilgilendirme, kullanıcı deneyiminin temel bileşenleri olup markaların yasal ve etik sorumluluklarını yerine getirmesi gereklidir. Bu, uzun vadeli başarı ve itibar için kritik öneme sahiptir.

### C. METAVERSE VE NFT

Milattan önce 6. yüzyılın sonlarında Yunan filozof Parmenides “*Hiçbir şey hiçlikten gelmez*” demek suretiyle herhangi bir şeyin oluşabilmesi için önceden bir suretinin olması gerektiğini ilan etmiştir. Bilgisayarların internet ile geçirdiği evrim ile, Web1 ve Web2’den sonra Web3 şeklinde yeni dinamiklerin ortaya çıkışı neticesinde insanlara sanal varlıklarını ve gizliliklerini koruyabilmesi adına eskisine kıyasla daha fazla güç ve imkân sunulmuştur<sup>144</sup>.

Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesi, bilgi akışının kolay sağlanabilmesi ve dijitalleşme sayesinde Web 3.0 ve sanal gerçeklik uygulamaları ile kullanıcılara, adeta somut gerçeklikle etkileşim içerisinde olabilecekleri sosyal ve ekonomik bağlantıyla harmanlanan gerçek-sonrası Metaverse evren, sanal gerçeklik (virtual reality) ile artırılmış gerçeklik (augmented reality) aracılığıyla sunulmakta ve blokzinciri gibi kişilerin sanal etkileşimlerini duyu organları yolu ile deneyimlenmesini güçlü kılmaktadır<sup>145</sup>.

Sadece bunlarla sınırlı kalmaksızın, blokzincir tabanlı projelerden biri olan Metaverse oyunlarında önceden öğelerin kullanımı hususunda kullanıcılara gerçek sahiplik

---

<sup>144</sup> Şener, Melda. “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yönünden NFT’lerin Konumu ve NFT Satışı”, s.3, Ocak 2024.

Özdemir, Şebnem. Metaverse (“Meta-Evren”) ve Yapay Zeka” Metaverse, Ara Rapor s.4-15., İstanbul Barosu Bilişim Komisyonu Yapay Zeka Çalışma Grubu, 2022. (Erişim Tarihi: 07.05.2024)

<sup>145</sup> Mystakidis, Stylianos. “Metaverse”. *Encyclopedia* 2022, 2, 486-497, s.487. Ayrıntılı bilgi için bakınız, s. 492 vd.; Ryan, Marianna. “Intellectual Property Considerations and Challenges in the Metaverse”. *European Intellectual Property Review*, 45(2), s.80-84, 2023, s.80; Özdemir, Metaverse s8; FİSAUM Raporu, s.9; Ersoy Pınar, Deniz Merve. “NFT’lerin Metaverse’deki Yeri ve Fikri Mülkiyet”. Yürürlüğü 70. Yılında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Hakları Komisyonu s.419-441.

verilmemekte, oyundan çıkış yapılması ile birlikte öğeler de yok olmaktadır. Bu durum da, oyun oynandığı müddetçe kullanıcıya öğelerin tahsis edilmesi anlamına çıkmaktadır. Ancak blok zincirlerin ve akabinde non-fungible token (“NFT”) olarak nitelendirilen varlıkların çıkışı ile birlikte, blokzincir tabanlı Metaverse platformları, bahse konu öğelerin sahipliğini NFT biçiminde kullanıcılarına sunmaya başlanmıştır.

## 1. NFT’ler

NFT; değiştirilemez token (non-fungible token) anlamına gelen blokzincir üzerinde kriptografik yöntemlerle üretilen ve saklanan benzersiz dijital varlıklardır<sup>146</sup>. Her NFT, dijital bir varlığın mülkiyetini ve özgünlüğünü kanıtlar, bu varlıkların sanal dünyada ticaretini mümkün kılar.

Bir NFT, bir görüntü, müzik parçası, video, üç boyutlu nesne veya başka bir tür yaratıcı çalışma olabilmektedir. 2022 Nisan ayında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Türk Dil Kurumu ile birlikte NFT’nin Türkçe karşılığı olarak “Nitelikli Fikri Tapu” ifadesini önermiştir.

NFT, herhangi bir varlığı temsil edebilir ve onun sahiplik kanıtı olarak işlev göstermeye elverişlidir. Dolayısıyla; NFT’ler, ne zaman üretildikleri, sahiplik ve el değiştirme gibi konularda doğrulanabilir birtakım veriler barındırmaktadır. NFT’lerin değiştirilemez blokzincirler üzerinde kriptografik yöntemlerle oluşturulması bu bilgilerin doğrulanabilir olmasını sağlamaktadır. Yani, bir NFT’ye dair birtakım bilgiler blokzincir üzerinde kayıtlı olmakla, kural olarak herkes tarafından görüntülenebilmektedir.

NFT’leri diğer kripto varlıklardan ayıran bir diğer önemli husus ise mislinin olmayışıdır. Bitcoin ve benzeri kripto varlıkların muadilleri bir başka kripto varlık ile değerini kaybetmeden bölünerek veya tamamen değişime konu olması mümkün iken NFT’ler için durum böyle değildir. NFT’lerin kural olarak bölünmesi mümkün

---

<sup>146</sup> Çağlayan Aksoy, Pınar / Üner, Zehra Özkan; “NFTs and copyright: challenges and opportunities”, Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2021, Vol. 16, No: 10, s. 1117.

değildir. Her bir NFT eşsiz ve tekil olduğundan bir başka NFT ile kural olarak eşdeğer kabul edilmemektedir. Bir Bitcoin'in değeri ile bir başka Bitcoin'in değeri birbirlerine eşittir ve bu kripto varlıklar bölünebilmektedir. Bir NFT'nin değeri ise meta datasına göre ciddi farklılık arz edebilmektedir ve söz konusu NFT'ler parçalara bölünememektedir.

NFT'ler; moda markalarına, bir markanın fiziksel olarak giyilebilir tasarımlarının sanal forma büründürülmesi ile dijital tüketim adına satma olanağı sağlamaktadır. Farklı platformların popülaritesi arttıkça, moda markaları dikkatlerini, ürünlerini Metaverse'de bulunan sanal mağazalarda somutlaşan NFT'leri satmaya çevirmektedir. Ürünler, çevrimiçi kişilik avatarlarını giydirmek ve aksesuar ekleyebilmek için satın alınmaktadır. Burberry, Balenciaga, Louis Vuitton, Gucci, and Dolce & Gabbana gibi ünlü moda markaları, kendi markalarını yansıtan popüler kıyafet, aksesuar gibi ürünlerini NFT'ler halinde satarak Metaverse'deki kullanıcılara ulaşma hedefini onlara sunduğu geniş yelpaze ile genişletmektedir.

Meta evrene hızlı bir giriş yapan moda markaları tarafından erişim alanları genişledikçe fikri mülkiyet haklarının nasıl korunacağına dair soru işaretleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Metaverse tekil ve birleşik bir platform olmadığı için markalar ve yetkisiz üçüncü taraflar NFT'leri satmaya başladığında, mahkemelerin temel ticari marka çerçevelerinin bu yeni "gerçekliği" kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekip gerekmeyeceğini veya markaların sahip olduğu mevcut korumaların yalnızca merkezi olmayan bir Metaverse'i kapsayacak şekilde genişletilip genişletilmeyeceğinin düşünülmesi gerekecektir.

## **2. NFT'lerin Metaverse'deki Konumu**

NFT'ler dijital mülkiyetin doğrulanabilirliğini ve devredilebilirliğini sağlayarak Metaverse içindeki ekonomik ve sosyal etkileşimlerin temel taşlarından biri haline gelmiştir<sup>147</sup>.

---

<sup>147</sup> **Taherdoost, H.** Non-Fungible Tokens (NFT): A Systematic Review. Information, s. 4(1), 26. ,2023, [MDPI](<https://www.mdpi.com/2078-2489/14/1/26>) (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

NFT'ler adlı başlıkta detaylıca izah edildiği üzere; NFT'ler, blok zinciri teknolojisi kullanılarak oluşturulan, her biri benzersiz olan dijital varlıklardır. Bu varlıklar, sanat eserleri, müzik, videolar, sanal gayrimenkuller ve oyun içi öğeler gibi çeşitli dijital nesnelerin sahipliğini temsil eder. Metaverse ise, sanal ve artırılmış gerçeklik teknolojileri kullanılarak oluşturulan, kullanıcıların Avatarları aracılığıyla etkileşime girdiği geniş çaplı dijital evrenlerdir<sup>148</sup>.

### 3. Metaverse'de NFT'lerin Başlıca Uygulamaları

**a. Sanal Gayrimenkul:** Decentraland ve The Sandbox gibi Metaverse platformlarında, NFT'ler sanal arazilerin ve mülklerin sahipliğini temsil etmek için kullanılmaktadır. Bu platformlarda kullanıcılar, sanal arazileri satın alabilir, satabilir ve üzerinde çeşitli dijital yapılar inşa edebilmektedirler<sup>149</sup>. Örneğin, Decentraland'de bir arazi, fiziksel bir tapuya benzer şekilde NFT olarak temsil edilmekte ve kullanıcılar bu araziye geliştirebilir veya ticaretini yapabilmektedirler.

**b. Oyun İçi Varlıklar ve Koleksiyonlar:** NFT'ler, oyun Metaverseler'inde benzersiz oyun içi öğelerin sahipliğini ve ticaretini mümkün kılmaktadır. Bu varlıklar, oyuncuların oyun dışında da satabilmeleri veya takas edebilmeleri için NFT pazar yerlerinde listelenebilmektedir<sup>150</sup>. Örneğin, Axie Infinity gibi oyunlarda, oyuncular NFT olarak temsil edilen benzersiz yaratıkları toplamak ve yetiştirmek amacıyla takas edebilmektedirler.

**c. Dijital Sanat ve Koleksiyonlar:** NFT'ler, sanat dünyasında devrim yaratarak sanatçıların dijital eserlerini tokenleştirmelerine ve bu eserlerin orijinalliğini ve sahipliğini güvence altına almalarına olanak tanımaktadır. Rarible ve SuperRare gibi platformlar, dijital sanat eserlerinin NFT olarak satışını ve koleksiyon yaratmayı

---

<sup>148</sup> Sidorova, Special Issue: NFTs, Blockchain, Cryptocurrency, Metaverse: The Web3 Revolution That Has Transformed the Art Market] ([https://www.mdpi.com/journal/arts/special\\_issues/NFTs](https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/NFTs)),2023 **(Erişim Tarihi: 08.05.2024)**

<sup>149</sup> MoonPay, An introduction to virtual land NFTs and the metaverse - MoonPay - MoonPay] (<https://www.moonpay.com/learn/nft/virtual-land-nfts>),2023 **(Erişim Tarihi: 08.05.2024)**

<sup>150</sup> CoinDesk, 2023 [oai\_citation:4, NFTs in the Metaverse: How to Earn Money With Unique Assets] (<https://www.coindesk.com/learn/nfts-in-the-metaverse-how-to-earn-money-with-unique-assets/>)). **(Erişim Tarihi: 08.05.2024)**

kolaylaştırmaktadır<sup>151</sup>. Mesela, Beeple'ın<sup>152</sup> “Everydays: The First 5000 Days” adlı eseri, bir NFT olarak 69 milyon dolara satılarak büyük bir sansasyon yaratmıştır.

**d. Sanal Etkinlikler ve Biletleme:** NFT'ler, sanal etkinlikler için bilet veya geçiş kartı olarak kullanılabilir ve sahiplerine özel konserler, konferanslar ve diğer dijital etkinliklere erişim imkânı sunar. Bu kullanım, güvenliği artırır ve sahte bilet riskini azaltmaktadır<sup>153</sup>. Örneğin, Deadmau5 gibi sanatçılar, sanal konserler için NFT biletleri kullanarak hayranlarına özel deneyimler sunmuştur.

#### 4. Hukuki ve Düzenleyici Boyutları

**a. Fikri Mülkiyet Hakları:** NFT'lerin hukuki statüsü ve sahiplik hakları, mevcut fikri mülkiyet yasaları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Örnek vermek gerekirse, Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Berne Sözleşmesi, dijital ortamlarda da fikri mülkiyet haklarının korunmasını sağlamaktadır. Bu sözleşme, eser sahiplerine, eserlerinin dijital ortamlarda izinsiz kullanılmasına karşı koruma olması amaçlı düzenlenmiştir.

**b. Düzenleyici Çerçeveler:** NFT'lerin benzersiz doğası, dolandırıcılık, dijital varlık hırsızlığını ve kullanıcı koruması gibi konuları ele almak için yeni düzenleyici çerçeveler gerektirmektedir. Metaverse geliştikçe, yasa koyucular mevcut düzenlemeleri dijital sahiplik ve işlemlerin karmaşıklıklarını kapsayacak şekilde uyarlamalıdır<sup>154</sup>.

**c. Veri Koruma ve Gizlilik:** Metaverse ve NFT'ler, ciddi ölçüde kişisel veri toplamakta ve işlemektedir. Bu durum, veri koruma ve gizlilik yasalarının sıkı bir

---

<sup>151</sup> MDPI, 2023 Arts | Special Issue: NFTs, Blockchain, Cryptocurrency, Metaverse: The Web3 Revolution That Has Transformed the Art Market] ([https://www.mdpi.com/journal/arts/special\\_issues/NFTs](https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/NFTs)). (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

<sup>152</sup> Mike Winkelmann

<sup>153</sup> WIPO, WIPO Magazine, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate?]([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)), 2023. (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

<sup>154</sup> Taherdoost, Non-Fungible Tokens (NFT): A Systematic Review] (<https://www.mdpi.com/2078-2489/14/1/26>), 2023. (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

şekilde uygulanmasını gerektirir. Avrupa Birliği'nin GDPR gibi yasal düzenlemeler, dijital platformlarda kullanıcı verilerinin korunmasını sağlamaktadır<sup>155</sup>.

**d. Çevresel Etkiler:** NFT'lerin yaratılması ve transferi, büyük miktarda enerji tüketen blockchain teknolojisine dayanmaktadır. Bu durum, çevresel sürdürülebilirlik açısından önemli bir sorun olmakla, çevre dostu blockchain çözümlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Özetle, NFT'ler, Metaverse'in ekonomik ve sosyal yapısında temel bir rol oynamaktadır ve dijital sahiplik ve etkileşimde yeni bir paradigma sunmaktadır. Sanal gayrimenkul, oyun, sanat ve etkinlikler gibi alanlardaki uygulamaları, bu dijital varlıkların çok yönlülüğünü ve dönüştürücü potansiyelini göstermektedir. Ancak, metaverse geliştikçe, hukuki, düzenleyici ve teknolojik zorlukların ele alınması, NFT'lerin bu dijital sınırdaki tam potansiyelinin kullanılabilmesi için kritik öneme sahiptir.

## D. METAVERSE'DE YER ALAN MARKALAR

Metaverse evreni pazarlama stratejilerindeki iletişimi kuvvetlendirecek ve fiziksel dünyanın sunduğu belli başlı kalıpların çok ötesinde, olanaksız görülen imkanlara ulaşımı sağlayacaktır. Heraklitos'un değişime dair "*Değişmeyen tek şey değişimdir*" sözünü düşündüğümüzde sanal dünyada ve onun kazançlı gelecek vaadine de ilgi duyan marka sahipleri için değişim isteği yeterli olacak mıdır<sup>156</sup>?

Metaverse, birçok büyük şirketin dikkatini çekmiş ve bu markalar dijital dünyada varlık göstermeye başlamıştır. Bu markalardan başlıcaları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

---

<sup>155</sup> Sidorova, Arts | Special Issue : NFTs, Blockchain, Cryptocurrency, Metaverse: The Web3 Revolution That Has Transformed the Art Market] ([https://www.mdpi.com/journal/arts/special\\_issues/NFTs](https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/NFTs)), 2023. (Erişim Tarihi: 08.05.2024)

<sup>156</sup> **Selvili**, İlayda. Meta Evrende Marka ve Fikri Mülkiyet Hakları: Hèrmes- Rothschild Ve Metabirkins Efsanesi, Mayıs 2023  
<https://www.tevetoglu.av.tr/tr/yayinlarimiz/meta-evrende-marka-ve-fikri-mulkiyet-haklari-2023-05-18-084542>

**1. Nike:** Nike, Metaverse'deki varlığını genişletmek için RTFKT adlı dijital ayakkabı ve koleksiyon şirketini satın almıştır. Bu hamlesi ile Nike'ın sanal ayakkabılar ve dijital koleksiyonlar sunarak yeni bir müşteri kitlesine ulaşmasını sağlamıştır. Nike'ın bu stratejisi, şirketin dijital dünyada yenilikçi ve öncü bir rol üstlendiğini kanıtlamıştır<sup>157</sup>.

**2. Gucci:** Gucci, Roblox platformunda sanal bir mağaza açarak dijital moda deneyimlerini kullanıcılara sunmaktadır. Bu mağaza, kullanıcıların sanal avaturları için Gucci ürünlerini satın almasına olanak tanımaktadır. Gucci'nin bu girişimi, markanın genç ve teknolojiye meraklı tüketicilerle etkileşimde bulunma çabalarının bir parçası<sup>158</sup> olmakla, bir nevi gerçek dünyada kült hale gelmiş markasını tek bir evrene sığdırmayacağını ifade etmiştir.

Yine, Roblox platformundan bir örneğe de yer vermek gerekirse, kendisini "Metaverse Kraliçesi" ilan eden Paris Hilton, oyun sektörünün potansiyelini keşfeden isimlerden biri olmuş, Ağustos 2023'te Roblox'ta açtığı Slivingland adındaki sanal evreni, 3,2 milyon ziyaretçiye ulaşarak 60 milyon dolara tekabül eden reklam kampanyasına denk bir etki yaratmıştır.

**3. Adidas:** Adidas, Metaverse'de NFT koleksiyonları çıkararak dijital varlık pazarına adım atmıştır. Bu girişimlerle Adidas, NFT'ler aracılığıyla kullanıcılarla doğrudan etkileşim kurarak marka sadakatini artırmayı hedeflemektedir<sup>159</sup>.

**4. Samsung:** Samsung, Metaverse'de kendi sanal dünyasını yaratarak kullanıcılara çeşitli deneyimler sunmaktadır. Kullanıcılar, Samsung'un sanal mağazalarında ürünleri inceleyebilmekte ve sanal etkinliklere katılabilmektedir<sup>160</sup>. Bu, Samsung'un

---

<sup>157</sup> Forbes, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate?, 2021. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)). (Erişim Tarihi: 10.05.2024)

<sup>158</sup> The Verge, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate? 2021. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)) (Erişim Tarihi: 12.05.2024)

<sup>159</sup> CoinDesk, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate?, 2021. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)). (Erişim Tarihi: 12.05.2024)

<sup>160</sup> Samsung Newsroom, "The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate?", 2022. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)). (Erişim Tarihi: 12.05.2024)

teknoloji ve inovasyon alanındaki liderliğini dijital dünyaya taşıma girişimi olmakla, halihazırda dijital ürünlerin bu evrende yer alması Metaverse'ün sunduğu imkanlardan en yüksek ölçüde fayda sağlandığını da gösterir niteliktedir.

## **E. METAVERSE'DE MARKALARIN HUKUKİ STATÜSÜ**

### **1. Uluslararası Hukuk Yönünden İnceleme**

Uluslararası hukukta markaların korunması, temel olarak Paris Sözleşmesi ve TRIPS Anlaşması gibi uluslararası anlaşmalarla düzenlenmiştir. Bu anlaşmalar, markaların tescili ve korunması konusunda üye devletlere belirli yükümlülükler getirmektedir.

**a. Paris Sözleşmesi:** Paris Sözleşmesi, markaların uluslararası düzeyde korunmasına ilişkin temel ilkeleri belirlemektedir. Metaverse'de kullanılan markalar da bu ilkelere tabidir. Sözleşmenin getirdiği koruma, tescil edilmemiş markalar için de geçerli olup, kötü niyetli tescil girişimlerine karşı markaların korunmasını amaçlamaktadır<sup>161</sup>. Paris Sözleşmesi'ne göre, bir markanın korunması, sadece o markanın tescil edilmiş olmasıyla sınırlı değildir; aynı zamanda markanın yaygın olarak tanınmış olması da koruma için yeterlidir. Bu durum, Metaverse'de yer alan markaların korunması açısından önemli bir avantaj niteliğindedir.

**b. TRIPS Anlaşması:** TRIPS Anlaşması, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) üyeleri tarafından kabul edilmiş olmakla, fikri mülkiyet haklarının ticari boyutunu düzenlemektedir. Bu anlaşma, markaların dijital ortamlarda da korunmasını öngörmektedir. TRIPS Anlaşması'na göre, her üye devlet, kendi ulusal mevzuatında markaların korunması için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür<sup>162</sup>. TRIPS Anlaşması, dijital dünyada markaların korunması konusunda esneklik sağlamaktadır; böylelikle Metaverse'de markaların korunmasını kolaylaştırabilecektir.

### **c. Nice Anlaşması:**

---

<sup>161</sup> Paris Sözleşmesi, 1883, m. 6bis.

<sup>162</sup> TRIPS Anlaşması, m. 15-21, 1994.

WIPO, Madrid Protokolü kapsamında kendisine iletilen uluslararası marka başvurularını mal ve hizmetlerin sınıflandırmasını da içeren şekli inceleme sürecinden geçirmektedir. 08.05.1961 tarihinde yürürlüğe giren Nice Antlaşması'na taraf ülkeler açısından markaların tescil amaçlarına yönelik mal ve hizmetlerin ortak bir sınıflandırma sistemi kurma amacına hizmet etmektedir. Bu anlaşmanın amacı markaların farklı ülkelerde yapılacak tescil süreçlerinin birbirlerine uygun hale getirilerek ülkeler arasında uyumların sağlanması ve uluslararası tescil ve koruma süreçlerinin daha kolay işler hale getirilebilmesidir.

Markaların Tescili Amacıyla Mal ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nice Anlaşması ("**Nice Anlaşması**") uyarınca Nice Sınıflandırması, uluslararası standartlara göre belirlenmiş olan iş konularını ifade etmekte olup toplamda 45 sınıftan oluşmaktadır. Bu 45 sınıf kendi içerisinde, 1'den 35'e kadar olan kısmını mal sınıfları oluştururken 35'ten 45'e kadar olan kısmını hizmet sınıflarını içermektedir. Marka başvurusu gerçekleştirildiğinde, markanın faaliyet alanı gözetilerek buna uygun şekilde sınıf seçilmesi, markanın ayırt edicilik vasfına sahip olması ve buna mukabil markanın bütünselliği ilkesi gereğince önem arz etmektedir.

## **2. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Çerçevesinde Türk Hukuku Yönünden İnceleme**

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ("SMK"), Türkiye'de marka, patent, tasarım ve coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin hükümleri içermektedir. Türkiye sınırları içerisinde sınırlı gelişmeler bulunmakta, ancak henüz yaygın ve bilinir davalar söz konusu değildir. Metaverse kavramı ve buna mukabil uygulamaları hala gelişmekte olduğundan, hukuki düzenlemeler ve davalar bu süreçle paralel ve yine ülkesel olarak şekillenmektedir. Uluslararası düzeyde Metaverse ile ilgili düzenlemelerin ve hukuki altyapının gelişimi ile Türkiye'de de bu alanda hukuki vakıalara gelecekte rastlanabilecektir.

Fakat, her ne kadar uygulaması ile karşılaşılmış olunmasa dahi yine de uluslararası anlaşmaların da etkilemiş olduğu ölçüde Metaverse'de kullanılan markaların da SMK

kapsamında değerlendirilebilmesi ve uygulanabilmesi mümkün olmakla, olası uyuşmazlıklar bakımından ana başlıkları yönünden inceleme altına alınmıştır.

**a. Tescil ve Koruma:** SMK'nın 4. maddesi marka olabilecek işaretleri, 5. maddesi mutlak ve 6. maddesi ise nispi ret nedenlerini düzenleme altına almıştır. SMK'nın 22. maddesinde ise markanın tescil edilerek korunmasını düzenlemektedir. Metaverse'de kullanılacak markalar, fiziksel dünyada olduğu gibi, Türk Patent ve Marka Kurumu'na ("TPMK") Nice Anlaşması uyarınca, başvuruda bulunulan markanın faaliyet alanlarına uygun bir şekilde olmak kaydıyla tescil ettirilmesi gündeme gelebilecektir. Tescil süreci, Metaverse gibi yeni teknolojik alanlara uyum sağlayacak şekilde esnetilip esnetilmeyeceği veya SMK madde 5 ve 6 engeline takılıp takılmayacağı, TPMK'nın bu konuda izleyeceği yol haritasının net ve eksiksiz bir şekilde bilinmemesi neticesinde belirsizlik taşımaktadır.

#### **i. Marka Tescili Süreci**

Marka tescili süreci, başvuru, inceleme, ilan ve tescil aşamalarından oluşmaktadır. Başvuru aşamasında, markanın ayırt edici niteliklere sahip olması ve SMK ile korunan haklara tecavüz etmemesi gerekmektedir. Türk Patent ve Marka Kurumu, başvuruları bu kriterler doğrultusunda incelemekte ve tescil edilip edilmeyeceğine karar vermektedir. Tescil edilen markalar, on yıllık süreyle korunmakta ve bu süre sonunda yenilenebilmektedir. Bilgi ve teknolojilerin gelişme hızı dikkate alındığında, Metaverse'de korunan markaların da, uluslararası ve ulusal mevzuatlara uyumlu bir şekilde koruma ve yenilenme sürelerinin önceden belirlenmesi adına düzenlemelerin şimdiden gerçekleştirilmesi olası hak kayıplarının da önüne geçilmesini sağlayacaktır.

#### **ii. Metaverse'de Marka Tescili**

Metaverse'de marka tescili, geleneksel marka tescil süreçlerinden farklı olarak, dijital varlıkların ve sanal gerçeklik unsurlarının da göz önünde bulundurulmasını gerektirebilir. Metaverse'de kullanılan markaların tescili için, dijital dünyada markanın tanınırlığının değerlendirilmesi, sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik

unsurlarının da marka tescil sürecine dahil edilmesi önemlidir. Türkiye'nin marka tescil prosedürlerinin Metaverse'e uyum sağlayacak şekilde güncellenmesi büyük önem taşımaktadır.

**c. Kötüye Kullanım ve Hukuki Yaptırımlar:** Metaverse'de markaların kötüye kullanımı, 6769 sayılı Kanun'un 29. ve 30. maddelerinde düzenlenen hükümlerle önlenmesi mümkündür<sup>163</sup>. Özellikle, Metaverse'de sahte markaların kullanımı veya mevcut markaların izinsiz kullanımı durumunda, kanunun öngördüğü yaptırımların uygulanabilmesi mümkündür.

### **3. Metaverse'de Markaların Korunmasında Karşılaşılan Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri**

Metaverse'de markaların korunması, bir dizi yeni hukuki sorunu beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar arasında, markaların tescil ve koruma süreçlerinin karmaşıklığı, dijital dünyada kötüye kullanımın tespiti ve önlenmesi ve uluslararası iş birliğinin sağlanması gibi konular yer almaktadır.

**a. Tescil ve Koruma Süreçlerinin Karmaşıklığı:** Metaverse'de markaların tescil edilmesi, geleneksel marka tescil süreçlerinden daha karmaşık olma ihtimali bulunmaktadır. Dijital varlıkların ve sanal gerçeklik unsurlarının tescil edilmesi, mevcut mevzuatın bu yeni teknolojilere uyum sağlamasını gerektirecektir. Bu bağlamda, Türkiye'nin marka tescil prosedürlerinin Metaverse'e uyum sağlayacak şekilde güncellenmesi büyük önem taşımaktadır.

**b. Dijital Dünyada Kötüye Kullanımın Tespiti ve Önlenmesi:** Metaverse'de markaların kötüye kullanımı, dijital dünyada tespiti ve önlenmesi daha zor olan bir sorundur. Bu nedenle, Metaverse ortamında sürekli bir denetim ve izleme mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Bu mekanizma hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etkin bir iş birliği ile desteklenmelidir.

---

<sup>163</sup> 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, m. 29-30, 2017

**c. Uluslararası İşbirliğinin Sağlanması:** Metaverse’de markaların korunması için uluslararası iş birliği önem arz etmektedir. Uluslararası hukuk, markaların korunması konusunda üye devletlere belirli yükümlülükler getirmektedir; ancak, bu yükümlülüklerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekliliği aşikardır.

## **F. METAVERSE İLE ORTAYA ÇIKAN MARKA DAVALARI**

### **1. Hukuki Süreçler ve Marka Davaları**

Metaverse’deki markaların faaliyetleri, çeşitli hukuki sorunları ve davaları da beraberinde getirmiştir. Öne çıkan hukuk dava ve süreçleri aşağıdaki gibidir.

**a. Hermès v. Rothschild:** Hermès, “MetaBirkin” adlı NFT koleksiyonunu piyasaya süren sanatçı Mason Rothschild’e karşı dava açmıştır. Hermès, Rothschild’in “Birkin” çantalarının ticari markasını ihlal ettiğini ve tüketicileri yanıltıcı olduğunu iddia etmiştir.

Rothschild’in “MetaBirkins’i”, “zenginlik ve münhasırlığın sembolü olarak kültürel öneme sahip bir yeri işgal eden” ikonik Hermès Birkin çantasına kasıtlı olarak benzetilmiş kürk kaplı cüzdanları betimleyen bir dizi misli olmayan NFT’lerden 100 adet ile sınırlı oluşturulmuş bir koleksiyondur. MetaBirkins, bir NFT pazarı olan OpenSea’de satışa sunulmuştur. MetaBirkins’in ilk NFT satışı yaklaşık 10 Ethereum (o dönemde yaklaşık 40.000 Dolar) bedelle gerçekleşmiştir. Rothschild, anılan NFT’leri bireysel alıcılara her biri binlerce dolar karşılığı satmaya devam etmiştir<sup>164</sup>.

14 Ocak 2022’de Hermès, New York’un Güney Bölgesi’nde Rothschild’e karşı ticari marka ihlali, yanlış menşe tanımı, yanlış tanımlamalar ve temsiller ve Lanham Yasası

---

<sup>164</sup> Hermes Int’l v. Rothschild, No. 22-CV-384 (JSR), 2023 WL 1458126, at \*1 (S.D.N.Y. Feb. 2, 2023)

uyarınca; ticari marka sulandırması<sup>165</sup>, Anti-Cybersquatting Tüketici Yasası kapsamında; siber işgal nedeniyle dava açmıştır<sup>166</sup>.

Bu dava, NFT'lerin ticari marka ihlalleri konusundaki ilk önemli davalardan biri olmuştur. Mahkeme, Hermès lehine karar vermiş ve dijital dünyada da markaların korunmasının önemini vurgulamıştır.

**b. Nike v. StockX:** Nike, StockX adlı ikinci el pazarına karşı dava açmıştır. Nike, StockX'in kendi ticari markalarını kullanarak izinsiz NFT'ler sattığını iddia etmiştir.

Nike, Inc.'in StockX LLC'ye karşı açtığı dava, ABD New York Güney Bölgesi Bölge Mahkemesi'nde dosyalanmıştır. Bu dava, StockX'in Nike markalı spor ayakkabıların NFT'lerini satması üzerine Nike'in ticari marka ihlali iddiasıyla açılmıştır. Nike, StockX'in bu NFT'leri izinsiz olarak kullanarak ticari marka haklarını ihlal ettiğini ve tüketicileri yanıltıcı olduğunu iddia etmiştir. Dava, Metaverse ve dijital varlıklar alanında önemli bir hukuki meseleye işaret etmekte ve sanal dünyada ticari marka haklarının korunması konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

**c. Yuga Labs v. Ripps:** Bored Ape Yacht Club'ın ("BAYC") yaratıcıları Yuga Labs, Ryder Ripps'e karşı dava açmıştır. Ripps, Bored Ape NFT'lerinin benzerlerini oluşturup satmakla suçlanmıştır. Yuga Labs, Inc.'in Ryder Ripps'e karşı açtığı dava, Bored Ape Yacht Club NFT koleksiyonunun ticari marka ihlali iddiaları ile BAYC markasını izinsiz kullanarak sahte NFT'ler oluşturduğunu ve bu nedenle tüketicileri yanılttığını iddia etmektedir. Dava, ABD Kaliforniya Merkez Bölgesi Bölge Mahkemesi'nde görülmüştür.

---

<sup>165</sup> Ticari markanın sulandırılması; tanınmış bir markanın itibarına veya ayırt edici niteliğine zarar verilmesine anlamına gelmektedir.

<sup>166</sup> **Selvili**, İlayda. Meta Evrende Marka ve Fikri Mülkiyet Hakları: Hermès- Rothschild Ve Metabirkins Efsanesi, Mayıs 2023

<https://www.tevetoglu.av.tr/tr/yayinlarimiz/meta-evrende-marka-ve-fikri-mulkiyet-haklari-2023-05-18-084542> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

Bu dava, NFT dünyasında telif hakkı ve ticari marka ihlalleri konusundaki yasal tartışmaların başında gelmekte olup mahkeme, Yuga Labs lehine karar vererek, Ripps'in NFT satışlarını durdurmasına hükmetmiştir.<sup>167</sup>

#### **d. Hukuki Düzenlemeler ve Gelecek Beklentileri**

Metaverse'deki hukuki sorunlar, mevcut düzenlemelerin dijital dünyaya uyarlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Fikri mülkiyet haklarının korunması, veri güvenliği ve kullanıcı hakları gibi konular, Metaverse için özgülümlenmiş düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu alanda uluslararası işbirliği ve standartların geliştirilmesi, markaların ve kullanıcıların haklarının korunması açısından elzemdir.

Örneğin, Avrupa Birliği Dijital Pazarlar Yasası (DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA), dijital platformların sorumluluklarını ve yükümlülüklerini düzenleyerek, kullanıcı haklarını ve veri güvenliğini koruma altına almaktadır<sup>168</sup>. Bu düzenlemeler, Metaverse'de faaliyet gösteren markalar için de geçerli olacaktır.

Metaverse, markalar için yeni ve heyecan verici fırsatlar sunarken aynı zamanda çeşitli hukuki sorunları da beraberinde getirmektedir. Büyük markaların Metaverse'deki faaliyetleri, dijital mülkiyet hakları, ticari marka ihlalleri ve kullanıcı hakları gibi konularda önemli hukuki tartışmalara yol açmaktadır. Bu alandaki davalar ve hukuki düzenlemeler, Metaverse'in gelecekte nasıl şekilleneceğine dair önemli ipuçları sunmakta ve kesinleşen mahkeme kararları ile birlikte sınırlar yavaş yavaş çizilmeye başlanmıştır.

## **II.BÖLÜM: METAVERSE'DE MARKALARIN KORUNMASI**

---

<sup>167</sup> Yuga Labs, Inc. v. Ripps et al, No. 2:2022cv04355

<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/california/cacdce/2:2022cv04355/855658/452/>  
(Erişim Tarihi: 23.05.2024)

<sup>168</sup> Senemtaş, Sinem Atalay / Selvili, İlayda. “Avrupa Birliği'nde Yürürlüğe Giren Dijital Hizmetler Yasası DSA”), Mayıs 2024

<https://www.tevetoglu.av.tr/tr/yayinlarimiz/avrupa-birliginde-yururluge-giren-dijital-hizmetler-yasasi-dsa-2024-05-22-120156>

Hukuk kurallarının Metaverse’de uygulama yeri bulacağına dair beis yoktur<sup>169</sup>. *Metaverse’de yer alan kullanıcıların temel hak ve özgürlükleri, Avatarlar’ı ile kurdukları duygusal etkileşim ve bu evrende yarattıkları yaşam için harcadıkları vakit, para ve düşünceler nazara alındığında*<sup>170</sup>, vuku bulan bir olayı cezasız veya yaptırımsız bırakmayacağı yurtdışında ikame edilen bazı davalar ile anlaşılmaya başlanmış ise de genel çerçevede henüz Metaverse’e özgülenmiş hukuk kuralları bulunmamaktadır.

## **1. Hukuki Koruma Yöntemleri**

### **a. Marka Tescili**

#### **i. Ulusal Marka Tescili**

Metaverse’de markaların hukuki statüsüne yönelik E başlığı altında Metaverse’de yer alacak markaların Türkiye’de korunmasının ilk adımı, mevcut marka başvurularında olduğu gibi TPMK’ya başvurarak, faaliyet alanlarına uygun mal ve hizmet sınıfı seçmek suretiyle markanın tescil edilmesi şeklinde olması muhtemeldir. Bu tescil süreci, markanın ayırt edici niteliği ve kullanım amacına göre değerlendirilebilecektir.

Ülkemizde özellikle büyük teknoloji şirketleri ve metaverse alanına yatırım yapan start up şirketleri nin bu alandaki markalarını doğru şekilde koruyabilmeleri adına ihtiyaç duydukları mal ve hizmet sınıflarında Metaverse ile ilişkili kullanım ve ürün geliştirmeyi konu alan birçok marka başvurusu TPMK’ya yapılmış, bazıları halihazırda tescil edilmiştir.

---

<sup>169</sup> Aynı yönde bakınız. Alexander Woon, The metaverse is not above real-world law, The Straits Times, 25 Ocak 2022,

Mevcut mekanizmaların yeterliliğini sorgulayan bir çalışma için bakınız. Bart van der Sloot, Virtual Identity and Virtual Privacy: Towards a Concept of Regulation by Analogy, eGov Präsenz, 2 Nisan 2012, s. 41-43,

<sup>170</sup> **Özyiğit**, Sinem. İstanbul Barosu, Bilişim Hukuku Komisyonu, Yapay Zekâ Çalışma Grubu, Yapay Zekâ Çağında Hukuk, Metaverse Ve Hukukun Kesişimi: Avatarlara İlişkin Hukukî Değerlendirme, 2022

Bu yeni başvuruların neticelenmesi sonucu, tescile hak kazanmış marka başvurularına dair örnekler incelendiğinde, 09, 28, 41 ve 42. mal ve hizmet sınıflarının seçilmesi kaydıyla bu yönde başvuruların öne çıktığı görülmüştür. İlgili mal ve hizmet sınıflarına ait emtialar incelendiğinde, 09. mal ve hizmet sınıfı seçimine başta NFT'ler, kripto ürünler ve buna yönelik interaktif yazılımlar, makine öğrenmesi olmak fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere makine öğrenmesi ve/veya kullanıcı deneyimi ile tamamlanarak veya değiştirilerek kaydedilen etkileşimli medya, ışık, lazer, resim, video, ses, üç boyutlu sanat, dijital sanat, video, fotoğraf, müzik, üç boyutlu hareketli grafik, veri, istatistik, grafik ve görsel efektler, indirilebilir dijital medya, dijital eserler ve bir blok zinciri ağı vasıtasıyla değiştirilemez tokenlerle temsil edilen dijital toplanabilir ürünler için yazılımlar vb. eklemeler ile başvuru yapıldığı tespit edilmiştir.

28. mal ve hizmet sınıfında da, 09. mal ve hizmet sınıfını destekleyecek nitelikte oyunlar kapsamı altında tek ve çok oyunculu mobil cihaz, bilgisayar ile oynanabilen dijital oyunlar; tek ve çok oyunculu artırılmış gerçeklik cihazları veya sanal gerçeklik cihazları ile oynanabilen dijital oyunlar; makine öğrenmesi teknolojileriyle geliştirilen ve deneyimlenen oyunlar; oyuncaklar. Salonda oynanan oyunlar ve bunların mobil cihaz, bilgisayar, artırılmış gerçeklik cihazları veya sanal gerçeklik cihazları ile oynanabilen versiyonları; harici ekran, mobil cihaz, bilgisayar, artırılmış gerçeklik cihazları, sanal gerçeklik cihazları ya da monitör ile bağlanıp oynanabilen oyunlar için aletler, makineler ve cihazlar (jetonla çalışanlar dahil) olmak üzere faaliyet alanını kapsayan emtialar şeklinde seçilmektedir.

Eğitim hizmeti; eğlence; spor ve kültürel faaliyetleri kapsayan 41. sınıfına, sanal deneyimler içeren ürünlerin prodüksiyonu ve sunulması hizmetlerine yönelik eklemeler ile diğer ilgili sınıflar da paralel şekilde verilecek hizmetlerin kapsam alanı genişletilmektedir.

Bilimsel ve teknolojik hizmetler ve bunlarla ilgili araştırma ve tasarım; endüstriyel analiz ve araştırma hizmetleri; bilgisayar donanım ve yazılımının tasarımı ve geliştirilmesine ilişkin 42. mal ve hizmet sınıfında ise, sanal topluluklar oluşturma ve bilgi aktarımı için bilgisayar yazılımı içeren hizmet olarak platformlar (PaaS), sanal

öğelerin takasında kullanılmak üzere indirilemeyen yazılımların geçici olarak kullanılmasının sağlanması hizmetleri, danışmanlık hizmetleri, yani, blok zincirteknolojisi ve kripto para alanında yazılım geliştirme danışmanlığı hizmetleri; bilgisayar hizmetleri, yani, meraklıların dijital toplanabilir ürünleri tartışmaları ve takas etmeleri için çevrimiçi topluluk hizmetleri; çevrimiçi indirilemeyen sanal ürünler sağlama, yani, dijital toplanabilir ürünlerin oluşturulması ve ticareti için çevrimiçi indirilemeyen bilgisayar programlarının sağlanması ve bunlarla bağlantılı diğer emtiaların başvurulara eklendiği tespit edilmiştir.

Bu halde, TPMK'ya gerçekleştirilen başvurularda da özellikle metaverse alanına sirayet eden Nice sınıfları ve emtiaların marka koruması kapsamına alınması ile SMK yönünden de dijitalleşme çağının hızının yakalanmaya çalışıldığını söylemek doğru olacaktır.

Fakat, bu markaların Metaverse'de henüz uygulama alanının kesin çizgilerle belirlenmemiş olması ve bahse konu markalar arasında bir uyumsuzluğun yargıya taşındığına ilişkin güncel ve kesin kararlar olmaması neticesinde, bu noktada hukuki koruma ve yaptırımlara ilişkin hukuki süreçlerden geçilmediği, bu yönde somut adımların atılmadığı ve Metaverse'e marka hukuku yönünden tam entegrasyonun sağlanmadığı kapsamda, diğer ülkelere göre daha yavaş bir gelişme süreci yaşandığından da söz edilmesi mümkündür.

## **ii. Uluslararası Marka Tescili**

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (“WIPO”) tarafından belirlenen kurallar ve anlaşmalar, uluslararası marka koruması için rehber niteliğindedir. Uluslararası marka tescili, Madrid Protokolü, Madrid Anlaşması ve Nice Anlaşması, Avrupa Birliği'nde ise AB Marka Tüzüğü (“EUIPO”) gibi düzenlemeler ile markaların uluslararası alanda tescili ve korunmasının gerçekleştirmektedirler. Bu anlaşmalar, mevcut düzende markaların birden fazla ülkede korunmasını sağlamaktadır.

Bu bakımdan, aynı düzenlemelerin kullanılması halinde Metaverse’de kullanılan markaların uluslararası düzeyde korunmasına yardımcı olabilecek niteliği haizdir. Kaldı ki; markaların dijital dünyada tanınması ve korunması adına küresel düzeyde tescil edilmesi önem teşkil etmektedir.

## **2. Marka Hakkına Tecavüz, Hukuki Yaptırımlar ve Davalar**

### **a. Marka Hakkına Tecavüz**

Uluslararası anlaşmalar ile de düzenlendiği üzere, marka hakkı sahibinin izni olmaksızın, markayı kullanmak, taklit etmek, markanın taklit edildiği ürünleri satmak, ticari alanda kullanmak gibi marka hakkına tecavüz oluşturacak fiillerin gerçekleştirilmesine marka hakkının ihlali anlamına gelmektedir.

Marka hakkına yönelik tecavüz olarak sayılan eylemler, SMK’nın Marka Hakkına Tecavüz başlıklı 6. kısmının 29. maddesinde<sup>171</sup> düzenlenmiştir. Bu bakımdan, SMK’nın 29. maddesindeki koşulların mevcut olması halinde, marka hakkına tecavüz gerçekleşecektir. Aynı maddenin (a) bendi hükmüne göre de, marka sahibinin izni olmaksızın, markayı 7. maddede<sup>172</sup> belirtilen biçimlerde kullanmak tecavüz sayılacaktır.

Metaverse’de marka haklarına tecavüz örnekleri; tescilli bir markanın izinsiz kullanılması, markanın taklit edilmesi veya bir benzerinin kullanılması, dijital ürün ve hizmetlerde marka haklarına tecavüz edilmesi şeklinde sıralanabilecektir.

### **b. Hukuki Yaptırımlar**

#### **i. Ulusal Hukuki ve Cezai Yaptırımlar**

---

<sup>171</sup> 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.29, Marka hakkına tecavüz sayılan fiiller

<sup>172</sup> 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.7, Marka tescilinden doğan hakların kapsamı ve istisnaları

Bu bölümde, ulusal düzenlememiz olan SMK üzerinden ilerlemek gerekirse, SMK'nın 149. maddesi<sup>173</sup> uyarınca marka hakkı tecavüze uğrayan hak sahibi yetkili mahkemelerde hukuk davası açabilir. Hak sahibi, aşağıdakilerden birini veya birkaçını talep edebilir.

**a. Tecavüzün Tespiti:** *Marka sahibi, üçüncü kişilerin eylemlerinin marka hakkına tecavüz teşkil edip etmediğinin tespitini mahkemeden talep edebilir. Bu talep ile birlikte hak sahibinin başkaca talepler de öne sürmesi mümkündür.*

**b. Muhtemel Tecavüzün Önlenmesi:** *Marka sahibi, üçüncü bir kişi tarafından marka hakkına tecavüz teşkil edebilecek olası fiillerin önlenmesini mahkemeden talep edebilir. Bu dava, başlama riski olan veya halihazırda başlamış olan tecavüzün devamını önlemek için açılacaktır.*

**c. Tecavüz Fiillerinin Durdurulması:** *Marka sahibi, devam eden marka hakkına tecavüz fiillerinin durdurulmasını mahkemeden talep edebilir.*

**d. Tazminat:** *Marka sahibi, marka hakkına tecavüz eylemini gerçekleştirenden maddi, manevi ve itibari zararların tazminini talep edebilir.*

**e. Tecavüz oluşturan veya cezayı gerektiren ürünler ile bunların üretiminde münhasıran kullanılan cihaz, makine gibi araçlara, tecavüze konu ürünler dışındaki diğer ürünlerin üretimini engellemeyecek şekilde el konulması.**

**f. (d) bendi uyarınca elkonulan ürün, cihaz ve makineler üzerinde kendisine mülkiyet hakkının tanınması.**

**g. Tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, özellikle masraflar tecavüz edene ait olmak üzere (d) bendine göre el konulan ürünler ile cihaz ve**

---

<sup>173</sup> 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 149, Sınai mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahibinin ileri sürebileceği talepler

*makine gibi araçların şekillerinin değiştirilmesi, üzerlerindeki markaların silinmesi veya sınai mülkiyet haklarına tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise imhası.*

*h. Haklı bir sebebin veya menfaatinin bulunması hâlinde, masrafları karşı tarafa ait olmak üzere kesinleşmiş kararın günlük gazete veya benzeri vasıtalarla tamamen veya özet olarak ilan edilmesi veya ilgililere tebliğ edilmesi.*

Cezai yaptırımlar bakımından ise SMK Madde 30'da<sup>174</sup> marka hakkına tecavüz eden kişilere uygulanacak cezai yaptırımları düzenlenmektedir. Bu yaptırımlar, hapis ve adli para cezasıdır. Metaverse'de bu cezaların ne şekilde entegre edilebileceği muallak ise de, cezai bir yaptırım olmadan marka hakkına tecavüz eylemlerinin önüne geçilemeyeceği yadsınamayacaktır.

### **c. Uluslararası Hukuki Yaptırımlar**

WIPO ve Madrid Protokolü çerçevesinde, marka haklarına tecavüz edenler ulusal hukuki yaptırımlarda da olduğu gibi, tecavüzün tespiti, tecavüzün önlenmesi, tecavüzün durdurulması, tazminat talepleri ve ihtiyati tedbir kararları alınabilecektir.

Avrupa Birliği genelinde ise, yukarıda sayılanlara ek olarak marka ihlali içeren ürünlerin gümrüklerinin durdurulması ve el konulması sağlanabilmektedir<sup>175</sup>.

Metaverse'de gerçekleşen herhangi bir marka ihlalinde, yukarıdaki b başlığı altında sayılan yaptırımların uygulanması gündeme gelebilecektir. Hak sahibinin, kendi hak iddiasını kanıtlayabilmesi ve tecavüzün fiilen gerçekleştiğini tespit ettirebilmesi adına tecavüzün tespitini; bununla birlikte marka tecavüz fiillerinin durdurulması ve tecavüz fiillerinin durdurulmasını isteyebilecektir. Bunun yanı sıra, ihtiyati tedbir kararları da alınabilecektir. Dava örneklerinde de yer verdiğimiz üzere marka ihlaline sebebiyet verenin zararların tazmini bakımından tazminat ödemesi de hak sahibi tarafından talep edilebilecektir.

<sup>174</sup> 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m.30, Marka hakkına tecavüze ilişkin cezai hükümler

<sup>175</sup> [https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi\\_46234.html](https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi_46234.html) (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

### 3. Anlaşmazlığın Çözümü

**a. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları:** Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, marka sahipleri ve ihlal eden taraflar arasında hızlı ve etkili bir çözüm sağlayabilir. Bu yöntemler arasında arabuluculuk, uzlaştırma ve tahkim bulunur. WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi<sup>176</sup>, bu tür uyuşmazlıklar için uluslararası düzeyde hizmet sunmaktadır.

**b. UDRP (“Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy”):** UDRP, özellikle alan adı uyuşmazlıkları için geliştirilmiş bir çözüm mekanizmasıdır. Dijital dünyada markaların korunması açısından önemli bir araç olan UDRP, Metaverse’de marka ihlallerini de kapsamı mümkün olmakla, WIPO, bu tür uyuşmazlıkların çözümünde yetkili bir kurumdur. Meta Platforms Inc.’in Meta adının yaygın bir şekilde kullanılması neticesinde kötü niyetli alan tescillerine karşı UDRP kapsamında gerçekleştirdiği şikayetler bulunmaktadır.

### 4. Mevzuat Uyumluluğu ve Güncellemeler

#### a. Mevzuat Uyumluluğu

Metaverse’de markaların korunması için mevcut mevzuatların dijital dünyanın dinamiklerine uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Türkiye’de SMK’nın ve ilgili diğer düzenlemelerin, dijital varlıklar ve sanal gerçeklik unsurlarını kapsayacak şekilde güncellenmesi büyük önem taşımaktadır.

#### b. Uluslararası Düzenlemeler

Uluslararası düzenlemeler, Metaverse gibi yeni dijital alanlarda marka korumasını sağlayacak şekilde genişletilmelidir. TRIPS Anlaşması<sup>177</sup> gibi uluslararası

<sup>176</sup> WIPO, WIPO Arabuluculuk Kuralları, 1 Temmuz 2021

<https://www.wipo.int/amc/tr/mediation/rules/index.html> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)

<sup>177</sup> TRIPS Anlaşması, 1994

anlaşmaların, dijital dünyada marka korumasını da içerecek şekilde yorumlanması ve uygulanması gerekmektedir.

## 5. Bilinçlendirme ve Eğitim

**a. Fikri Mülkiyet Bilinci:** Marka sahipleri ve kullanıcılar arasında fikri mülkiyet bilincinin artırılması, Metaverse’de markaların korunması için önemlidir. Eğitim programları ve seminerler, dijital dünyada marka koruması hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı olabilecektir.

**b. Kullanıcı Eğitimi:** Metaverse kullanıcılarının marka ihlaline konu markaları tanıyabilmesi ve bunları raporlayabilmesi adına eğitilmesi, marka korumasının etkinliğini artırabilecektir. Kullanıcı eğitimi ile dijital dünyada güvenli bir deneyim yaşanmasını sağlar.

## III. SONUÇ

Metaverse, markaların korunması açısından yeni ve karmaşık hukuki sorunları beraberinde getirmektedir. Metaverse’te sınai mülkiyet hukuku, fikri mülkiyet hukuku, kişisel verilerin korunması hukuku, rekabet hukuku, vergi hukuku olmak üzere çeşitli hukuk alanları ve buna mukabil olası ihlallerin vuku bulması beklenmektedir.

İşbu makalenin konusu bakımından; markaların hukuki statüsü ve korunması, dijital dünyanın hızlı gelişimiyle birlikte marka sahiplerinin haklarını koruma ve dijital varlıklarını güvence altına alma konusunda kritik bir rol oynamaktadır. Metaverse, gerçek dünya ile sanal dünyanın birleştiği bir alan olmakla, markaların dijital ortamlarda da etkin bir şekilde korunması gerekmektedir.

Uluslararası düzenlemeler, özellikle WIPO, Madrid Anlaşması, Madrid Protokolü ve TRIPS Anlaşması ve Türkiye’deki 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, bu yeni dijital evrende markaların korunması için temel çerçeveyi sağlamakta ve özünde destekleyici

niteliğe sahiptirler. UDRP gibi uyuşmazlık çözüm mekanizmaları ile kötü niyetli alan tescillerine karşı marka sahiplerine hızlı ve efektif çözümler sunulması ile de dijital dünyada marka haklarının korunması bakımından çalışmalar yürütülmektedir.

Ülkemizde, Metaverse alanında faaliyette bulunmak üzere ilk adımı marka tescil başvurusu ile atan büyük ve küçük ölçekli şirketlerin markalarının tescile hak kazanması, sınai mülkiyet ve dijitalleşmenin kesişiminde önemli bir gelişmenin habercisidir. Henüz, bahse konu tescilli markaların diğer tescilli markalar ya da tescilsiz markalar ile marka ve/veya haksız rekabet ihlali konulu uyuşmazlıkları yaşayıp yaşamadığına dair güncel bir bilgi olmamakla birlikte, ileride yargı mercilerine taşınması muhtemel uyuşmazlıklarda SMK'nın ve TTK'nın ne ölçüde yeterli olacağı da ayrı bir tartışma konusudur.

Bu bakımdan, Metaverse'de markaların korunması için mevcut hukuki düzenlemelerin dijital dünyanın dinamiklerine uyum sağlayacak şekilde güncellenmesi ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, marka haklarının dijital ortamda da korunması marka sahiplerine geniş bir koruma ağı sunacaktır. Hukuki yaptırımların etkin bir şekilde uygulanması ve önleyici tedbirlerin alınması, markaların Metaverse'de sürdürebilir ve güvenli bir şekilde varlıklarını devam ettirebilmelerini olası kılmaktadır. Böylelikle, markalar etkin bir şekilde korunduğunda, dijital dünyanın da sınırlarını aşarak geleceğin ticari dünyasında da önemli bir yer edinmesini mümkün hale getirecektir.

Metaverse'ün büyüme potansiyeli sınırsız gözükse dahi, bu büyümenin sağlıklı ve sürdürülebilir olması için sağlam temeller üzerine inşa edilmesi gerekir. Yapay zekâ çağının sınırlarını yeniden çizen bu koruma mekanizmaları, markaların bugün olduğu gibi yarın için de bir güvencesidir. Ancak, bu evrenin bir ütopya mı yoksa distopya mı olacağı, yakın zamanda alınacak tedbirler ve bu tedbirlere gösterilecek özen ile sıkı sıkıya bağlı olacaktır. Dolayısıyla, Metaverse'de markalar ve kullanıcılar için dengeli ve adil bir ekosistem oluşturmak, sadece teknolojik olmaksızın etik ve adil bir

çerçevede değerlendirilmesi ile insanlığın yararına olacak şekilde şekillendirmek hepimizin sorumluluğudur.

#### KAYNAKÇA:

**Anderson J., Rainie L.** The metaverse in 2040. Pew Research Center, 2022. **(Erişim Tarihi: 04.05.2024)**

**Bakır, Çiğdem.** Metaverse Üzerine Kapsamlı bir Araştırma, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2836488> , Aralık 2022 **(Erişim Tarihi: 04.05.2024)**

**Chapman JR., Wang JC., Wiechert K.** Into the spine metaverse: Reflections on a future Metaspine (Uni-) verse. Global Spine Journal 2022; 12(4): 545-547. **(Erişim Tarihi: 04.05.2024)**

**Çağlayan Aksoy, Pınar / Üner, Zehra Özkan;** “NFTs and copyright: challenges and opportunities”, Journal of Intellectual Property Law & Practice, 2021, Vol. 16, No: 10, s. 1117.

**D. Buhalis / N. Karatay,** Mixed Reality (MR) for Generation Z in Cultural Heritage Tourism Towards Metaverse, 2022

**Ersoy Pınar, Deniz Merve.** “NFT’lerin Metaverse’deki Yeri ve Fikri Mülkiyet”. Yürürlüğünün 70. Yılında Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu. İstanbul Barosu Fikri ve Sınai Hakları Komisyonu s.419-441.

**Liapis, Antonios, Yannakakis, Georgios N.** "The Metaverse as Mediator between Technology, Trends, and Growth", *EEE Transactions on Games*, 2023.

**Mystakidis, Stylianos.** “Metaverse”. *Encyclopedia* 2022, 2, 486-497, s.487. Ayrıntılı bilgi için bakınız, s. 492 vd.; **Ryan, Marianna.** “Intellectual Property Considerations and Challenges in the Metaverse”. *European Intellectual Property Review*, 45(2), s.80-84, 2023, s.80

**Özdemir,** Metaverse s8; FİSAUM Raporu, s.9;

IEEE, Multi-Stream Gate Control of Time Aware Shaper for High Link Utilization, 2021, <https://ieeexplore.ieee.org/document/9473511> **(Erişim Tarihi: 07.05.2024)**

**Stephenson, Neal.** Snow Crash, NewYork: Bantam Books, 1992 (2003 paperback ed.)

**Selvili, İlayda.** Metaverse: Markaların Korunması ve Marka Hakkı İhlali,2022  
[https://www.legalka.com.tr/\\_files/ugd/632da1\\_5cd20ddb659f44ee8522d7435c944998.pdf?index=true](https://www.legalka.com.tr/_files/ugd/632da1_5cd20ddb659f44ee8522d7435c944998.pdf?index=true) (**Erişim Tarihi: 04.05.2024**)

**Selvili, İlayda.** Meta Evrende Marka ve Fikri Mülkiyet Hakları: Hèrmes- Rothschild ve Metabirkins Efsanesi

<https://www.tevetoglu.av.tr/tr/yayinlarimiz/meta-evrende-marka-ve-fikri-mulkiyet-haklari-2023-05-18-084542>, Mayıs 2023, (**Erişim Tarihi: 05.05.2024**)

**Senemtaşı, Sinem Atalay / Selvili, İlayda.** “Avrupa Birliği’nde Yürürlüğe Giren Dijital Hizmetler Yasası DSA”), Mayıs 2024,

<https://www.tevetoglu.av.tr/tr/yayinlarimiz/avrupa-birliginde-yururluge-giren-dijital-hizmetler-yasasi-dsa-2024-05-22-120156>

**Şener, Melda.** “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yönünden NFT’lerin Konumu ve NFT Satışı”, s.3, Ocak 2024.

**Özdemir, Şebnem.** Metaverse (“Meta-Evren”) ve Yapay Zeka” Metaverse,Ara Rapor s.4-15.,İstanbul Barosu Bilişim Komisyonu Yapay Zeka Çalışma Grubu, 2022. (**Erişim Tarihi: 07.05.2024**)

**Özyiğit, Sinem.** İstanbul Barosu, Bilişim Hukuku Komisyonu, Yapay Zekâ Çalışma Grubu, Yapay Zekâ Çağında Hukuk, Metaverse ve Hukukun Kesişimi: Avatarlara İlişkin Hukukî Değerlendirme, 2022. (**Erişim Tarihi: 05.05.2024**)

**Uzun, Kadriye / Aydın, C.Hakan.** “Kullanıcı Profilinin ve Bireylerarası İlişkilerin Gerçek Yaşamla Karşılaştırılması: Second Life Örneği” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlibf Dergisi, Ekim 2012, 7(2), s. 263-290.,  
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/65469> (**Erişim Tarihi: 04.05.2024**)

**Zhao, Ruoyu / Zhang, Yushu / Zhu, Youwen / Lan, Rushi / Hua,Zhongyun.** "A Survey of the Metaverse: Fundamentals, Security, and Privacy", Journal of Communication and Media, 2024.

## **Çevrimiçi Kaynaklar**

**CoinDesk/ Marcebello, Mason.** NFTs in the Metaverse: How to Earn Money With Unique Assets] (<https://www.coindesk.com/learn/nfts-in-the-metaverse-how-to-earn-money-with-unique-assets/>),2023 (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

Interaction Design Foundation, “What is Inclusive Design?”,2024. (**Erişim Tarihi: 07.05.2024**)

**Forbes,** The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate? 2021. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)). (**Erişim Tarihi: 10.05.2024**)

Hermes Int’l v. Rothschild, No. 22-CV-384 (JSR), 2023 WL 1458126, at \*1 (S.D.N.Y. Feb. 2, 2023) (**Erişim Tarihi: 12.05.2024**)

[https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi\\_46234.html](https://www.ab.gov.tr/gumruk-birligi_46234.html) (**Erişim Tarihi: 23.05.2024**)

<https://webrazzi.com/2021/07/29/mark-zuckerberg-facebook-un-yeni-vizyonunu-acikladi-gercege-yakin-bir-sanal-dunya-insa-etmek/> (**Erişim Tarihi: 04.05.2024**)

**Media Monks,** “Making the Metaverse Accessible and Inclusive by Design” (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

**MDPI,** Arts | Special Issue: NFTs, Blockchain, Cryptocurrency, Metaverse: The Web3 Revolution That Has Transformed the Art Market]

([https://www.mdpi.com/journal/arts/special\\_issues/NFTs](https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/NFTs)),2023 (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

**MoonPay,** An introduction to virtual land NFTs and the metaverse - MoonPay - MoonPay] (<https://www.moonpay.com/learn/nft/virtual-land-nfts>), 2023 (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

**Samsung Newsroom,** “The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate?”,2022.

([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)). (**Erişim Tarihi: 12.05.2024**)

**Sidorova,** 2023, Arts | Special Issue: NFTs, Blockchain, Cryptocurrency, Metaverse: The Web3 Revolution That Has Transformed the Art Market]

([https://www.mdpi.com/journal/arts/special\\_issues/NFTs](https://www.mdpi.com/journal/arts/special_issues/NFTs)) (**Erişim Tarihi: 08.05.2024**)

**Taherdoost, H. (2023). Non-Fungible Tokens (NFT): A Systematic Review. Information, s. 4(1), 26. [MDPI](<https://www.mdpi.com/2078-2489/14/1/26>) (Erişim Tarihi: 08.05.2024)**

**Unity Blog, “Metaverse Minute: Building an Inclusive and Holistic Metaverse”,2022. (Erişim Tarihi: 07.05.2024)**

**The Verge, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate? 2021. ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)) (Erişim Tarihi: 12.05.2024)**

**Yuga Labs, Inc. v. Ripps et al, No. 2:2022cv04355  
<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/california/cacdce/2:2022cv04355/855658/452/> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)**

**WIPO, WIPO Magazine, The metaverse, NFTs and IP rights: to regulate or not to regulate? ([https://www.wipo.int/wipo\\_magazine/en/2022/02/article\\_0002.html](https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2022/02/article_0002.html)), 2023 (Erişim Tarihi: 08.05.2024)**

**WIPO, WIPO Arbuluculuk Kuralları, 1 Temmuz 2021  
<https://www.wipo.int/amc/tr/mediation/rules/index.html> (Erişim Tarihi: 23.05.2024)**

**Woon, Alexander, The metaverse is not above real-world law, The Straits Times, 25 Ocak 2022,**

Mevcut mekanizmaların yeterliliğini sorgulayan bir alışma için bakınız.

**Bart van der Sloot, Virtual Identity and Virtual Privacy: Towards a Concept of Regulation by Analogy, eGov Präsenz, 2 Nisan 2012, s. 41-43, (Erişim Tarihi: 10.05.2024)**

# MARKA HUKUKUNDA TANINMIŞ MARKA VE SULANDIRMA KAVRAMI

Av. Sultan BALLI\*

## I. Giriş

Günümüzün rekabetçi iş dünyasında işletmeler, tüketicilerin zihinlerinde yer edinmek ve sadakat oluşturmak amacıyla markalarına büyük yatırımlar yapmakta ve bu yatırımlar sonucunda bazı markalar tüketiciler nezdinde tanınmış marka haline gelebilmektedir. Markaların tanınmış hale gelmesi, genellikle uzun yıllar süren pazarlama faaliyetleri, kaliteli ürün veya hizmet sunumu ve tüketici memnuniyetiyle sağlanmaktadır. Belirtmek gerekir ki tanınmış markalar, bahsi geçen çabalar sonucunda yüksek ekonomik değerlere de erişmektedirler. Tüm bu nedenlerle birçok hukuk düzeni tanınmış markaları, diğer markalara nazaran özel düzenlemelerle koruma altına almıştır.

Bu makalede önce tanınmış marka kavramı açıklanmakta, ardından ise tanınmış markalara, diğer markalara nazaran daha üstün bir koruma sağlayan markanın sulandırılması kavramı üzerinde durulmakta ve bu bağlamda Yargıtay ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) ilgili kararları ele alınmaktadır.

## II. Tanınmış Marka Kavramı

### A. Tanınmış Marka Tanımı

6769 s. Sınai Mülkiyet Kanunu (SMK) m. 4'te marka, “*bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlayan her türlü işaret*” olarak tanımlanmıştır. Tanınmış marka kavramına ilişkin ise Türk mevzuatında herhangi bir tanım mevcut değildir.

Tanınmış marka kavramı, tüketici algılarına bağlı olarak zaman içinde değişen ve sürekli evrilen bir kavramdır. Buna ek olarak farklı sektörlerde bu kavramın anlamı

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

değişkenlik gösterecektir. Bu nedenle, tanınmış marka kavramı mevzuatta katı bir şekilde tanımlanmamış ve bunun yerine somut olaya göre değerlendirme yapma yaklaşımı benimsenmiştir.<sup>179</sup>

Mevzuatımızda tanımlanmış olmamakla birlikte Yargıtay, bir kararında tanınmış markayı şu şekilde tanımlamıştır: *“bir şahsa veya teşebbüse sıkı şekilde matufiyet, garanti, kalite, kuvvetli reklam, yaygın bir dağıtım sistemine bağlı, müşteri, akraba, dost, düşman ayırımı yapmadan coğrafi sınır, kültür, yaş farkı gözetmeksizin aynı çevredeki insanlar tarafından refleks halinde ortaya çıkan bir çağrışım olarak tarif etmek mümkündür.”*<sup>180</sup> Yargıtay’ın bir başka kararında ise *“tanınmış marka, sahibi açısından çok büyük bir ekonomik kıymete sahip olan ve halk için de yeni bir fonksiyon ifade eden bir kavramdır.”* şeklinde açıklanmıştır.<sup>181</sup>

Doktrinde de tanınmış markaya ilişkin bazı tanımlar yapılmıştır. Yasaman şu durumlarda tanınmış markadan bahsedilebileceğini belirtmiştir: *“Bir markanın yoğun olarak kullanılması, reklamının yapılması, yaygın dağıtım gibi yollarla müşteri, akraba ya da düşman olmaları fark etmeksizin, sınıf, kültür, yaş farkı gözetmeksizin aynı çevredeki insanlar tarafından tanınması, markanın günlük konuşma diline girmesi durumunda tanınmış markadan bahsedilebilecektir.”*<sup>182</sup> Tekinalp ise tanınmış markayı şu şekilde ifade etmektedir: *“Bu kavramla, bir ülkenin bir veya birkaç yöresinde tutunmuş markalar değil, dünya çapında olmasa bile, yurtiçi ve yurtdışında ilgili çevrelerce bilinen, Paris Sözleşmesine üye devletlerden birinin vatandaşına bulunan veya o ülkelerden birinde yerleşik olan ya da ticari veya sınai işletmeye sahip kişilere ait markalar kastedilmiştir.”*<sup>183</sup>

---

<sup>179</sup> Bkz. Hamdi Yasaman, “Tanınmış Markalar”, İstanbul Üniversitesi Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, (İstanbul 1978): 695 *“Tanınmış markanın kesin bir tanımı yapılamaz. Bu hal ve şartlara göre tesbit edilir. Genellikle tüketicinin zihninde bir fikir uyandıran marka tanınırlık derecesine ulaşmıştır.”*

<sup>180</sup> Yargıtay 11. H.D. 13.03.1998 T. 1997/5647 E. 1998/1704 K. sayılı karar. <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari> Erişim Tarihi: 11.06.2024. Aynı yönde: Yargıtay 11. H.D. 23.03.2000 T. 1999/8859 E. 2000/2229 K. sayılı karar. <https://www.lexpera.com.tr/> Erişim Tarihi: 11.06.2024. Tanımın güncelliğini korumadığına ilişkin görüş için bkz. Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku*. 4. Baskı, (İstanbul: On İki Levha Yay., 2018), 344.

<sup>181</sup> Yargıtay 11. H.D. 14.07.2011 T. 2009/9530 E. 2011/8923 K. sayılı karar. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 11.06.2024.

<sup>182</sup> Gül Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*. 1. Baskı (İstanbul: On İki Levha Yay., 2019), 189.

<sup>183</sup> Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*. 5. Baskı, (İstanbul: Vedat Kitapçılık 2022), 411.

## B. Türk Hukukunda Markanın Tanınmışlığının Belirlenmesi

### 1. Türk Patent ve Marka Kurumu'na İdari Başvuru Yapılma Zorunluluğu Hakkında

Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (Marka KHK) uygulandığı dönemde Yargıtay, bir markanın tanınmışlığının tespitinde direkt olarak dava açılmayacağını, öncelikli olarak Türk Patent ve Marka Kurumu'na (TÜRKPATENT/Kurum) (ilgili tarihteki adıyla Türk Patent Enstitüsü) tanınmış marka başvurusu yapılması gerektiğini belirtmekteydi. Konu ile ilgili bir Yargıtay kararı şu şekildedir: *“Bu itibarla marka sahibi markasının tanınmış marka olduğunun tespiti ile tanınmış marka olarak Kurum nezdinde tutulan sicile kaydını isteyebilirse de somut olayda davalı nezdinde yapılmış bir tanınmış marka tescil başvurusu bulunmadan markanın tanınmış olduğunun tespiti doğrudan dava yolu ile istenmektedir. Oysaki Türkiye’de marka tescili konusunda tek yetkili Kurum olan TPE’ye başvuruda bulunmadan doğrudan tescil davası yolu ile bu sonuca ulaşılmak istenilmesi markaların tescili sistemine de uygun düşmemektedir. Markanın tanınmışlığı yönünde TPE’ne başvurulup, tescil prosedürü tamamlanmadan, bu yönde TPE Başkanlığı tarafından yapılacak inceleme sonucu verilecek karar beklenilmeden doğrudan anılan Kurum aleyhine dava açılmasında esasen hukuki yarar bulunmamaktadır.”*<sup>184</sup>

SMK'nın yürürlüğe girmesinden sonra, TÜRKPATENT'e yapılacak ön başvuru zorunluluğu, SMK m. 191 ve 7 Temmuz 2018 tarihli 703 sayılı KHK'nın 86. Maddesi ve 15 Temmuz tarihli 30479 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi karşında belirsiz hale gelmiştir.<sup>185</sup> Çolak, tanınmışlığın tespiti davası açılabilmesi için önce TÜRKPATENT'e başvuru yapılmasının isabetsiz olacağı görüşündedir.<sup>186</sup>

### 2. Tanınmış Markalar Sicili

<sup>184</sup> Yargıtay 11. H.D. 25.01.2007 T. 2005/13979 E. 2007/827 K. sayılı karar. <https://www.lexpera.com.tr/> Erişim Tarihi: 14.06.2024.

<sup>185</sup> Çolak, *Türk Marka Hukuku*, 899.

<sup>186</sup> Çolak, *Türk Marka Hukuku*, 899.

TÜRKPATENT tarafından Resmi Marka Gazetesi Özel sayısında, Marka KHK m. 7/1-i bendine göre tanınmış marka olarak kabul edilen markalar “Özel Korunan Markalar” adı altında tanınmış markalar siciline kaydedilmiştir.<sup>187</sup> Bugüne kadar Tanınmış Markalar Sicili yalnızca bir kez yayımlanmış ve hiç güncellenmemiştir.<sup>188</sup>

Yargıtay yakın tarihli bir kararında TÜRKPATENT’in Tanınmış Markalar Sicili oluşturma yetkisinin olmadığına karar vermiştir: “*Her ne kadar davalı Kurum tarafından Tanınmış Marka Sicili oluşturularak kendisine başvuru halinde başvuru konusu markanın tanınmışlık niteliğini haiz olup olmadığı konusunda inceleme yaparak bu nitelikte gördükleri markalar için sicil oluşturulmuş ise de; davalı Kurumun kanunen böyle bir sicil oluşturma yetkisi olmadığı gibi, tanınmışlık özelliği sabit bir olgu olmadığından, Dairemizin yerleşik kabullerine göre de, herhangi bir davada dayanılan markanın tanınmış olduğunun ileri sürülmesi halinde, her bir somut olayda o markanın tanınmış olup olmadığı ve tanınmışlığını sürdürüp sürdürmediğinin münferiden ispatlanması gerektiği kabul edilmektedir.*”<sup>189</sup>

SMK yahut sair mevzuat ile Kurum’a tanınmış markaların hangi markalar olduğunu (ve bu anlamda hangi markaların tanınmış marka olmadığını) tespit etme yetkisi verilmiş değildir. Öyleyse SMK kapsamında bir markanın tanınmış marka olup olmadığı her somut olayda tekrar tekrar incelenmeye muhtaç bir olgudur. Gerçekten de Tanınmış Markalar Sicili’ne kayıtlı bir marka zaman içinde tanınmışlığını yitirebileceği gibi, Tanınmış Markalar Sicili’ne kayıtlı olmayan bir marka da zamanla tanınmış hale gelmiş olabilir. Bu anlamda Yargıtay’ın bu konudaki kararının son derece yerinde olduğu kanaatindeyim.

Buna karşın belirtmek gerekir ki Kurum, Yargıtay’ın ilgili kararından sonra tanınmış marka siciline dair işlemlerine devam etmiştir. Nitekim Kurum, 2024 yılı

---

<sup>187</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 232.

<sup>188</sup> Uğur Aktekin, Güldeniz Doğan Alkan, İbrahim Barış Sayar, “Türk Hukuku Uygulamasında Tanınmış Marka Kavramı ve Koruma *Kapsamı*”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, (2016/2): 10

<sup>189</sup> Yargıtay 11. H.D. 05.02.2020 T. 2019/2980 E. 2020/991 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.06.2024.

marka işlem ücretleri arasında tanınmışlık tespiti talebi inceleme ücretine de yer vermiştir.

### 3. WIPO Tavsiye Metni Uyarınca Tanınmışlık İncelemesi

WIPO tarafından 1999 yılında yayımlanan WIPO Tavsiye Metni<sup>190</sup>, bir markanın tanınmışlığının belirlenmesinde dikkate alınması gereken kriterleri belirlemektedir. Bu kriterler şunlardır:

- a. *Markanın ilgili kamu kesiminde bilinme veya tanınma derecesi,*
- b. *Markanın kullanım süresi, kapsamı ve coğrafi alanı,*
- c. *Markanın tanıtımın süresi, kapsamı ve coğrafi alanı, reklam veya tanıtım dahil olmak üzere, markanın uygulandığı mal ve/veya hizmetlerin fuarlar veya sergilerde sunumu,*
- d. *Markanın kullanımının ve tanınmışlığının göstergesi niteliğinde olacak şekildeki tescillerin veya marka tescil başvurularının süresi ve coğrafi alanı,*
- e. *Markanın etkili korunmasına dair belgeler ve özellikle taraf ülkelerin idari veya yargı yetkisine sahip kurumlarının markayı tanınmış marka olarak kabul etme derecesi,*
- f. *Markaya atfedilen değer.*

WIPO Tavsiye Metni dikkate alınarak TÜRKPATENT tarafından “*Markaların Tanınmışlık Düzeyi ile İlgili Esaslar ve Uygulaması Hakkında Tebliğ*”<sup>191</sup> yayımlanmıştır. 2005 yılında hazırlanan bu düzenlemeye göre markaların tanınmışlığının tespitinde kullanılmak üzere on sekiz kriter belirlenmiştir. Bu kriterler şunlardır:

---

<sup>190</sup> [https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo\\_pub\\_833-accessible1.pdf](https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_833-accessible1.pdf) Erişim Tarihi: 14.06.2024

<sup>191</sup> Markaların Tanınmışlık Düzeyleri ile İlgili Esaslar ve Uygulaması, <https://webim.turkpatent.gov.tr/file/29e5ba0c-39d5-4b4c-bd85-d9cc13b0f991?download> Erişim Tarihi: 14.06.2024

- a. *Markanın tescilinin ve kullanımının süresi (markanın tarihçesi hakkında ayrıntılı bilgi),*
- b. *Markanın tescilinin ve kullanımının yayıldığı coğrafi alan ve kapsam. (Yurt içi ve yurt dışı tesciller nelerdir?)*
- c. *Markanın üzerinde kullanıldığı mal ve/veya hizmetin piyasadaki yaygınlığı, pazar payı, yıllık satış miktarı nedir?*
- d. *Markaya ilişkin promosyon çalışmalarının (özellikle de Türkiye'deki promosyon çalışmalarının) özellikleri nelerdir? (Promosyonun süresi, devamlılığı, yayıldığı coğrafi alan, kapsam, promosyona harcanan para, promosyonun niteliği (TV reklamı, yerel gazete ilanı, sadece çocuk sahiplerine yönelik yapılan tanıtım vs.)*
- e. *Reklam niteliğinde olmayan ancak markanın tanıtımına faydalı olabilecek nitelikte faaliyetler var mıdır? (Gazete, dergi, TV vb. medya organlarındaki yayınlar; markalı ürünlerin fuarlarda teşhiri vb.)*
- f. *Markanın tanınmışlığını gösteren bir mahkeme kararı var mıdır veya marka sahibinin markasını koruma yolundaki etkin çabaları nelerdir? (Tanınmışlık kararı dışında, verilmiş mahkeme kararları, halen devam etmekte olan marka, haksız rekabet davaları, itiraz sayıları vb.)*
- g. *Marka ne derece orijinaldir, markanın ayırt edicilik niteliği nedir?*
- h. *Markanın tanınmışlığına ilişkin yapılmış kamuoyu araştırmaları varsa bunların sonuçları.*
- i. *Markanın sahibi firmaya ilişkin özellikler (firmanın büyüklüğü, çalışan sayısı, ödenmiş sermayesi, cirosu, karı, yurt çapında ve yurt dışında sahip olduğu dağıtım kanalları: şubeleri, bayilikleri, servis ağı, ödediği vergi, ihraç miktarları, piyasasına hâkimiyeti vs.),*
- j. *Marka üzerinde kullanıldığı mal veya hizmetle özdeşleşiyor mu? Marka kelime veya şekil olarak görüldüğü anda refleks olarak belli bir ürünü çağrıştırıyor mu?*

*Marka üzerinde kullanıldığı mal veya hizmetle ilgili olarak belli bir kaliteye veya statüye işaret ediyor mu?*

- k. Markayı taşıyan ürüne veya marka sahibi firmaya ilişkin olarak alınmış belgeler, ödüller (TSE, TSEK, ISO vb. kalite belgeleri, kalite ödülü, çevre ödülü, mavi bayrak vs.) var mı?*
- l. Markayı taşıyan ürünlerin dağıtım kanalları (marka sahibi firmanın kendine ait dağıtım kanallarının dışında) ve söz konusu ürünlerin ithalat ve ihracat olanakları nelerdir?*
- m. Eğer marka bir satışa konu olmuşsa, marka üzerinde kıymet takdiri yapılmışsa markanın parasal değeri nedir? Markanın parasal değeri, marka sahibinin yıllık bilançosunda gösterilmiş midir?*
- n. Marka tescillerinin kapsadığı mal ve/veya hizmet portföyünün genişliği nedir? (Örnek: sadece "gazozlar" için tescilli bir marka ile tüm elektronik eşyaları içine alan bir tescil.)*
- o. Marka halk nezdinde tanınan bir marka ise bu tanınmışlık düzeyini ne kadar süredir korumaktadır?*
- p. Markanın tanınmışlığından ötürü, bu niteliğine yönelik tecavüz fiilleri var mıdır? Marka üçüncü kişilerce taklit ediliyor mu? (Markaya benzer başvuruların yoğunluğu, markanın piyasada haksız yere üçüncü kişilerce kullanılıp kullanılmadığı vs.). Marka üçüncü kişilerce kullanılmakta ise bu kullanım, şekil ve üzerinde yayıldığı coğrafi ve ticari alan itibariyle tanınmış marka sahibine zarar veriyor mu?*
- q. Marka, üzerinde kullanıldığı mal veya hizmetin niteliği itibariyle (Örnek: araba markası ile çiklet markası) veya potansiyel ve fiili kullanıcı kitlesinin niteliği itibariyle (doktorlara yönelik bir ürün ile çocuklara yönelik bir ürün markası) tecavüze açık mı, değil mi?*
- r. Yukarıda sayılanların ispatına yönelik olan veya bir markanın tanınmış olduğunun ispatına yönelik her türlü belge.*

Yargıtay, bir markanın tanınmış olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu kararlarında genellikle WIPO Tavsiye Metnine atıfta bulunmaktadır.<sup>192</sup> Yargıtay’ın bu konudaki yerleşik görüşüne göre tanınmışlık iddiasında bulunan tarafın TÜRKPATENT’e yaptığı başvuruya ilgili belgeler de dâhil olmak üzere tüm deliller, WIPO Tavsiye Metnini göz önünde bulundurularak bilirkişi tarafından incelenmelidir.<sup>193</sup> “Mahkemece görüşüne başvurulmuş bilirkişi raporunda bu konuda yeterli değerlendirme bulunmadığı gibi, Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. maddesi kapsamında bir irdeleme yapılmadığı ve WIPO tarafından kabul edilen 1999 tarihli ortak Tavsiye Kararları çerçevesinde davacının markasının ilgili sektörde tanınmış olup olmadığına dair değerlendirme içermediğinden tanınmışlık kriterleri bakımından Dairemiz yerleşik kararlarına uygun bir rapor olarak hükme esas kabul edilemez.”<sup>194</sup>

### III. Markanın Sulandırılması Kavramı

#### A. Tanım

Tanınmış markaların daha üstün bir korumaya sahip olmaları gerektiği düşüncesi ilk kez Amerikan hukukunda ortaya atılmış ve bu düşünce, Federal Marka Sulandırma Yasası’nın (FTDA) kabul edilmesiyle somut hale gelmiştir.<sup>195</sup> Bu yasa, tanınmış markaların yalnızca belirli mal ve hizmetler için değil, daha geniş bir korumaya sahip olmalarını sağlamayı hedeflemiştir. Nitekim FTDA’nın “Tanım” başlıklı 4. bölümünde sulandırma terimi, “tanınmış bir markanın mal ve hizmetlerini tanımlama ve ayırt etme kapasitesinin azalması” olarak tanımlanmıştır.<sup>196</sup>

Türk marka hukukunda sulandırmaya ilişkin bir tanım bulunmamaktadır. Yalnızca SMK m. 6/5 hükmünün gerekçesinde sulandırma kavramından bahsedilmektedir.

---

<sup>192</sup> Bkz. Yargıtay 11. H.D. 26.03.2014 T. 2013/17698 E. 2014/5836 K. sayılı karar. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.06.2024.

<sup>193</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 233.

<sup>194</sup> Yargıtay 11. H.D. 25.05.2017 T. 2015/14066 E. 2017/3066 K. sayılı karar. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.06.2024.

<sup>195</sup> Oğuzhan A. Hacıömeroğlu, Zeliha İnce, “Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler ile Yargı Kararları Işığında Tanınmış Markanın Sulandırılması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, (2020): 79

<sup>196</sup> FTDA <https://www.congress.gov/bill/104th-congress/house-bill/1295/text> Erişim Tarihi: 15.06.2024

Yargıtay, bir kararında<sup>197</sup> “tanınmış markanın aynısı veya benzerinin farklı mal ve hizmetlerde kullanılması bazı hallerde tanınmış markanın itibarına zarar verebilir. Aynı tür mal veya hizmette kullanılmamasına rağmen, tanınmış markanın garanti (güven) ve/veya reklam gücünden yararlanılarak tanınmış markanın itibarına zarar verilir. Markanın birden çok farklı markada kullanılması tanınmış markanın gücünün ve etkileme alanının azalmasına sebebiyet verebilir. Buna markanın sulanması (dilution) denir.” şeklinde sulandırma kavramının tanımını yapmıştır.

Doktrinde bir yazar ise sulandırmayı şu şekilde açıklamıştır: “markanın sulandırılması ise, ayırt ediciliği yüksek bir markanın, sonraki kullanım sonucu, ayırt edici karakterinin zarar görmesi ya da bulandırılması halini ifade etmek için kullanılmış bir kavramdır.”<sup>198</sup>

## **B. Sulandırmanın Çeşitleri**

Markanın sulandırılması iki farklı şekilde gerçekleşebilir. Bunlardan ilki bulandırarak sulandırma olarak adlandırılmakta ve sulandıran markanın, tanınmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyecek biçimde, ancak tanınmış markanın tescilli olduğu sınıflarla rekabet içinde bulunmayan, farklı mal ve hizmet sınıfların üzerinde kullanılması ile meydana gelmektedir. İkinci sulandırma türü olan lekeleyerek sulandırma ise herhangi bir işaretin tanınmış markanın itibarına zarar verecek şekilde kullanılmasıdır. Ancak her iki sulandırma türünde de mevcut olan husus, tüketicilerin tanınmış markaya yönelik algılarının olumsuz yönde etkileniyor olmasıdır.

### **1. Bulandırarak Sulandırma**

Bulandırarak sulandırma, Kanun'un ifadesiyle<sup>199</sup> markanın ayırt edici karakterinin zedelenmesi ile karakterize edilir. Tanınmış marka ile aynı ya da benzer bir ifadenin, tanınmış markanın tescilli olmadığı mal ve hizmetlerde kullanılması da bu anlamda markanın özgünlüğüne zarar verecektir. Bu şekilde bir kullanım markanın

---

<sup>197</sup> Yargıtay 11. H.D, 01.11.2011 T., 2009/12973 E., 2011/14792 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.06.2024. Aynı yönde: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 08.04.2015 T., 2013/11-1885 E., 2015/1161 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.06.2024.

<sup>198</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 233.

<sup>199</sup> SMK m. 6/5 ve SMK m. 7/2-c maddeleri.

ayırt edici karakterini azaltacak, markanın tanınmışlığına zarar verecek ve nihayetinde tanınmış markanın kaynak gösterme fonksiyonu da zarar görecektir.

Yargıtay konu ile ilgili bir kararında<sup>200</sup> ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu şu kararı onamıştır: “... iddia, savunma, toplanan kanıtlar ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davacı markasının ‘GUCCI’, davalı şirketin tescilini talep ettiği markanın ise ‘BLUCCI’ ibaresinden oluştuğu, 556 sayılı KHK’nin 8/1-b maddesi anlamında karışıklığa neden olacak şekilde benzer buldukları, davacı markasının aynı KHK’nin 7/1-i ve 8/4 maddeleri anlamında tanınmış olduğu, başka emtialar ve hizmetler bakımından davalı markasının tescilinin haksız rekabet doğuracağı, ayrıca tanınmışlık düzeyinden haksız yararlanmaya, markanın itibarına zarar vermeye ve ayırt edici karakterinin zedelenmesine neden olacağı gerekçesiyle TPE YİDK kararının iptaline, hükümsüzlük iddiasının vakitsiz olması nedeniyle reddine karar verilmiştir. ...”

## 2. Lekeleyerek Sulandırma

Diğer bir sulandırma çeşidi ise lekeleyerek sulandırmadır. Lekeleyerek sulandırma, SMK m. 6/5 hükmünde sayılan hallerden bir işaretin tanınmış bir markanın itibarına zarar verecek şekilde kullanılması ihtimaline tekabül etmektedir. Bu durumda tüketiciler tanınmış markanın kalitesiz ürün ürettiği veya kalitesiz hizmetlerde bulunduğu düşüncesine itilecek ve tanınmış marka sahibinin menfaatleri zarar görecektir.

Lekeleyerek sulandırma kavramı bir Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında şu şekilde anlatılmıştır: “Tanınmış markanın itibarına zarar verilmesi hali ise, doktrinde lekeleme (tarnishment) olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda, marka itibarı zarar görecektir şekilde küçültücü, imaj zedeleyici bir mal veya hizmet için kullanılmaktadır.”<sup>201</sup>

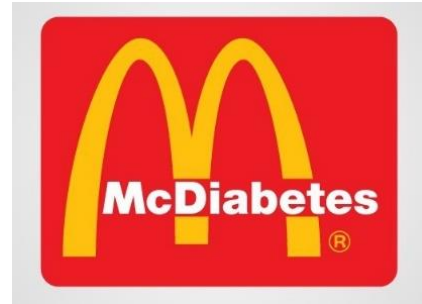
<sup>200</sup> Yargıtay 11. H.D. 08.02.2010 T. 2008/10640 E., 2010/1395 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.06.2024.

<sup>201</sup> Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 02.04.2014 T., 2013/656 E., 2014/427 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 16.06.2024.

Bir firmanın, tanınmış bir kozmetik markasının aynısını veya benzerini kullanarak sağlığa zararlı ürünler üretmesi lekeleyerek sulandırmaya örnek olarak verilebilir. Bu şekilde bir üretimin gerçekleşmesi tüketicinin, tanınmış markanın kalitesiz, sağlığa zararlı ürünler ürettiğini düşünmesine neden olacak ve tüketici artık tanınmış markayı taşıyan ürünleri almaktan kaçınabilecektir.

Lekeleyerek sulandırmaya bir başka örnek, tanınmış markanın aynısının ya da benzerinin markanın bağdaştırıldığı misyona uygun olmayan biçimde kullanılmasıdır. Örneğin hayvan ve çocuk haklarını üstün tutarak üretim yapması ile bilinen bir tanınmış markanın aynısının ya da benzerinin, hayvanlara eziyet ederek ya da çocuk işçi çalıştırarak üretim yapan bir firma tarafından kullanılması lekeleyerek sulandırma teşkil edebilir. Bu tür kullanımlar markanın itibarına ve marka sahibinin yatırımlarına geri dönüşü olmayan zararlar verebilmektedir.

Aşağıdaki görsellerde “McDonald’s” markasının diyabet hastalığına neden olduğuna dair çağrışım yapacak biçimde “McDiabetes” şeklinde kullanılması lekeleyerek sulandırmaya örnek olarak gösterilebilir.<sup>202 203</sup>



<sup>202</sup> Kullanılan görsel [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:McDonald%27s\\_logo.svg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:McDonald%27s_logo.svg) bağlantısından alınmıştır. Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<sup>203</sup> Kullanılan görsel <https://pamutlabor.hu/shop/ferfi-polo/mc-diabetes-plab0005270-brand-parody/> bağlantısından alınmıştır. Erişim Tarihi: 16.06.2024.

Benzer şekilde “Starbucks” markasının *aptal* anlamına gelen *dumb* kelimesiyle birlikte kullanılması da lekeleyerek sulandırmanın bir örneğidir.<sup>204 205 206</sup>



## C. Sulandırmanın Şartları

### 1. Markanın Tanınmış Olması

SMK m. 6/5 ve 7/2 uyarınca sulandırmaya karşı korumadan yararlanabilmesi için markanın tanınmış olması zorunludur.<sup>207</sup>

Yukarıda açıklandığı üzere tanınmış marka kavramı ve markanın tanınmışlığının tespitinde kullanılan kriterler hukuk sistemleri arasında farklılık göstermektedir. Öyle ki tanınmış marka kavramı ABD Revizyon Kanunu’nda “*ünlü marka*”, Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması’nda (TRIPS) “*herkesçe bilindiği mütalaa edilen marka*<sup>208</sup>”, SMK’da ise “*Türkiye’de tanınmışlık düzeyine ulaşmış marka*” olarak düzenlenmiştir. Bu farklı düzenlemeler ve doktrindeki farklı kullanımlar nedeniyle tanınmışlık kavramından ne anlaşılması gerektiği net değildir.

<sup>204</sup> ABD hukukundan adil kullanım doktrini için bkz. Ayşegül Sezgin Huysal, “Dumb Starbucks ve ABD Hukukunda Adil Kullanım Doktrini”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (Bahar 2017): 141-159

<sup>205</sup> Kullanılan görsel <https://sanayigazetesi.com.tr/starbucks-turkiye-satiliyor/> bağlantısından alınmıştır. Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<sup>206</sup> Kullanılan görsel <https://money.cnn.com/2014/02/10/news/companies/dumb-starbucks/index.html> bağlantısından alınmıştır. Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<sup>207</sup> Sulandırmaya karşı korumada tanınmışlıktan ziyade markanın ayırt ediciliğini ön planda tutulması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 176.

<sup>208</sup> Mehmet Bağrılar, “TRIPS Anlaşması Kapsamında Marka Hakkının Korunması”, Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı Uzmanlık Tezi, (Ankara 2015): 64.

ABAD Chevy kararında tanınmışlık kavramından “*bu markayı taşıyan mal/hizmetin yöneldiği tüketici kitlesinin büyük bir kısmı tarafından bilinir olması gerektiğini*” belirtmiştir.<sup>209</sup>

SMK 6/5 maddesinin gerekçesinde Türkiye’de tanınmışlık ifadesinden ne anlaşılması gerektiği şu şekilde açıklanmıştır: “*Madde metninde her ne kadar "Türkiye’de ulaştığı tanınmışlık düzeyi" ifadesi geçmekteyse de bu ifadeden markanın tüm Türkiye’de tanınmış olması gerektiği anlamı çıkmamakta, mevcut olayın özelliklerine göre markanın ilgili tüketici kesimi tarafından Türkiye’nin önemli bir kısmında tanınmış olmasının yeterli olduğunun anlaşılması gerekmektedir.*”

Esasen bir markanın tanınmışlığı her somut duruma göre değişiklik arz etmektedir. Markanın kullanıldığı coğrafi bölge ve zaman gibi faktörler markanın tanınmışlığının belirlenmesinde etkili olacaktır. Her somut olay kendi içerisinde değerlendirilerek markanın tanınmışlığının değerlendirilmesi gerekmektedir.<sup>210</sup>

## **2. Markalar Arasında Bağlantının Varlığı**

Sulandırmaya karşı koruma ile tanınmış markanın farklı mal ve hizmetler yönünden korunabilmesi için bir markanın yalnızca tanınmış olması yeterli değildir. Markanın tanınmış olmasının yanında önceki marka ile sonraki marka arasında tüketicinin bir bağ kurması gerekmektedir.<sup>211</sup>

Türk hukukunda bahse konu bağlantı koşulunu doğrudan düzenleyen bir hüküm bulunmamakla birlikte Yargıtay’ın bu konuya ilişkin kararları mevcuttur. Örneğin Yargıtay, Derby-Derbytech<sup>212</sup> kararında bağlantı koşulundan şu şekilde bahsetmiştir: “*556 sayılı KHK 8/4. maddesindeki hallerin varlığı için, tanınmış markanın aynısı ya da benzerinin farklı grup mal ve hizmetler üzerinde kullanılması nedeniyle söz konusu mal veya hizmetlerin ortalama tüketicinin bu marka ile tanıdığı marka arasında bir bağlantı kurması ve bu bağlantının yaratacağı olumlu izlenim ve*

<sup>209</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 188.

<sup>210</sup> Bkz. yukarıda “II. Tanınmış Marka Kavramı”

<sup>211</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 266.

<sup>212</sup> Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 02.04.2014 T., 2013/656 E., 2014/427 K. sayılı karar. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 17.06.2024.

*çağrısıyla satın alma tercihlerine yön verilmesi suretiyle tanınmış markadan haksız yararlanma sonucuna yol açılması gereklidir. Dolayısıyla burada bahsi geçen bağlantı ya da ilişkilendirme ile 556 sayılı KHK 8/1-b maddesinde düzenlenen karıştırılma ihtimali (iltibas) birbirinden farklı kavramlar niteliğindedir.”*

Sulandırmaya karşı korumanın gerçekleşebilmesi için tüketici nezdinde önceki tanınmış marka ile sonraki marka/marka başvurusu arasında markalar arasında bir ilişkinin olduğu yönünde makul bir düşünce oluşmalıdır. Bu anlamda her zihinsel bağlantı sulandırmanın mevcudiyeti için yeterli sayılamayacaktır.<sup>213 214</sup>

ABAD Intel Kararında bu hususta şu şekilde açıklama yapmıştır: “*Önceki tanınmış marka ile sonraki marka arasında belirli düzeyde benzerliğin sonucu olarak, Direktifin 4(4)(a) maddesinde belirtilen zarar tipleri ortaya çıktığında, toplumun ilgili kesimi, bu iki marka arasında bir ilişki (connection) kurar, yani bu markaları karıştırmaya bile bunlar arasında bir bağlantı (link) oluşturur.*”<sup>215</sup> ABAD, Intel Kararında tüketicilerin markaların farklı işletmelere ait olduğunu bilmelerine rağmen iki marka arasında bağlantı kurulmasının sulandırmanın gerçekleşmesi için yeterli olduğunu belirtmiştir.

### **3. Sulandırma Hallerinin Varlığı**

Sulandırmaya karşı korumanın gerçekleşebilmesi için önceki markanın tanınmış olması ve önceki marka ile sonraki marka arasında bir bağlantının varlığı yeterli değildir. Bu şartların yanında sonraki markanın; tanınmış markanın tanınırlık düzeyi nedeniyle haksız bir yarar sağlaması, sonraki markanın varlığı ile tanınmış markanın itibarının zarar görmesi veya ayırt edici karakterinin zedelenmesi hallerinden birinin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Yargıtay, bu hususta verdiği bir kararda “*Mahkemeye, görüşüne başvurulmuş bilirkişi heyeti tarafından davacı markalarının tanınırlığının yüksek düzeyde olduğundan bahisle başkaca bir inceleme gerektirmeksizin bu markaların, farklı*

<sup>213</sup> Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 266.

<sup>214</sup> Sıradan bir düşüncel bağlantının önceki markanın reklam gücüne önemli ölçüde zarar vermeyeceği yönünde karar için bkz. Hacıömeroğlu, İnce, “Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler ile Yargı Kararları Işığında Tanınmış Markanın Sulandırılması” 94.

<sup>215</sup> Çolak, *Türk Marka Hukuku*, 370.

sınıflardaki tescili de engelleyeceği ifade edilmiş ise de, davacı markasının tanınmışlığı olgusuna dayalı olarak farklı sınıflarda marka tesciline engel olunabilmesi için 556 sayılı KHK'nın 8/4 maddesinde belirtilen markanın tanınmışlığından haksız bir yararın sağlanması, markanın itibarına zarar verilmesi, markanın ayırt edici karakterinin zedelenmesi koşullarının da her somut uyumsuzluk bakımından ayrı ayrı tartışılıp değerlendirilmesi gerekmektedir.” şeklinde açıklamada bulunmuştur.<sup>216</sup>

Bu koşullardan birinin ya da birkaçının oluşma tehlikesi dahi sulandırma korumasının gerçekleştirilmesi için yeterlidir. Konu ile ilgili bir diğer Yargıtay kararı<sup>217</sup> şu şekildedir: “556 sayılı KHK'nın 8/4. maddesi veya 7/1-i anlamında tanınmışlığın söz konusu olması halinde anılan madde hükümleri uyarınca farklı sınıflar bakımından markanın toplumda ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle haksız bir yararın sağlanabileceği markanın itibarına zarar verebileceği veya tescil için başvurusu yapılmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurabileceği hallerin varlığının değerlendirilmesinde; anılan koşulların bir veya birkaçının ortaya çıkması tehlikesinin mevcudiyeti yeterli olup, ayrıca bu hususun fiilen gerçekleştiğinin de davacı tarafça ispatı gerekmez.”

Yargıtay TWIST kararında<sup>218</sup> tekstil sektörü ile kuruyemiş sektörünün ilişkilendirme ihtimali olabilecek ürünler olmadığı bu nedenle markanın tanınmışlığından haksız yarar sağlanması, itibarının zarar görmesi ya da ayırt edici karakterinin zedelenmesi ihtimalinin bulunmadığını belirterek ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır: “başvuru ile davacının markasının kapsamında yer alan malların tüketici profilleri, üretim ve dağıtım kanalları, satış noktaları itibarıyla tamamen farklı sektörlerde yer alan, birbirleri yerine ikame olanağı bulunmayan mallar olduğu, bu nedenle karıştırılma ihtimalinden söz edilemeyeceği, davalı başvurusundaki “kuruyemişler ve kurutulmuş meyveler” emtiaları ile davacı markasındaki anılan mal ve hizmetlerin tüketicilerinin çağrışım suretiyle bağlantı

<sup>216</sup> Yargıtay 11. H.D. 18.06.2015 T., 2015/1633 E., 2015/8463 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 17.06.2024.

<sup>217</sup> Yargıtay 11. H.D. 22.04.2015 T., 2014/19119 E., 2015/5654 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 17.06.2024.

<sup>218</sup> Yargıtay 11. H.D. 25.10.2011 T., 2009/12971 E., 2011/14419 K. sayılı kararı. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 17.06.2024.

*kurma sonucunda yanılıya düşmelerinin mümkün görülmediği, 556 sayılı KHK'nin 8/1-b bendindeki tescil engelinin bulunmadığı, davalı başvurusunun kapsamında yer alan 'kuru yemişler ve kurutulmuş meyvelerin davacı markalarının tanınmış olduğu 'giyim ve tekstil' maddeleri ile tamamen farklı olduğu, davacı markalarının tanınırlığından haksız yarar sağlaması, şöhretini sömürmesi, itibarına zarar vermesi yada onun ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurması bir başka deyişle sulandırması ihtimalinin bulunmadığı, davalı başvurusu yönünden 556 sayılı KHK'nin 7/1-b, 8/1-b ve 8/4 maddelerinde düzenlenen ret koşullarının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.”*

#### **4. Önceki Markanın Tescilli veya Başvuru Aşamasında Olması**

SMK m. 6/5 uyarınca sulandırmaya karşı korumadan itiraz aşamasında, tescilli veya tescil başvurusu yapılmış marka sahipleri yararlanabilir. SMK m. 7/2-c uyarınca ihlal halinde ise tescilli marka sahipleri bu korumadan yararlanabilir.

Uygulamada, marka sahiplerinin tescil başvurusu yapmaksızın yoğun bir şekilde kullanmak suretiyle tescilsiz markalarını tanınmış hale getirmeleri haliyle de karşılaşılmaktadır. Bu gibi durumlarda tanınmış marka sahibi tescil başvurusu yaptığı andan itibaren sulandırmaya karşı korumadan yararlanarak sonraki tarihli başvuruya itiraz edebilecektir. Ancak marka hakkının ihlali halinde önceki markanın tescilli olması gerekmektedir. Bu anlamda marka hakkının ihlali halinde başvuru aşamasında olan bir markaya dayanılarak sulandırmaya karşı koruma talep edilmesi mümkün değildir. Bu durum tescil ilkesinin bir gereğidir.<sup>219</sup>

#### **5. Markasal Kullanım Şartı**

Tanınmış marka sahibinin sulandırmaya karşı korumadan yararlanabilmesi için markasının aynısına ya da benzerine ilişkin kullanımın markasal kullanım olması gerekmektedir.

---

<sup>219</sup> Sulandırmaya karşı korumadan yararlanabilecek markaların, tescil ya da tescil başvurusu aşamasında olanlar ile sınırlandırılmasına karşı eleştiri için bkz. Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 329.

SMK’da markasal kullanımın tanımına ve markasal kullanımın zorunluluğuna ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın doktrinde Tekinalp, markasal kullanımı “*markanın mal ve hizmetlerin köken itibarıyla farklılıklarını belirlemeye imkân veren kullanım şeklidir.*” şeklinde tanımlamıştır.<sup>220</sup> Bu görüş markasal kullanım bakımından markanın kaynak gösterme fonksiyonunu ön planda tutmaktadır. Çolak’a ait bir başka görüş ise “*markasal kullanımın sınırları, markanın temel fonksiyonu olan kaynak gösterme fonksiyonu dışında, reklam, iletişim, yatırım, kalite ve garanti fonksiyonlarını da kapsayacak şekilde geniş tutulmalıdır.*”<sup>221</sup> şeklinde belirtilerek markasal kullanım açısından yalnızca kaynak gösterme fonksiyonunun değil markanın reklam, iletişim, yatırım, kalite ve garanti fonksiyonlarının da önemine vurgu yapılmaktadır.

Türk hukukunda itiraz aşamasında önceki ve sonraki işaretlerin marka olması şartı aranırken, ihlal aşamasında sadece önceki işaretin marka olması yeterlidir. Türk hukukunda ABD ve AB hukuklarına paralel şekilde sulandırmaya karşı korumada sonraki işaretin markasal kullanımın zorunluluğu hakkında yeknesak bir yaklaşım yoktur fakat genel olarak marka ihlalinin kabulü bakımından markasal kullanım koşulu aranmaktadır.<sup>222</sup>

#### **IV. Sonuç**

Markaların tanınmış hale gelmesi, genellikle uzun yıllar süren pazarlama faaliyetleri, kaliteli ürün veya hizmet sunumu ve tüketici memnuniyeti gibi çabalar sonucu mümkün olmakta ve bu çabalar sonucunda tanınmış markalar yüksek ekonomik değerlere erişmektedirler. Sayılan nedenlerle birçok hukuk düzeni tanınmış markaları, diğer markalara nazaran özel düzenlemelerle koruma altına almıştır. Tanınmış markanın sulandırmaya karşı korunması da bahsi geçen özel korumanın görünümlerinden biridir.

---

<sup>220</sup> Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 433.

<sup>221</sup> Çolak, *Türk Marka Hukuku*, 437.

<sup>222</sup> Daha detaylı bilgi için bkz. Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*, 333-354.

Tanınmış markalara daha üstün koruma sağlayan markanın sulandırılması kavramı ile tanınmış markaların yalnızca belirli mal ve hizmetler için değil, daha geniş bir korumaya sahip olmalarının sağlanması hedeflenmiştir.

Türk marka mevzuatında sulandırmaya ilişkin bir tanım bulunmamakta, yalnızca SMK 6/5 maddesinin gerekçesinde sulandırma kavramından bahsedilmektedir. Yargıtay bir kararında sulandırmayı şu şekilde tanımlamıştır: *“tanınmış markanın aynısı veya benzerinin farklı mal ve hizmetlerde kullanılması bazı hallerde tanınmış markanın itibarına zarar verebilir. Aynı tür mal veya hizmette kullanılmamasına rağmen, tanınmış markanın garanti (güven) ve/veya reklam gücünden yararlanılarak tanınmış markanın itibarına zarar verilir. Markanın birden çok farklı markada kullanılması tanınmış markanın gücünün ve etkileme alanının azalmasına sebebiyet verebilir. Buna markanın sulanması (dilution) denir.”*

Markanın sulandırılması iki farklı şekilde gerçekleşebilir. Bunlardan ilki bulandırarak sulandırma olarak adlandırılmakta ve sulandıran markanın, tanınmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyecek biçimde, ancak tanınmış markanın tescilli olduğu sınıflarla rekabet içinde bulunmayan, farklı mal ve hizmet sınıfların üzerinde kullanılması ile meydana gelmektedir. İkinci sulandırma türü olan lekeleyerek sulandırma ise herhangi bir işaretin tanınmış markanın itibarına zarar verecek şekilde kullanılmasıdır.

Tanınmış markanın sulandırmaya karşı korumadan yararlanabilmesi için şu şartların bir arada mevcudiyeti zorunludur:

- Sulandırma korumasından yararlanmak isteyen markanın tanınmış olması,
- Önceki marka ile sonraki marka arasında bağlantının olması,
- Sulandırma hallerinin gerçekleşmiş olması,
- Önceki markanın tescilli veya başvuru aşamasında olması,
- Sonraki markanın kullanımının markasal olması.

Yargıtay’a göre sulandırmanın mevcudiyeti mahkemelerce somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmeli ve markanın tanınmışlık derecesi, sulandırma hallerinin varlığı ve yukarıda bahsedilen diğer şartlar yapılan incelemede dikkate alınmalıdır.

## KAYNAKÇA

### 1. Kitaplar

Çolak, Uğur. *Türk Marka Hukuku*. 4. Baskı İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Büyükkılıç, Gül. *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması*. 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Tekinalp, Ünal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*. 5. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık 2022.

### 2. Makalalar

Yasaman, Hamdi. “Tanınmış Markalar”. İstanbul Üniversitesi Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, sy. 691-704 (İstanbul, 1978)

Aktekin, Uğur, Güldeniz Doğan Alkan ve İbrahim Barış Sayar, “Türk Hukuku Uygulamasında Tanınmış Marka Kavramı ve Koruma Kapsamı”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, sy. 1-16, 2016.

Hacıömeroğlu, Oğuzhan A., Zeliha İnce, “Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler ile Yargı Kararları Işığında Tanınmış Markanın Sulandırılması”, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, sy. 75-107, 2020.

Sezgin Huysal, Ayşegül. “Dumb Starbucks ve ABD Hukukunda Adil Kullanım Doktrini”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sy. 141-159, 2017.

Bağlar Mehmet. “TRIPS Anlaşması Kapsamında Marka Hakkının Korunması, Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, (Ankara, 2015)

### 3. Web Sayfaları

<https://www.lexpera.com.tr/> Erişim Tarihi: 11.06.2024.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18.06.2024.

[https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo\\_pub\\_833-accessible1.pdf](https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_833-accessible1.pdf) Erişim Tarihi: 14.06.2024.

<https://webim.turkpatent.gov.tr/file/29e5ba0c-39d5-4b4c-bd85-d9cc13b0f991?download> Erişim Tarihi: 14.06.2024.

<https://www.congress.gov/bill/104th-congress/house-bill/1295/text> Erişim Tarihi: 15.06.2024.

[https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:McDonald%27s\\_logo.svg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:McDonald%27s_logo.svg) Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<https://pamutlabor.hu/shop/ferfi-polo/mc-diabetes-plab0005270-brand-parody/> Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<https://sanayigazetesi.com.tr/starbucks-turkiye-satiliyor/> Erişim Tarihi: 16.06.2024.

<https://money.cnn.com/2014/02/10/news/companies/dumb-starbucks/index.html> Erişim Tarihi: 16.06.2024.

# CEZA HUKUKU KAPSAMINDA PLAGİARİZM: FİKRİ HAKLARIN İHLALİ

Av. Cansu Melis İPEKLİ\*

## Özet

Plagiarism, yani intihal, modern bilgi çağında giderek artan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle dijitalleşmenin hızlanması ve bilgiye erişimin kolaylaşması, başkalarının fikri ve sanatsal eserlerinin izinsiz kullanımını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, ceza hukuku, intihali önlemek ve fikri mülkiyet haklarını korumak için çeşitli düzenlemeler geliştirmiştir.

Bu makale, ceza hukuku kapsamında intihal kavramını ve bunun fikri hakların ihlali açısından değerlendirilmesini ele almaktadır. İlk olarak, intihalin tanımı ve hukuki unsurları incelenecek, ardından ceza hukukunda bu suçun nasıl değerlendirildiği ve hangi yaptırımların uygulandığı tartışılacaktır. Ayrıca, Türkiye'deki düzenlemeler, Yargıtay kararları ve örnek olaylar üzerinden intihalin yasal boyutları analiz edilecektir.

Bu çalışma, akademik dürüstlüğün ve yaratıcılığın korunmasında ceza hukukunun rolünü vurgulayarak, fikri mülkiyet haklarının ihlaline karşı alınacak önlemlerin önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

## Anahtar Kelimeler

Telif hakkı, Telif Hakkı İhlalleri, Plagiarism, İntihal, İktibas, Eser Sahibi, Eser Sahibinin Hakları

## I. Fikir ve Sanat Eserlerinin Tanımı ve Fikri Mülkiyet

Fikir ve sanat eserleri, insan yaratıcılığının ve entelektüel çabasının somutlaşmış ürünleridir. Bu eserler, bireyin düşünsel kapasitesi ve sanatsal yetenekleri ile ortaya çıkardığı özgün ve yenilikçi çalışmalardır. Fikir ve sanat eserleri, edebi,

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

bilimsel, musiki ve görsel alanlarda geniş bir yelpazeye yayılır ve her biri, yaratıcı sürecin farklı bir yönünü yansıtır.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (“FSEK”) eser tanımını yapmaktadır. FSEK, eseri “*sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*” olarak tanımlamaktadır. FSEK, eserleri sınırlı olarak belirtmektedir.

Fikir ve sanat eserlerinin temel özelliklerinden biri, onların özgünlük ve yenilik barındırmasıdır. Her eser, yaratıcısının bireysel çabası ve benzersiz perspektifi ile şekillenir. Fikir ve sanat eserleri, insan yaratıcılığının ve entelektüel emeğinin en saf halleri olup, bireyler arası ve kuşaklar arası kültürel ve entelektüel birikimin devamlılığını sağlar. Bu özellikleri ile fikir ve sanat eserleri, hem bireysel kimliklerin ifadesi hem de toplumsal ve kültürel mirasın önemli bir parçasıdır.

Fikir ve sanat eserleri, maddi olmayan varlıklar olarak değerlendirilir ve bu nedenle fikri haklar, yani telif hakları (copyright) ile korunurlar. Eser sahipleri, telif hakkı kapsamında ilerleyen bölümde detaylı olarak açıklanacak olan maddi ve manevi haklara sahiptir.

Fikri mülkiyet, insan zekâsının ürünü olan yaratıcı çalışmaların, yeniliklerin ve icatların hukuki olarak korunmasını sağlayan bir kavramdır. Bu terim, bireylerin veya kuruluşların fikir, bilgi ve yaratıcı eserler üzerindeki haklarını tanımlayan geniş bir hukuk alanını kapsar. Fikri mülkiyet, genellikle maddi olmayan varlıklar üzerinde bir hak sağladığı için diğer mülkiyet türlerinden farklılık göstermektedir.

Fikri mülkiyetin korunması, yaratıcı ve yenilikçi faaliyetlerin teşvik edilmesi, ekonominin büyümesi ve kültürel zenginliğin artması açısından kritik öneme sahiptir. Yaratıcı bireyler ve firmalar, emeklerinin karşılığını alarak yeni eserler ve teknolojiler geliştirmeye motive olurlar. Bu nedenle, fikri mülkiyet hakları hem bireylerin, hem de toplumun genel yararına hizmet eder.

## **II. Eser Sahibi ve Eser Sahibinin Hakları**

İntihal konusuna giriş yapmadan önce kısaca eser sahibi kavramına ve eser sahibinin haklarına değinmekte fayda olacaktır. FSEK m.8, eser sahibini “bir eseri meydana getiren” olarak tanımlamaktadır. Bu kapsamda eser sahibi bir eseri yaratan, onu orijinal biçimde ifade eden ve eserin yaratıcı sürecini yöneten kişiyi ifade eder. Her ne kadar 2004 yılında FSEK’te yapılan değişiklik ile m.1/B-b’de eser sahibi tanımından “gerçek kişi” ibaresi çıkartılmış olsa da eserin sahibinin hususiyetini taşıması gerekliliği göz önüne alındığında eser sahibi tüzel kişi olamayacaktır.

Eser sahibinin FSEK kapsamında mali ve manevi hakları mevcuttur. Mali haklar, malvarlığına ilişkin haklar kapsamında olup; manevi haklar eser sahibinin kişiliği ile ilişkilidir. FSEK m.48’de açıkça düzenlendiği üzere, mali hakların devri ve ruhsat ile kullanıma konu olması mümkündür. Mali hakların aksine manevi hakların devredilmesi ve manevi haklardan feragat edilmesi mümkün değildir. Ancak manevi hakları kullanma yetkisi devre konu olabilecektir.

#### **A. Manevi Haklar**

Eser sahibinin manevi hakları, eser sahibine eser üzerinde kalıcı ve devredilemez bir bağ sağlar. Bu haklar, eser sahibinin kişisel ve yaratıcı kimliğinin korunmasını ve tanınmasını güvence altına alır. *Manevi haklar, münhasır haklardan olup; herkese karşı ileri sürülebilir. Eser sahibinin manevi hakları; hayatta iken veya öldükten sonra devredilemez, feragat edilemez, hukuki işlemlerle sınırlanamaz. Ancak eser sahibi manevi hakların kullanımını, bu hakların çekirdeğini etkilememek şartıyla ve ancak uygulamadaki sorunlara uygun çözümler bulmak amacıyla üçüncü kişilere bırakabilir.*<sup>224</sup>

Eser sahibinin manevi hakları, FSEK m.14 “umuma arz salahiyeti”, m.15 “adın belirtilmesi salahiyeti”, m.16 “eserde değişiklik yapılmasını menetmek”, m.17 “eser sahibinin zilyet ve malike karşı hakları” olarak belirlenmiştir.

#### **B. Mali Haklar**

---

<sup>224</sup> SULUK, KARASU, NAL; **age**; s.85-86

Eser sahibinin mali hakları FSEK m.21 “işleme hakkı”, m.22 “çoğaltma hakkı”, m.23 “yayma hakkı”, m.24 “temsil hakkı” ve m.25 “İşaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı” olarak belirlenmiştir. TEKİNALP mali hakları “5846 sayılı Kanunda düzenlenmekte olan eser sahibinin mali hakları eserden ekonomik olarak yararlanma ve bunun şeklini belirleme imkânını münhasıran sahibine veren mutlak nitelikteki ve ona eserden üçüncü kişilerin bu tür faydalanmalarına engel olma yetkilerini tanıyan devredilebilen haklar<sup>225</sup> olarak tanımlamaktadır. Mali haklar, eser sahibinin münhasıran haklarından olsa da bu hakların devri mümkün kılınmıştır.

### III. Ceza Hukuku ve Fikri Mülkiyet Arasındaki İlişki

Fikri mülkiyet hakları, yaratıcı çalışmaların, yeniliklerin ve ticari kimliklerin korunması amacıyla geliştirilen yasal düzenlemelerdir. Bu hakların ihlali durumunda, ihlal eden kişilere karşı hukuki yaptırımlar uygulama hakkı gündeme gelecektir. Ancak diğer birçok hukuk dalında olduğu gibi, telif hukukundan kaynaklanan hak ve yetkilerin korunmasında da özel hukuk yaptırımları yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, kanun koyucu, telif haklarının ceza normlarıyla korunmasını hedeflemiş ve bu amaçla telif haklarını koruyucu ceza normları oluşturmuştur. Bu ceza normlarının telif haklarının korunmasında kritik bir rolü olduğu şüphesizdir.

Ceza hukuku, fikri mülkiyet haklarının etkin bir şekilde korunmasında caydırıcı bir rol oynar. Fikri mülkiyet ihlallerine karşı ağır cezai yaptırımlar, bireyleri ve şirketleri bu tür ihlallerden caydırır ve yaratıcı çalışmaların, yeniliklerin ve ticari kimliklerin korunmasını sağlar. Böylece, hem fikri mülkiyet sahiplerinin hakları korunur hem de toplumun genel yararı gözetilir.

Ülkemizde her geçen sene telif haklarının korunması kapsamında önemli ilerlemeler kaydedilse de dünya sıralamasında maalesef çok geri kalınmış durumdadır. Şöyle ki, Uluslararası Mülkiyet Hakları Endeksi (International Property Rights Index) fikri mülkiyet hakları da dâhil olmak üzere mülkiyet haklarının korunma düzeyini ve

---

<sup>225</sup> TEKİNALP; *age*; s.160

lkeler arasındaki sıralamasını göstermektedir. İlgili endeksin 2023 yılı fikri mülkiyetin korunması (Protection of Intellectual Property Rights) raporlarına göre Türkiye, diğer ülkeler arasında 93. sıradadır.<sup>226</sup> Bu kapsamda Türkiye her geçen sene fikri mülkiyetin korunması bakımından gelişme gösterse de bu gelişme maalesef yeterli düzeye ulaşmamıştır.

1951 tarihli Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK), Türkiye'de fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların korunmasında temel bir yapı taşıdır ve ilk yürürlüğe girdiği andan itibaren fikri hakların korunması için ceza yaptırımları uygulamayı benimsemiştir. Bu kanun, 1983, 1995, 2001, 2004 ve 2008 yıllarında değişikliğe uğramıştır. Cezai hükümler bakımından en etkili düzenlemelerin 2001, 2004 ve 2008 yıllarında yapılan değişiklik ile olduğunu söylemek mümkündür. Ancak diğer taraftan, ceza normlarına dair sorunlar, FSEK'in yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar yapılan her değişiklikte ceza normlarına müdahale edilmesiyle, fikri hakların ihlallerine karşı beklenen caydırıcılığın sağlanması engellemiştir.

Fikri mülkiyet suları, eser sahiplerinin maddi ve manevi haklarını ihlal eden fiiller olarak tanımlanır. Bu suçlar, yaratıcı faaliyetleri ve yenilikçi çalışmaları koruma amacı güder. Fikri mülkiyet hakları, eser sahiplerine eserlerini kullanma, yayma ve koruma imkânı tanır, bu hakların ihlali ise cezai yaptırımları beraberinde getirir.

#### **IV. Plagiarism (İntihal)**

Plagiarism, günümüzde telif hakları ve hukukun temel kavramları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle sanat eserleri, akademik çalışmalar ve diğer yaratıcı ürünlerin korunması ve yasal olarak tanınması, plagiarism kavramının hukuki çerçevesini belirlemiştir. İngilizce “plagiarism” teriminin Türkçe karşılığı “İntihal”dir.

İntihal, bir kişinin başka bir kişinin yaratıcı eserini izinsiz olarak kullanması veya bu eseri kendisininmiş gibi göstermesi şeklinde tanımlanabilir. İntihal, genellikle fikri mülkiyet haklarının ihlali olarak değerlendirilir ve bu ihlal, farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Örneğin, bir metin, resim, müzik eseri veya başka bir sanat eserinin

---

<sup>226</sup> <https://www.internationalpropertyrightsindex.org>

kopyalanması, alıntı yapılmadan kullanılması veya eser sahibi izin vermeden yayımlanması intihal olarak kabul edilebilir.

*Eserin tümünün değil de bazı bölümlerin, pasajların, ezgilerin veya ibarelerin, eser sahibinin adı zikredilmeksizin alınması da intihaldir. İntihalden söz edilebilmesi için eserin aynen alınmış olması da şart değildir, eserde bölümlerin, namelerin, figürlerin diziminde değişiklikler halinde de intihal vardır. Hatta özgün eser, çalma eserde büyük ölçüde tekrarlanıyor ve hissediliyorsa da intihal gerçekleşmiştir. Ancak intihal için aranan temel şart, özgün eser sahibinin hususiyetinin çalıntı esere aynen geçmesidir; yoksa bir eserden esinlenip kendi hususiyetini yansıtarak meydana getirilmiş eserlerde intihalden söz edilemez.*<sup>227</sup>

Bu kapsamda intihalin söz konusu olması için eserin tamamı için alıntı yapılması gerekli olmayıp; kısmen yapılması da yeterli olacaktır. Yargıtay bu konudaki bir kararında “İntihal tam veya kısmi nitelikte olabilir. Açıktır ki, ister tam, ister kısmi nitelikte olsun, intihalin ( aşırmanın, çalıntının ) varlığı halinde, buna maruz kalan eser sahibi, hukukun kendisine tanıdığı yasal yollara başvurma ( şikayet ) hakkına sahiptir.” demiş ve kısmen intihal yapılmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır.<sup>228</sup>

İntihal yalnızca başkasının eserinin izinsiz olarak kopyalanarak alıntı yapması halinde değil, kişinin kendisine ait başka eserlerden alıntı yapması halinde de gündeme gelecek mi tartışması da mevcuttur. Ancak bu durumda ileride değineceğimiz intihal suçunun oluşmayacağını belirtmemiz gerekir. Çünkü fail ile mağdur tek bir sıfatta birleşemeyecektir.

#### **A. İntihal ve Esinlenme Arasındaki Fark**

Bir eseri, daha önce hiç eşi benzeri görülmemiş bir şekilde meydana getirmek günümüzde neredeyse imkânsızdır. Bu sebeple eseri meydana getiren kimseler

---

<sup>227</sup> Levent Yavuz, Türkay Alıca, Fethi Merdivan, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, C:1, 1.Bs., Ankara, Seçkin, 2013, s. 1280.

<sup>228</sup> HGK, 29.01.2003 tarihli, 2003/4-47 E., 2003/37 K. sayılı kararı (Kazancı)

genellikle başka bir sanat eserinden ilham alarak kendi eserlerini oluşturmaktadır. Burada önemli olan ilham alınan eserin taklit edilmemesi olacaktır.

Esinlenme, bir kimsenin fikir ve sanat eserlerinden etkilenmesi ile bu eserden bağımsız olarak yeni bir eser yaratmasıdır. Bir eser, esinlenerek oluşturulması halinde de sahibinin hususiyetini taşımaktadır. Örneğin bir yazar, bir ressamın resminden etkilenerek bir şiir yazabilir. FSEK kapsamında, esinlenmenin yasaklı olduğuna dair bir hüküm mevcut değildir. Kaldı ki esinlenmenin yasak olduğu bir senaryo, objektif olarak ele alındığında, bir kimsenin fikir veya sanat ürünü meydana getirmesi için caydırıcı nitelikte olacaktır.

Esinlenme için başka bir örnek George Lucas'ın "Star Wars" eseridir. Dünyada birçok insanın hayranı olduğu bu etkileyici seri, birden fazla eserden esinlenerek oluşturulmuş; bağımsız ve özgün nitelikte bir eser olarak karşımıza çıkar. Star Wars eseri, Joseph Campbell'in "Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" kitabı, Japon yönetmen Akira Kurosawa'nın "The Hidden Fortress" (Gizli Kale) filmi, Western ve Samuray filmleri ve Batı mitolojisi ve dini temalardan esinlenilerek meydana getirilmiştir. Bu kapsamda intihal olmaksızın yalnızca esinlenerek oluşturulan eserlerin, sahibinin hususiyetini taşıdığı ve özgünlüğünü kaybetmediğini söylemek gerekir.

Esinlenme ve intihal birbirlerinden oldukça farklı iki kavramdır. İntihal, genellikle başkasının emeğini kendine mal etme, kaynak belirtmeden kopyalama veya alıntı yapmama şeklinde gerçekleşir. Yargıtay bu konudaki bir dosyada "*... isimli gösterinin dans-ilem ve edebiyat eseri niteliğinde olup, sahibinin davacılar olduğu, davalının gösterisinin kısmen ağıt sahnesinin ve oryantal sahnelerinin davacı gösterisine benzediği tespit edilmiş ise de, gayet uzun olan her iki gösteride farklı koreografların yapıldığı, benzemeyen bir çok dans ve müziğin kullanıldığı, davalının gösterisinde de özgün koreografiler bulunduğu, tüm benzerliklerin davacı eserinden taklit veya kopyalanma şeklinde olmayıp, eserden esinlenmenin söz konusu olduğu, bu durumun davacının eserden kaynaklanan haklarına tecavüz niteliği taşımadığı*"<sup>229</sup> yönünde karar vermiştir.

---

<sup>229</sup> Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 14.11.2018 Tarih E.2017/425, K.2018/7072 sayılı kararı (Kazancı)

Yargıtay'ın, Türk halkı tarafından oldukça bilinen bir eser hakkında, intihal – esinlenme tartışmasına ilişkin verdiği bir kararına da değinmek isterim. İlgili dava, Med Yapım A.Ş.'nin yapımcısı olduğu “Adını Feriha Koydum” adlı televizyon dizisinin, davacının romanı ile birebir benzerlik gösterdiği ve davacının haklarının ihlal edildiği iddialarını konu almaktadır. Davalı yapımlı şirket ise bu televizyon dizisinin konusunun, 1970’li yıllara ait bir sinema filminden alındığını ve sinema filminin senaristi ile sözleşme akdettiklerini iddia etmiştir. Her ne kadar mahkeme “her iki eserin hususiyet barındırdığı, işlenen temaların (zengin kız / fakir delikanlı ya da fakir kız / zengin delikanlı aşkları) Türk edebiyatı ve sinemasında çokça işlenmiş/klişe bir mevzu olduğu belirtilmesine rağmen dram ve çatışma öğelerinin benzerliğinin intihal oluşturduğu değerlendirilmiş ise de bu sonuç değerlendirmenin rapor içerikleri ve dosya kapsamı ile uyuşmadığı, tespit olunduğu üzere kapıcı kızı temasının her iki eserde farklı kurgulandığı, benzerlik olarak değerlendirilen hususların eserlere hususiyet katan noktalarda olmadığı, klişelerdeki benzerliklerin intihal sonucunu doğurmayacağı, davacı asilin benzerlik iddialarının da (kapıcı kızı olduğunu gizlemesi, çevresine farklı görünmeye çalışması, sonradan bunun ortaya çıkarılması, ileri düzeyde flörtten kaçınma, verilen hediyenin gizlenmesi, gerçeği açıklanmaya çalışılması, karakterler arasındaki ilişkiler) Türk sinemasındaki klişelerden olduğu, dram ve çatışma öğelerinin klişe olduğu dikkate alındığında bunlardaki benzerliğin intihal sonucunu doğurmayacağı, intihal iddiası yönünden hususiyet arz eden noktalarda net bir olgunun ispatlanmadığı”<sup>230</sup> gerekçesi ile davanın reddine karar vermişse de davacı temyiz yoluna başvurmuştur. Nitekim Yargıtay, davacının itirazlarını yerinde görmüş ve mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Bu karardan da çıkarılacak sonuç esinlenme ölçütünün önemidir. Bu sebeple esinlenme oranına bakılması önem arz etmektedir. Yoğun bir esinlenme söz konusu ise artık intihalin varlığından söz etmek mümkün olacaktır. Nitekim ilgili yargıtay kararında da intihal konusu senaryonun yalnızca bir kapıcı kızının aşkını anlatmadığı, davaya konu kitap ile birçok olgu ve karakterin benzerlik taşıması sebebiyle esinlenme boyutunun aşıldığı sonucuna varılmıştır.

## **B. İntihal ile İktibas Arasındaki Fark**

---

<sup>230</sup> Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 06.07.2023Tarih E.2023/727, K.2023/4215 sayılı kararı (Kazancı)

Burada “intihal” ile “iktibas” kavramlarının farkına değinilmelidir. Her ne kadar genellikle bu iki kavram birbiriyle karıştırılıyor olsa da birbirlerinden farklıdırlar. İktibas, aleniyet kazanmış bir eserden belirli bir kısmı, genellikle kaynak göstererek ve izin alarak, başka bir eserde kullanmaktır. İktibas, alıntı yapma anlamına gelir ve yasal düzenlemelere uygun şekilde yapılırsa tamamen meşrudur. FSEK’in 35. maddesinde “iktibas” kavramına dair düzenleme bulunmaktadır.

İktibas somut bir örnekle açıklayacak olursak, birçok edebi eser ve akademik çalışmada Shakespeare’in ünlü eseri olan 'Hamlet'’ten alıntı yapılmaktadır. Orijinal kaynağı şu şekildedir: *"To be, or not to be: that is the question: Whether 'tis nobler in the mind to suffer The slings and arrows of outrageous fortune, Or to take arms against a sea of troubles And by opposing end them."*(Shakespeare, Hamlet, Act 3, Scene 1) Shakespeare’in bu metninin iktibasa konu olduğunu düşünelim. Eğer ki başka bir yazar bu metni iktibas etmek istiyorsa şu şekilde alıntı yapabilir: Shakespeare, Hamlet'te insan varoluşunun temel bir sorgulamasını şu şekilde dile getirir. *"To be, or not to be: that is the question: Whether 'tis nobler in the mind to suffer The slings and arrows of outrageous fortune, Or to take arms against a sea of troubles And by opposing end them"* (Hamlet, Act 3, Scene 1). Böylece alıntı yapan yazar, eserin adını, sahnesini ve perdesini yani kaynaklarını açıkça belirtmektedir. Kaynakları belirterek, alıntı yapılan esere direkt atıf yapılması halinde iktibasın varlığından söz edebiliriz.

İntihalde ise, iktibastan farklı olarak, başkalarının çalışmalarının izinsiz ve kaynak belirtmeden kullanılması ve bu kullanma ile telif hakkının ihlal edilmesi söz konusudur. Somut örneğimize dönecek olursak eğer ki bir yazar, Shakespeare’in Hamlet eserinden alıntı yapıyor, bu alıntının yazar, eser adı ve sahne gibi kaynaklarını belirtmiyor ve kendi metni gibi bir algı yaratıyorsa artık burada intihal gerçekleşmektedir.

FSEK M.35’de bir eserden iktibas yapılması caiz olan haller düzenlenmiştir. İlgili madde kapsamında,

*1. Alenileşmiş bir eserin bazı cümle ve fıkralarının müstakil bir ilim ve edebiyat eserine alınması;*

2. Yayımlanmış bir bestenin en çok tema, motif, pasaj ve fikir nevinden parçalarının müstakil bir musiki eserine alınması;

3. Alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ve yayımlanmış diğer eserlerin, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadiyle bir ilim eserine konulması;

4. Alenileşmiş güzel sanat eserlerinin ilmi konferans veya derslerde, konuyu aydınlatmak için projeksiyon ve buna benzer vasıtalarla gösterilmesi

*İktibasın belli olacak şekilde yapılması lazımdır. İlim eserlerinde, iktibas hususunda kullanılan eserin ve eser sahibinin adından başka bu kısmın alındığı yer belirtilir.*

FSEK m.35 uyarınca, iktibas ancak alenileşmiş bir eserden yapılabilir. Bir eserin alenileşmesi ise FSEK m.7’de düzenlenmiştir. İlgili madde hükmü uyarınca “*Hak sahibinin rızasıyla umuma arzedilen bir eser alenileşmiş sayılır. Bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshaları hak sahibinin rızasıyla satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arzedilirse o eser yayımlanmış sayılır.*” Eğer ki bir eser henüz alenileşmeden başka bir kimse tarafından iktibas edilirse, eser sahibinin manevi hakkı olan “umuma arz salahiyeti” hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Ancak eser sahibinin yazılı izni olması halinde artık bir ihlalin varlığından söz edilemeyecektir.

Aynı madde hükmünde iktibasın belli olacak şekilde yapılması gerekliliği de düzenlenmiştir. Bu kapsamda, eğer ki iktibas belirli olacak şekilde yapılmıyorsa, artık bir intihalin varlığından söz etmek mümkün olacaktır.

## **V. FSEK Kapsamında İntihal Suçu**

Ceza hukuku kapsamında fikir ve sanat eserleri ile ilgili işlenen suçlar, “Manevi, mali veya bağlantılı haklara tecavüz” başlığı altında FSEK m. 71 ve 72’de düzenlenmiştir. İntihal suçu, takibi şikâyete bağlı suçlardandır. Bu suçlardan biri olan intihal suçu ise FSEK m.71’in 2, 3 ve 5. fıkrasında düzenlenme alanı bulmuştur.

*“(Değişik: 23/1/2008-5728/138 md.) Bu Kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek:*

2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükmolunamaz.

3. Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

5. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

## **VI. Bir Eserden Kaynak Göstermeksizin İktibasta Bulunma ve Bir Eserle İlgili Yetersiz, Yanlış veya Aldatıcı Mahiyette Kaynak Gösterilmesi Suçları**

Eser sahibinin mali ve manevi haklarına daha önceki bölümlerde değinmiştik. Eser sahibinin manevi hakları arasında umuma arz salahiyeti, adın belirtilmesi salahiyeti ve eserde değişiklik yapılmasını menetme yetkisi vardır. FSEK m.71'in 3. ve 5. fıkralarında düzenlenen bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma ve bir eserle ilgili yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterilmesi, eser sahibinin manevi haklarının ihlaline sebep olur. Bu eylemler ayrıca, eser sahibinin mali haklarından olan yayma hakkı ve çoğaltma hakkının da ihlalini gündeme getirebilecektir. Bu suçlar ile korunan hukuki değer, eser sahibinin mali ve manevi haklarıdır.

### **A. Suçun Maddi Unsurları**

#### **1. Fail**

2008 tarihinden önce FSEK m.74'de faile ilişkin bir düzenleme mevcut iken yapılan değişiklik ile birlikte ilgili hüküm mülga olmuştur. Güncel olarak ilgili kanunda, bu suç tipi kapsamında fail için özellikli bir nitelik aranmadığından, bu suçun faili herkes olabilir.

#### **2. Mağdur**

Bu suçların mağduru mali ve manevi hakları ihlal edilen eser sahipleridir. Eser sahipleri daha önce de değinildiği üzere bir eseri meydana getiren gerçek kişidir. FSEK m.9’da eser sahibinin birden fazla kişi olabileceği düzenlenmiştir. Bu sebeple bu suçun mağduru birden fazla kişi olabilecektir. Örneğin sinema eserlerinde birden fazla eser sahibi vardır. (Yönetmen, besteci, senarist, yapımcı vs.)

### **3. Konu**

Bu suçun konusu “eser”dir. FSEK 1/B-a maddesinde eser “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri*” olarak tanımlanmaktadır. Bu kapsamda FSEK kapsamında bilimsel bir çalışmada kullanılan metotlar, aynı konuda çalışan başka kişilerce de olağan bir şekilde kullanılabilirdiğinden bu metotlar eser olarak nitelendirilemeyecektir.

### **4. Hareket**

Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma suçunda hareket, bir kimse tarafından kendisine ait olmayan bir eserden kaynak belirtilmeden iktibasta bulunulmasıdır. Bu suç, serbest hareketli bir suçtur. Burada somut olay kapsamında suçun oluşup oluşmadığı araştırılırken iktibas serbestisinin alanına girilip girilmediği tartışılmalıdır.

Bir eserle ilgili yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterilmesi suçunda ise seçimlik hareket söz konusudur. Suçun oluşması için kaynak göstermenin yetersiz, yanlış veya aldatıcı olması yeterlidir. Bu kapsamda örneğin yalnızca yetersiz kaynak gösterilmesi suçun oluşması için yeterli olacaktır. Fail burada birden fazla hareketi gerçekleştirirse bile ortaya tek suç çıkacak ve faile tek ceza verilecektir.

### **5. Netice**

Her suçta bir netice olduğundan bu suçlar kapsamında da netice vardır. Neticesi olmayan hareketler ceza hukuku kapsamına girmemektedir.

Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma suçunda netice harekete bitişiktir. Başka bir anlatımla, bu suç tipinde hareketten başka bir netice

aranmamaktadır. Bu suç ayrıca tehlike suçudur. Suçun oluşması için bir zararın meydana gelmesi aranmaz.

Bir eserle ilgili yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterilmesi suçunda da netice harekete bitişiktir. Bu suç da bir tehlike suçudur.

## **B. Manevi Unsur**

Bu suçların manevi unsuru kasttır. Kastın oluşabilmesi için failin bilerek ve isteyerek eylemleri gerçekleştirmesi gerekir. Burada kasten hareket etme ve bilinçli bir şekilde başkasının fikri mülkiyet haklarını ihlal etme niyeti önemlidir. Şöyle ki, fail bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunma ve bir eserle ilgili yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösterme eylemlerini bilerek ve isteyerek gerçekleştirmelidir. Burada özel bir kastın aranmaması sebebiyle genel kastın yeterli olacağı kanaatindeyim.

## **C. Hukuka Aykırılık Unsuru**

İlgili madde hükmünde hukuka uygunluk hali düzenlenmemiştir. Ancak genel hukuka uygunluk halleri saklıdır. Bu durumda meşru savunma, kanun hükmünün yerine getirilmesi, rıza ve hakkın kullanılması gibi genel hukuka uygunluk hallerinin olup olmadığı somut olay kapsamında araştırılmalıdır. Eser sahibinin yazılı izni mevcutsa artık burada hukuka aykırılıktan bahsedilemeyecektir. FSEK m. 71'in 1.fikrası açıkça "yazılı izin" olmaksızın ilgili eylemlerin gerçekleştirilmesi halinde suç oluşacağını düzenlemiştir. Bu kapsamda eser sahibinin yazılı izni olması, hukuka uygunluk nedeni olabilecektir. Ancak burada iznin kapsamı, iznin verildiği zaman ve koşullar her somut olay bakımından ayrıca değerlendirme konusu olmalıdır. Nitekim Yargıtay'ın bu konudaki bir kararına göre "suça konu şiirlerin sahibinden izin almaksızın eserde yer alması, şahsi davacının mali ve manevi haklarını ihlal edici niteliktedir. Bu nedenle, sanığa yüklenen fikir ve sanat eseri sahibinin mali ve manevi haklarına tecavüz suçu oluşmuştur."<sup>231</sup>

## **D. Teşebbüs**

---

<sup>231</sup> T.C. Yargıtay Ceza Genel Kurulu E. 2007/15364 K. 2008/314 T. 24.01.2008 sayılı kararı (Kazancı)

İlgili suçlar neticesi harekete bitişik suçlar, diğer bir deyişle sırf hareket suçlarıdır. Bu sebeple eğer ki failin hareketleri kısımlara bölünebiliyor ise teşebbüs mümkün olacaktır. Örneğin bir kişinin, kendisine ait olmayan bir sinema eserinden intihal yaparak oluşturduğu bir kitaba henüz umuma arz edilmeden el konulması halinde teşebbüs mümkün olabilecektir. Netice meydana gelmemiş olsa da teşebbüsün gerçekleştiği açıktır.

## **KAYNAKÇA**

Bellican, Cüneyt: Fikri Hukukta Manevi Haklar Ve Manevi Hakların Korunması, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2008.

Centel / Zafer / Çakmut: Türk Ceza Hukukuna Giriş, Sekizinci Bası, 2014, Beta, Ankara

Demiral Bakırman, Büşra: İntihal Suçları, 2015.

Esnik Günay, Ezgi: Eser Sahibinin Manevi Hakları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

Öncü, Özge: Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda İktibas Serbestisi ve Sınırları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2009.

Sınar, Hasan: Ceza Hukuku Açısından Telif Haklarının Korunması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Doktora Tezi, 2006.

Suluk Cahit, Karasu Rauf, Nal Temel: Fikri Mülkiyet Hukuku, Birinci Bası, Ankara, Seçkin, 2017.

Tekinalp, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, Beşinci Bası, İstanbul, Arıkan, 2012.

Yavuz, Levent/ Alica, Türkay / Merdivan, Fethi: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, 1.Bası, Ankara, Seçkin, 2013.

**KORUMA SÜRESİ SONA EREN KARAKTERLERİN MİCKEY MOUSE  
ÖRNEĞİ ÖZELİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ (TELİF HAKKI İLE  
MARKA HAKKININ KESİŞİMİ YÖNÜNDEN)**

**Av. Mine BEKİN\***  
**Av. Efe ÖZDİNÇ\*\***

## **I. Giriş**

“Mickey Mouse” isimli çizgi film karakteri, dünya çapında en fazla tanınan kurgusal karakterler arasında yer almaktadır.

Söz konusu karakter, çizgi filmlerin yanı sıra, kitaplar, çizgi romanlar, bilgisayar oyunları, tiyatro oyunları, müzikal yapımlar gibi farklı eserler içerisinde de sıklıkla kullanılmaktadır. Ayrıca, yine belirtilen karaktere ilişkin olarak, ciddi bir miktarda lisanslı ürün (oyuncak, tişört, bardak vb.) satışları söz konusudur.

Mickey Mouse karakterine ilişkin tüm fikri mülkiyet haklarının sahibi Walt Disney Şirketi olup; söz konusu karakter, şirketin en yüksek ticari değeri olan fikri ürünlerinin başında gelmektedir.

Mickey Mouse karakteri, Walt Disney ve Ub Iwerks tarafından yaratılmış olup; bu karakterin ilk versiyonu, 1928 yılında yayınlanan “Steamboat Willie” isimli siyah beyaz çizgi film<sup>232</sup> içerisinde ilk defa kamuya sunulmuştur. Mickey Mouse karakterinin, “Steamboat Willie” filmi içerisinde yer alan bu ilk versiyonu genellikle “Steamboat Willie” veya “orijinal Mickey Mouse” şeklinde ifade edilmektedir<sup>233</sup>.

ABD telif hukuku düzenlemeleri uyarınca, “Steamboat Willie” filminde yer alan orijinal Mickey Mouse karakteri üzerindeki telif hakları koruma süresi, 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla sona ermiştir. Bir başka ifade ile anılan karakter ABD hukuku

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

\*\* Avukat – İstanbul Barosu

<sup>232</sup> Çizgi film, Walt Disney Şirketi’nin resmi Youtube hesabı adresi üzerinden izlenebilmektedir: <https://www.youtube.com/watch?v=BBgghnQF6E4> Çizgi film hakkında daha detaylı bilgi için: [https://en.wikipedia.org/wiki/Steamboat\\_Willie](https://en.wikipedia.org/wiki/Steamboat_Willie) ; <https://www.imdb.com/title/tt0019422/> ; <https://www.britannica.com/topic/Steamboat-Willie>

<sup>233</sup> Karakterin görseli için: [https://en.wikipedia.org/wiki/Steamboat\\_Willie](https://en.wikipedia.org/wiki/Steamboat_Willie)

açısından artık kamu malı haline gelmiştir. Söz konusu karakter oldukça popüler olduğundan, kamu malı haline gelmiş olması dünya genelinde gündem olmuş; birçok haber kaynağı tarafından haberlere konu edilmiştir<sup>234</sup>.

Ancak her ne kadar söz konusu karakter üzerindeki telif hakları sona ermiş olsa da, bu karaktere ilişkin marka tescilleri süresiz olarak devam edebilecektir. Bu durum sebebiyle ABD’de, telif hakları sona ermiş bu karakterin kullanımlarının marka hakları sebebiyle engellenip engellenemeyeceği veya ne ölçüde engellenebileceğine ilişkin hukuki tartışmaların başladığı görülmektedir<sup>235</sup>.

Bu çalışmada, eser niteliğinde olan bir karakterin telif hukuku yönünden koruma süresinin dolmasının halinde, bu karakterin marka hukuku açısından durumu, orijinal Mickey Mouse karakterinin koruma süresinin dolması örneği özelinde değerlendirilecektir.

Çalışma kapsamında, “karakter” veya “Steamboat Willie” veya “Steamboat Willie karakteri” ifadeleri kullanıldığında, Mickey Mouse karakterinin yukarıda açıklanan ilk versiyonu, bir diğer ifade ile “Steamboat Willie” versiyonu kastedilecektir.

Telif hakları yönünden koruma süresi sona eren bir karakterin kullanımlarına ilişkin olarak, haksız rekabet hukuku açısından da inceleme yapılabilmesi mümkündür. Ancak haksız rekabet hukuku yönünden inceleme, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

---

<sup>234</sup> “Mickey Mouse Is Now in the Public Domain After 95 Years of Disney Copyright” erişim: 06.09.2024

<https://time.com/6551496/mickey-mouse-public-domain-steamboat-willie/>

“Disney’s earliest Mickey and Minnie Mouse enter public domain as US copyright expires” erişim: 06.09.2024

<https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-67833411.amp>

<sup>235</sup> “Is Mickey Mouse in the Public Domain?” erişim: 06.09.2024

<https://ipkitten.blogspot.com/2024/01/is-mickey-mouse-in-public-domain.html?>

“Mickey, Disney, and the Public Domain: a 95-year Love Triangle” erişim: 06.09.2024

<https://web.law.duke.edu/cspd/mickey/>

“THE MOUSE IN THE MAZE OF COPYRIGHT AND TRADEMARK LAW” erişim: 06.09.2024

<https://ggulawreview.com/2024/02/06/the-mouse-in-the-maze-of-copyright-and-trademark-law/>

## II. Karaktere İlişkin Koruma Süresinin Sona Ermesinin Telif Hakları Yönünden Değerlendirilmesi

### A. Karaktere İlişkin Telif Hakları Yönünden Koruma Süresinin Sona Ermesi

ABD telif hukuku düzenlemeleri uyarınca, Steamboat Willie karakterinin 01.01.2024 tarihi itibariyle koruma süresi dolmuştur<sup>236</sup>. Fakat anılan karakterin koruma süresi, sadece ABD hukuku yönünden sona ermiştir. Aynı karakterin koruma süresinin sona erip ermediğinin, her bir ülke hukuku açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

Konuyu Türk hukuku ve Türkiye'deki durum açısından değerlendirdiğimizde, eserlere ilişkin koruma süresi 5846 sayılı FSEK m.27/1 uyarınca aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

*“Koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Bu süre, eser sahibinin birden fazla olması durumunda, hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur.”*

Düzenlemeden anlaşılacağı üzere, FSEK uyarınca, birden çok eser sahibi olan bir karakter üzerindeki koruma süresinin dolması için, bu karaktere ilişkin olarak hayatta kalan son eser sahibinin ölümü üzerinden 70 yıl geçmesi gerekmektedir.

Steamboat Willie karakterinin eser sahipleri, Walt Disney ve Ub Iwerks'tir. Eser sahiplerinden Walt Disney, 1966 yılında vefat etmiş olup, vefatının üzerinden 58 yıl geçmiştir. Ub Iwerks ise, 1971 yılında vefat etmiş olup, vefatının üzerinden 53 yıl geçmiştir.

Görüleceği üzere, iki eser sahibinin de, ölüm tarihinin üzerinden 70 yıl geçmemiştir.

---

<sup>236</sup> “Mickey, Disney, and the Public Domain: a 95-year Love Triangle” erişim: 06.09.2024 <https://web.law.duke.edu/cspd/mickey/>

Bu durumda, Steamboat Willie karakterinin, Türk hukuku uyarınca, Türkiye’de henüz koruma süresinin dolmadığını kabul etmek gerekmektedir.

Benzer şekilde, koruma süresini eser sahibinin ölümü artı 70 yıl olarak düzenleyen diğer ülkeler açısından da, bu karakterin koruma süresinin dolmadığını kabul etmek gerekmektedir.

Ancak çalışmanın konusu, koruma süresi sona eren karakterin telif hakları ve marka hakları yönünden incelenmesi olduğundan, işbu çalışma kapsamında belirtilen karakterin koruma süresinin Türk hukuku açısından da sona erdiği kabul edilerek inceleme yapılacaktır.

## **B. Koruma Süresi Dolan Karakterin (Eserin) Tespit Edilmesi**

Günümüzde halen oldukça popüler bir karakter olan Mickey Mouse isimli karakter, ilk defa 1928 yılında yayınlanan “Steamboat Willie” isimli çizgi film içerisinde kamuya sunulmuştur.

Bu karakterin, belirtilen filmde görülen ilk versiyonu, günümüzdeki popüler Mickey Mouse karakterinden daha farklı bir çizime sahip olan, daha farklı bir karakterdir. Bu karakter ifade edilirken, “Steamboat Willie”, “orijinal Mickey Mouse” veya “ilk Mickey Mouse” gibi ifadeler kullanılmaktadır.

İşte ABD hukuku uyarınca koruma süresi dolan ve FSEK’te belirtilen ölüm artı 70 yıllık dönem geçtiğinde Türk hukuku uyarınca Türkiye’de de koruma süresi dolacak olan, bu şekildeki Steamboat Willie karakteridir. Koruma süresinin dolması, sadece bu karakter versiyonu (bu karakter çizimi) açısından geçerli olacaktır.

Bu karaktere ilişkin olarak bu versiyondan/çizimden farklı olan, yeni bir karakter yani yeni bir eser niteliğinde olan karakterler açısından, koruma süresinin dolduğu söylenemeyecektir. Bu şekilde yeni eser niteliğindeki karakterler açısından, her bir yeni karakter için, eser sahiplerinin ölüm tarihi üzerinden FSEK m.27/1 uyarınca belirtilen sürenin geçip geçmediğine bakılmalıdır.

Fakat bu durum yeni eser olarak değerlendirilebilecek nitelikte hususiyet içeren karakterler için geçerli olacaktır<sup>237</sup>. İlk karakterin üzerine herhangi bir hususiyet veya yaratıcılık katmayan, ufak değişiklikler içeren versiyonlar yeni eserler olarak kabul edilemeyeceğinden, ilk karakterin koruma süresi dolduğunda, bunların koruma süresi de dolacaktır.

### **C. Karaktere İlişkin Koruma Süresinin Sona Ermesinin Telif Hakları Yönünden Sonuçları**

FSEK m.26/1 düzenlemesi aşağıdaki şekildedir:

*“Eser sahibine tanınan malî haklar zamanla mukayyettir. 46 ve 47 nci maddelerdeki haller dışında koruma süresinin bitiminden sonra herkes, eser sahibine tanınan malî haklardan faydalanabilir.”*

Düzenlemeden anlaşılacağı üzere, FSEK m.27/1 uyarınca belirtilen koruma süresinin bitiminden sonra herkes eser üzerindeki eser sahibine tanınan mali hakları serbestçe kullanabilecektir. Bu sürenin sona ermesinden sonra eser, mali haklar açısından serbest hale gelecektir<sup>238</sup>. Eser üzerindeki mali hakların kullanılması, eser sahibinin mali haklarını ihlal etmeyecektir.

Çalışmamızın konusu olan karakter açısından bakıldığında, bu karakterin Türkiye’de koruma süresi dolduğu takdirde<sup>239</sup>, artık herkes bu karaktere ilişkin FSEK m.21’de belirtilen işleme, FSEK m.22’de belirtme çoğaltma, FSEK m.23’de belirtilen yayma, FSEK m.24’de belirtilen temsil ve FSEK m.25’de belirtilen umuma iletim şeklindeki mali hakları, karakterin eser sahiplerinden herhangi bir yazılı izin almaksızın kullanabilecektir. Karakter, yeni sanatsal üretilere de konu edilebilecektir.

---

<sup>237</sup> “Mickey, Disney, and the Public Domain: a 95-year Love Triangle” erişim: 06.09.2024  
<https://web.law.duke.edu/cspd/mickey/>

<sup>238</sup> Tekinalp, Ünal, Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul, 2012, s.199

SULUK, Cahit / KARASU, Rauf / NAL, Temel, Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2019, s.134

<sup>239</sup>Yukarıda II/A başlığı altında açıklandığı üzere, Türk hukuku açısından koruma süresi henüz dolmamıştır.

Fakat bu durum, sadece karakter üzerindeki mali hakların kullanımını açısından geçerlidir. FSEK’te belirlenen koruma süresi sona erdiğinde manevi hakların durumu doktrinde tartışmalı olup; karaktere ilişkin her bir kullanımın manevi haklar yönünden de değerlendirilmesi gerekebilecektir. Bu konu ayrıca kapsamlı bir değerlendirmeyi gerektirdiğinden, işbu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Karaktere ilişkin koruma süresinin sona ermesi halinde, bu karaktere ilişkin olarak marka tescilleri süresiz olarak devam edebilecektir. Bu durumda, karakterin kullanımını telif hakları/mali haklar yönünden serbest olsa bile, marka hakkı yönünden sınırlanması ihtimali gündeme gelmektedir. Bu konuya aşağıda III numaralı başlıkta detaylı bir şekilde değinilecektir.

### **III. Telif Hakları Yönünden Koruma Süresi Sona Eren Karakterin Marka Hakkı Yönünden Durumunun Değerlendirilmesi**

Yukarıdaki bölümde, koruma süresi dolan karakter, telif hakları yönünden değerlendirilmiştir. Bu bölümde ise, telif koruması sona eren karakterin, telif hakkı sahibi tarafından marka olarak tescil edilmiş olması halinde, anılan karakterin hukuki durumu marka mevzuatı yönünden değerlendirilecektir.

Şöyle ki; bazı durumlarda, telif hakları ve sınai mülkiyet hakları arasında bir kesişme söz konusu olmaktadır. Çalışmada bahsi geçen Steamboat Willie karakteri gibi karakterler üzerinde telif hakları mevcut olduğu gibi; bu karakterler ilgili ülke mevzuatında öngörülen şartları taşıması halinde, marka olarak da tescil edilebilmektedir.

Bilindiği üzere, “başkasına ait telif hakkı konusu olan işaretlerin de marka olarak tesciline telif hakkı sahibi tarafından itiraz edilmesi mümkündür.”<sup>240</sup>

6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nda da telif hakları ve markaların bu etkileşimi ile ilgili açık bir hüküm bulunmakta olup; SMK’nın marka tescilinde nispi ret nedenlerini düzenleyen 6. maddesinin 6. fıkrasında da “Tescil başvurusu yapılan markanın başkasına ait kişi ismini, ticaret unvanını, fotoğrafını, telif hakkını veya

---

<sup>240</sup> Çolak, Uğur, Türk Marka Hukuku, İstanbul 2018, 4 baskı, syf 407

*herhangi bir fikri mülkiyet hakkını içermesi hâlinde hak sahibinin itirazı üzerine başvuru reddedilir.”* düzenlemesi mevcuttur. Bu doğrultuda, Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından da çizgi film veya karikatürlerde yer alan karakterlerin isim veya görselleri, kitap, film veya dizi isimleri gibi telif haklarına konu eserleri içeren marka başvurularının reddine ve keza mahkemeler tarafından da bu şekilde tescil edilen markaların hükümsüzlüğüne karar verildiği görülmektedir.

Örneğin TPMK nezdinde, 2007/40063 başvuru numaralı “şekil” unsuru içeren marka yayına üçüncü kişi tarafından itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurusu yapılan şeklin “Winnie the Pooh” adlı çizgi seride yer alan “eeyore” adlı karakterin sulandırılmış hali olduğu ifade edilmiştir. “Winnie the Pooh” çizgi serisinin dünya çapında bir üne kavuştuğu “eeyore” adlı karakterin de aynı şekilde dünyaca 110 TPE, M.İ.K., s.149 41 tanındığını belirten itiraz sahibi dilekçesine telif hakkını içeren tescil belgesini de eklemiştir. İtirazı inceleyen Markalar Dairesi Başkanlığı itiraz sahibini haklı bulmuş ve başvuruyu telif hakkı ihlalden dolayı reddetmiştir. Ret kararının YİDK’ e taşınması üzerine, YİDK "kulakları aşağıya sarkmış, yerde oturan, kuyruğunda fiyonk bağlı eşek figürünün", itiraz sahibi firma tarafından meydana getirilen “Eeyore” isimli çizgi film karakteri ile görsel olarak büyük benzerlikler taşıdığı ve bu özgün şeklin aynı unsurlarla işbu başvuru sahibince seçilip kullanılmasının tesadüf eseri olamayacağı kanaatine vardığı için başvuru sahibi tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.”<sup>241</sup>

Yine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 23.05.2018 tarihli ve 2016/11836 E., 2018/3892 K. sayılı kararında<sup>242</sup>, “*davalının marka başvurusunda yer alan Aslan şeklinin davacının eser mahiyetinde bulunan logosunun değiştirilmiş biçiminden oluştuğu, davacının eserden doğan çoğaltma, yayma ve kamuya iletim gibi mali haklarına tecavüz oluşturacağı*” gerekçesiyle söz konusu başvurunun davacının telif haklarını ihlal ettiğine ve davalının bu Aslan şeklini içeren marka başvurusunun tescil edilemeyeceğine ilişkin Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi’nin 13.07.2016 tarih

<sup>241</sup> Serhat Dünder, Tescil Yoluyla Kazanılan Marka Hakları İle Kesişen Telif Haklarının Türkiye Ve Yurtdışı Yargı Kararları Açısından İncelenmesi Uzmanlık Tezi, Ankara 2016; erişim: 06.09.2024 <https://akademi.tpe.gov.tr/sayfa/uzmanl%C4%B1k-tezleri>

<sup>242</sup> Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 23.05.2018 tarihli ve 2016/11836 E., 2018/3892 K. sayılı kararı (Lexpera)

ve 2015/279 E., 2016/249 K. sayılı kararını onamıştır. Benzer şekilde, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 04.05.2010 tarihli ve 2008/13406 E. 2010/4883 K. sayılı kararında, davacının *GARFIELD* adı ile bilinen kedi şeklini davalının marka olarak birebir kendi adına tescil ettirmesinin yasal olmadığı gerekçesiyle davalının “GARFIELD + ŞEKİL” markasının hükümsüzlüğüne karar veren, İstanbul 3.Fikrî ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi’nin 07.05.2008 tarih ve 2007/98 E. 2008/113 K. sayılı kararını onamıştır<sup>243</sup>.

Başkasına ait telif hakkının, ne kadar süre ile marka tescili için nispi ret nedeni teşkil edeceği konusunda ise mevzuatımızda açık bir hüküm bulunmamaktadır; ancak FSEK kapsamında telif hakkı korumasına ilişkin süreler açıkça belirli olduğundan, bu koruma süresi boyunca SMK m.6/6 hükmüne dayalı itirazda bulunulabileceği, ancak koruma süresi sona erdikten sonra yapılan itirazların reddedilmesinin gerekeceği anlaşılmaktadır<sup>244</sup>.

Görüldüğü üzere; telif hakları ile marka haklarının kesişmesi, üçüncü kişilere ait telif haklarına konu marka tescil başvuruları açısından, ilgili mevzuatta belirtilmiş ve bu hususta ülkemizde TPMK tarafından ve keza yargı mercileri tarafından çeşitli kararlar verilmiştir.

Ancak, telif hakkına konu ögeler üzerindeki hak sahiplerinin bu ögeleri aynı zamanda kendisi adına marka olarak da tescil ettirmesi halinde, telif korumasının sona ermesine bağlı sonuçların marka mevzuatının sağladığı imkânlar ile bertaraf edilip edilemeyeceği ve/veya ne ölçüde bertaraf edilebileceği mevzuatımızda açıkça düzenlenmemiş olup; anılan konu gerek ülkemizde gerekse uluslararası hukukta bir nevi gri alan olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Çalışmamızın bu kısmında da, bahsi geçen gri alana ilişkin olarak telif ve marka korumasının kapsamı ile konuya ilişkin yargı kararları üzerinden bir değerlendirme yapılacaktır.

Şöyle ki, karakterler üzerindeki telif haklarına ilişkin olarak gerek Türk hukukunda gerekse uluslararası hukukta koruma süreleri mevcut iken; marka açısından tescil yenileme suretiyle süresiz bir koruma sağlamak mümkün

---

<sup>243</sup> Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 23.05.2018 tarih ve 2016/11836 E., 2018/3892 K. sayılı kararı (Lexpera)

<sup>244</sup> Çolak, a.g.e, syf. 407

olabilmektedir. Bu durum ise, telif hakkına ilişkin koruma süresi sona eren karakterlerin, marka olarak da tescil edilerek, telif hakkı süresinin dolmasının üçüncü kişiler nezdinde yarattığı özgürlüklerin kısıtlanıp kısıtlanamayacağı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Yani, çalışmamız kapsamındaki örnek üzerinden değerlendirme yapar isek; Steamboat Willie karakterinin telif hakkı yönünden koruma süresi dolmuş ise de, anılan karakter marka olarak Walt Disney Şirketi adına tescilli olduğundan, şirket bu karakterlerin üçüncü kişiler tarafından kullanımına ne ölçüde müdahale edebilecektir?

Bu soruyu yanıtladırabilmek adına ilk olarak, fikir ve sanat eserleri hukukundaki ve marka hukukundaki korumanın kapsamı ve amacını irdelemek ve anılan koruma kapsamları arasındaki farkları değerlendirmek uygun olacaktır.

Şöyle ki; telif ve marka koruması arasında ciddi farklılıklar söz konusu olup; marka koruması, markanın, ürün veya hizmetlerin ve marka sahibinin itibarının muhafazasını ve de karıştırma ihtimalinin önlenerek tüketici tercihlerinin doğru yönlendirilmesini amaçlamaktadır. Diğer bir anlatımla; marka hukuku, markanın her türlü kullanımını mutlak surette yasaklamamakta, koruma sınırlarını "tüketicinin karıştırma ihtimali" gibi belirli bir kriter çerçevesinde çizmektedir. İzinsiz kullanımın, markanın kaynak gösterme ve ayırt etme ya da garanti ve kaliteyi gösterme fonksiyonlarından<sup>245</sup>birine zarar vermediği durumlarda, marka sahibinin haklarına yönelik bir ihlalden söz edilmemelidir.

Türk hukukunda da marka hakkının sınırları, tüketicinin karıştırılma ihtimali ve markanın fonksiyonları esas alınarak belirlenmiştir. SMK'nın markaya tecavüzü düzenleyen 29. maddesi, marka tescilinden doğan hakların kapsamını ve istisnalarını belirleyen 7. maddeye atıf yaparak şekillendirilmiştir. SMK'nın 7. maddesi uyarınca, markaya tecavüz sayılabilmesi için izinsiz kullanımın belirli şartları karşılaması gerekmektedir. Şöyle ki, tescilli marka ile aynı veya benzer olan bir işaretin, tescil kapsamına giren mal ve hizmetlerde kullanılması veya aynı, benzer veya farklı mal veya hizmetlerde olmasına bakılmaksızın, tescilli marka ile aynı veya benzer olan ve Türkiye'de ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle markanın itibarından haksız bir yarar

---

<sup>245</sup> Markanın fonksiyonları için bkz: Çolak, a.g.e , benzer şekilde; CJEU 487/07, paragraf 58

elde edecek veya itibarına zarar verecek veya ayırt edici karakterini zedeleyecek nitelikteki herhangi bir işaretin haklı bir sebep olmaksızın kullanılması gibi belirli haller, izinsiz kullanım olarak nitelendirilmiştir.

Fikir ve sanat eserlerine ilişkin hukuki düzenlemeler ise, hak sahibine, marka mevzuatına nazaran çok daha kapsamlı bir koruma sağlamaktadır. Öncelikle, eser niteliğini haiz çalışmalar herhangi bir tescil veya kullanım şartına bağlı olmaksızın hukuki koruma altına alınabilmektedir. Telif hakkı koruması, eserin fonksiyonuna bakılmaksızın izinsiz çoğaltılmasını, yayınlanmasını, işlenmesini ve sair şekilde kullanılmasını önlemeye odaklanmaktadır.

Öte yandan, gerek FSEK’te gerekse konuya ilişkin uluslararası mevzuatta eser sahibine ayrıcalıklı ve kapsamlı haklar tanınsa da, bu haklar belirli süreler ile sınırlandırılmaktadır. Zira telif hakkı, eser sahibi ile toplum arasında bir denge kuran, eser üzerindeki münhasır yetkiyi geçici bir süre için eser sahibine tahsis eden ve bu sürenin sona ermesinin ardından eserin kamuya sürekli erişimine olanak tanıyan bir yapıya sahiptir. Telif hakkının bu niteliği, eser sahibine ekonomik ve manevi haklarını koruma imkânı sağlarken, aynı zamanda toplumun bilgiye erişim özgürlüğünü ve kültürel gelişimini desteklemektedir. Dolayısıyla telif hakkı koruması, eserin yaratıcı sürecini ve sahibinin yaratıcılığını tanıyıp ödüllendirirken, koruma süresi dolduğunda eserin toplumun ortak bilgi hazinesine katılmasını ve kamu tarafından serbestçe kullanılmasını sağlamaktadır.

Telif ve marka mevzuatında yer alan koruma kapsamlarına ilişkin bu genel değerlendirme akabinde, konuya ilişkin emsal teşkil edebilecek birtakım yargı kararlarına değinilecektir.

Öncelikle ulusal yargı kararlarına değinmek gerekirse, ülkemizde, telif ve marka haklarının kesişmesinin, telif hakkı koruması sona eren eserlerin, aynı zamanda marka olarak tescil edilerek, telif korumasının sona ermesine bağlı özgürlüklerin ne ölçüde kısıtlanabileceği konusundan ziyade; telif koruma süresi dolan esere bağlı olarak üçüncü kişilerce tescil başvurusu yapılan markalara itiraz edilip edilemeyeceği ve/veya üçüncü kişilerce tescil edilmiş markaların hükümsüzlüğünün istenip istenemeyeceği konusu özelinde; yani yukarıda da değindiğimiz SMK’nın 6/6 hükmü

kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.12.2015 tarihli ve 2015/5514 E. 2015/12767 K. sayılı kararına konu davada, davacının davalı markasının hükümsüz kılınması gerektiğine ilişkin iddiasını diğer hukuki sebeplerin yanı sıra, MarkaKHK 8/5 hükmüne de dayandırdığı görülmüş, bu kısma ilişkin olarak yerel mahkemeye “*işaretin eser vasfı taşıdığı fakat anılan eserin davacı tarafından yaklaşık 200 yıldan bu yana kullanıldığı ve koruma süresi bitmiş eser ile ilgili mali hak sahibi davacının yasaklama yetkisi kullanmasının mümkün olmadığı*” ifade edilerek davacının eser hakkına yönelik iddialarını kabul görmemiştir. Kararın bu kısmı, Yargıtay tarafından onanmıştır.<sup>246</sup>

Uluslararası hukukta ise, telif hakkı koruma süresi dolan eserlerin, aynı zamanda marka olarak tescil edilerek, telif koruma süresinin sona ermesine bağlı özgürlüklerin ne ölçüde kısıtlanabileceği konusuna bazı yargı kararlarında değinildiği görülmektedir. Özellikle ABD’de belirli uyuşmazlıklar özelinde bu konunun tartışıldığı ve mahkemeler tarafından ticari marka yasasının telif yasası etrafından dolanmak için kullanılamayacağı özelliği vurgulandığı görülmektedir.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkemesi’ne taşınan bir uyuşmazlıkta; Twentieth Century Fox Film (FOX), “Crusade in Europe” isimli belgesel üzerindeki telif haklarının Dastar Corporation (Dastar) tarafından ihlal edildiğini; zira Dastar’ın belgeselin bazı kısımlarını yeniden düzenleyerek ve belgeselin orijinal jeneriklerini kaldırarak bunu bir Dastar yapımı olarak sunduğunu ve ayrıca Dastar’ın FOX’a ait bir çalışmayı FOX’a atfetmeyerek, yani kendi çalışması gibi göstererek federal ticari marka yasası (Lanham Act) uyarınca hukuka aykırı bir şekilde tersine geçiş (“reverse passing off”) yaptığını ve bu çerçevede FOX’un marka haklarını da ihlal ettiğini iddia etmiştir. ABD Bölge Mahkemesi (U.S. District Court) ve ABD istinaf mahkemesi (Court of Appeals), FOX’un telif hakkına dayalı iddialarının, telif hakkına ilişkin koruma süresi dolduğundan bahisle reddetmiş; ancak marka hakkı ihlaline ilişkin taleplerini kabul etmiştir. Uyuşmazlığın ABD Yüksek Mahkemesi (Supreme Court of US) ’ne taşınması üzere; Yüksek Mahkeme 02.07.2003 tarihinde oybirliği ile verdiği kararda “*ticari markaların telif hakkı yasasındaki düzenlemeleri aşmak için kullanılamayacağını, çünkü bu durumun halkın koruma*

---

<sup>246</sup> Yargıtay 11. HD. 01.12.2015 tarihli ve 2015/5514 E., 2015/12767 K. sayılı karar

*süresi dolmuş telif haklarını kullanma hakkını sınırlayan bir tür mutant telif hakkı yasası yaratacağını"* açıkça belirterek, bölge mahkemesi ile istinaf mahkemesinin marka hakkı ihlaline ilişkin kararlarını bozmuştur.<sup>247</sup>

Aynı doğrultuda, Comedy III v. New Line davasında, ABD’de Dokuzuncu Daire İstinaf Mahkemesi, kamu malı olan bir Three Stooges filminden alınan klibin davalı tarafından yapımı gerçekleştirilen başka bir filmde kullanımını kısıtlamak adına davacının marka yasasını kullanma girişimini reddetmiş ve *“bir çalışma kamu alanına girdiğinde, artık herkesin bu çalışmaya sahip olacağını ve ticari marka yasasının telif hakkı yasasını atlatmak için kullanılmayacağını”* açıkça ifade etmiştir.<sup>248</sup>

Yine, ABD Bölge Mahkemesi (U.S. District Court) Murray Hill Publ’ns, Inc. v. ABC Communs., Inc., davasında; ticari marka yasasını (Lanham Act), bir sanatçının eser sahipliği için uygun şekilde kredilendirilmediği durumları kapsayacak şekilde genişletmenin, her telif hakkı davasını aynı zamanda bir ticari marka davasına dönüştüreceğini belirtmiştir.<sup>249</sup>

Görüldüğü üzere; Dastar v. Twentieth Century Fox davası başta olmak üzere atıfta bulunduğumuz diğer davalar, telif hakkı ve marka koruması arasındaki net sınırları korumaya yönelik önemli değerlendirmeler içermektedir. Gerek marka ve telif koruması arasındaki farklılıklar gerekse atıfta bulunduğumuz yargı kararları çerçevesinde telif hakkına ilişkin koruma süresi dolan karakterler açısından marka mevzuatı ile mutlak bir koruma sağlanamayacağı anlaşılmakta ise de, bu noktada marka mevzuatı ile sağlanacak korumanın sınırlarının ne olacağını, diğer bir anlatımla

---

<sup>247</sup> Dastar v. Twentieth Century Fox, 539 U.S. 23 (2003). <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/539/23/> son erişim tarihi 26.06.2026; kararın ilgili kısmı: *“Assuming for the sake of argument that Dastar’s representation of itself as the “Producer” of its videos amounted to a representation that it originated the creative work conveyed by the videos, allowing a cause of action under §43(a) for that representation would create a species of mutant copyright law that limits the public’s “federal right to ‘copy and to use’” expired copyrights.”*

<sup>248</sup> Comedy III v. New Line, 200 F.3d 593 (the Ninth Circuit Court of Appeals, 2000) ; <https://casetext.com/case/comedy-iii-productions-v-new-line-cinema> son erişim: 26.06.2024; kararın ilgili kısmı: *“If material covered by copyright law has passed into the public domain, it cannot then be protected by the Lanham Act without rendering the Copyright Act a nullity.”*

<sup>249</sup> Murray Hill Publications, Inc., v. ABC Communications, Inc., 67 F. Supp. 2d 754, 761 (E.D. Mic. 1999). <https://casetext.com/case/murray-hill-publications-v-abc-communications-2> son erişim: 26.06.2024; kararın ilgili kısmı: *“Extending Lanham Act to cover “circumstances where an artist has not been properly credited for his ownership would simply transform every copyright action into a Lanham Act action as well”).”*

marka hakkı sahibinin üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen kullanımlara ne ölçüde müdahale edebileceğini değerlendirmek gerekecektir.

Çalışmamıza konu Mickey Mouse örneği üzerinden ilerleyecek olur isek, Mickey Mouse karakterinin Steamboat Willie versiyonunun koruma süresi dolmuş ise de, Walt Disney Şirketi Steamboat Willie karakterini içeren markayı, ABD marka ofisi nezdinde 13.09.2022 tarihinde, 6846660 tescil numarası ile 41. sınıfta tescil ettirmiştir.<sup>250</sup> Walt Disney Şirketi'nin ülkemizde Türk Patent ve Marka Kurumu nezdinde, Steamboat Willie versiyonunu içerir bir marka tescili bulunmuyorsa da, şirket adına "Mickey Mouse" kelime markası ve ayrıca Mickey Mouse'un güncel versiyonunu içeren şekil markası Türkiye'de ve birçok ülkede başta 08,09,28,30,41 olmak üzere daha birçok mal ve hizmet sınıfında tescillidir.

Dolayısıyla Walt Disney Şirketi'nin bu marka tescillerine dayalı olarak üçüncü kişiler tarafından yapılan belirli kullanımları önleme hakkı olacağı tartışmalıdır. Ancak marka hakkı sahibi, üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen kullanımlara ne ölçüde müdahale edebilecektir?

Bu soruyu, yukarıda da açıkladığımız üzere marka korumasının ve telif korumasının kapsamı çerçevesinde değerlendirmek gereklidir. Zira belirtildiği üzere, marka koruması, telif hakkı süresinin sona ermesine bağlı özgürlükleri kısıtlayacak şekilde genişletilmemelidir. Dolayısıyla telif koruma süresi sona eren bir karakterin, üçüncü kişiler tarafından yine bir yaratıcı çalışma kapsamında kullanılması ve/veya bu karakter temel alınarak yeni bir yaratıcı çalışma yapılmasının önü kesilemeyecektir.

Örneğimiz üzerinden gidecek olur isek; Walt Disney Şirketi'nin koruma süresi dolan Steamboat Willie karakteri ile üçüncü kişiler tarafından yeni bir çizgi film, oyun vb. bir yaratıcı çalışma yapılmasını, marka haklarına dayalı olarak engelleyemeyecektir. Zaten telif koruma süresinin sona ermesi ile amaçlanan da, tam olarak üçüncü kişiler tarafından bu kullanımların gerçekleştirilebilmesidir.

---

<sup>250</sup> U.S. Registration. No. 6846660 : [https://tsdr.uspto.gov/#caseNumber=97285747&caseSearchType=US\\_APPLICATION&caseType=DEFAULT&searchType=statusSearch](https://tsdr.uspto.gov/#caseNumber=97285747&caseSearchType=US_APPLICATION&caseType=DEFAULT&searchType=statusSearch); son erişim:25.06.2024

Ancak anılan yaratıcı çalışmanın içerisinde koruma süresi dolan Steamboat Willie karakteri tanıtıcı bir logo olarak ve/veya bu logonun bir parçası niteliğinde kullanıldığında, artık tüketiciler nezdinde, anılan çalışmanın Walt Disney Şirketi ürünü olduğu algısı oluşabileceğinden bu noktada Walt Disney Şirketi'nin marka haklarına dayalı müdahalesi söz konusu olabilecektir. Yani, tüketiciler nezdinde bir karıştırılma ihtimali ortaya çıktığı noktada, marka mevzuatı devreye girecektir.

Peki, koruma süresi sona eren Steamboat Willie karakterini kitap, defter, giysi vb. bir ürün üzerine basarak bu ürünü satışa çıkarma durumunda, Walt Disney Şirketi bu kullanıma marka haklarına dayalı olarak müdahale edebilecek midir? Bu noktada, gerek marka mevzuatı kapsamında ürünün kaynağı konusunda tüketiciler nezdinde karıştırılma ihtimali söz konusu olabileceğinden, gerekse bu şekilde bir kullanım, telif koruma süresinin sona ermesindeki amaca esasen hizmet etmeyeceğinden, Walt Disney Şirketi marka haklarına dayalı olarak bu kullanımları da engelleme imkânı olabileceği kabul edilmelidir.

Bu noktada kısaca eklemek isteriz ki; yukarıda da belirtildiği üzere Mickey Mouse'un Steamboat Willie karakteri ABD'de marka olarak tescilli ise de, ülkemizde marka olarak tescil edilmemiştir. Ancak Mickey Mouse'un güncel versiyonları, dergi, kitap, gazete vb. gibi yayınların basıma hazır hale getirilmesi hizmetleri ile film, televizyon ve radyo programları yapım hizmetlerini kapsayan 41. Sınıfta marka olarak tescilli olduğundan, üçüncü kişilerce Steamboat Willie versiyonunun kullanımında da, Walt Disney Şirketi'nin markanın aynısının değil de ayırt edilemeyecek düzeyde bir benzerinin kullanımına dayalı olarak ülkemizde de bir müdahalede bulunması söz konusu olabilecektir. Zira SMK'nın 29. maddesi ve bu maddenin atfı ile SMK 7. maddesi çerçevesinde; tescilli marka ile benzer olan ve tescilli markanın kapsadığı mal veya hizmetlerle aynı veya benzer mal veya hizmetleri kapsayan ve bu nedenle halk tarafından tescilli marka ile ilişkilendirilme ihtimali de dâhil karıştırılma ihtimali bulunan herhangi bir işaretin kullanılması markaya tecavüz meydana getirecektir.

Dolayısıyla koruma süresi sona eren karakterler ile yapılabilecekler, esasen oldukça sınırlı olup; yukarıda atıfta bulunduğumuz yargı kararlarında dahi, koruma süresi sona eren eserlerin, yalnızca yaratıcı çalışmalar meydana getirmek için kullanımı noktasında marka mevzuatına başvurmanın önü kesilmiştir. Örneğin,

yukarıda da atıfta bulunduğumuz Comedy III v. New Line davasında, ABD İstinaf Mahkemesi, davalının kamu malı olan bir Three Stooges filminden alınan bir klibi yapımcısı olduğu filmde kullanmasını, davacının marka yasasına dayalı olarak önleyemeyeceğini belirtmiş ise de, aynı davada mahkeme, “davalı, sattığı tişörtlerde The Three Stooges’un bir tasvirini/resmini kullanmış olsa idi, davacının ticari marka ihlali konusunda tartışılabilir bir iddiası olabilirdi”<sup>251</sup> ifadesine de kararında yer vermiştir.

Bu noktada koruma süresi sona eren Steamboat Willie karakterinin kullanımından da ziyade, Mickey Mouse ibaresinin üçüncü kişiler tarafından kullanılıp kullanılmayacağı konusu çok daha dar bir biçimde yorumlanacaktır. Zira yukarıda II/B bölümünde açıkladığımız üzere, Mickey Mouse’un Steamboat Willie versiyonunun koruma süresi dolmuş ise de, güncel versiyonların telif koruma süresi halen devam etmektedir ve bu güncel versiyonlar da Mickey Mouse ibaresi ile kullanılmaktadır. Peki, Steamboat Willie karakteri ile yapılan yeni bir çizgi filmde karakteri tanımlamak amacıyla Mickey Mouse ibaresini kullanmak, marka mevzuatı açısından bir hukuka uygunluk sebebi teşkil edebilecek midir? Böyle bir durumda hak sahibinin Mickey Mouse ibaresine ilişkin telif korumasının devam ettiğine yönelik olarak; yani telif hakları üzerinden ileri süreceği iddia ve taleplerinin yanı sıra marka mevzuatı çerçevesinde de talepte bulunma hakkı söz konusu olabilecek midir?

Bilindiği üzere, marka hakkına tecavüz iddiasıyla açılan davalarda ileri sürülebilecek çeşitli hukuka uygunluk sebepleri mevcuttur. Bunlardan bir tanesi de, “kullanımın markasal olmadığı” savunmasıdır. Bu savunmanın da esasen, SMK’nın “Marka tescilinden doğan hakların kapsamı ve istisnaları” başlıklı 7. maddesinin 5. fıkrasında<sup>252</sup> düzenlenen “hukuka uygun kullanım” istisnası olduğu kabul

---

<sup>251</sup> Comedy III v. New Line, 200 F.3d 593 (the Ninth Circuit Court of Appeals, 2000) ; <https://casetext.com/case/comedy-iii-productions-v-new-line-cinema> son erişim: 26.06.2024; kararın ilgili kısmı: “Essentially, Comedy III is arguing that the clip at issue falls under the protection of the Lanham Act because it contains elements that in other contexts might serve as trademarks. Had New Line used the likeness of The Three Stooges on t-shirts which it was selling, Comedy III might have an arguable claim for trademark violation. But we will not entertain this expedition of trademark protection squarely into the dominion of copyright law, to allow for Lanham Act coverage of a piece of footage taken directly from a film by The Three Stooges. Comedy III’s assertion that this clip is itself a collection of trademarks of The Three Stooges is unconvincing.”

<sup>252</sup> 6769 Sayılı SMK Madde 7/ (5) Marka sahibi, üçüncü kişiler tarafından dürüstçe ve ticari hayatın olağan akışı içinde, markasının aşağıda belirtilen biçimlerde kullanılmasını engelleyemez:

edilmektedir.<sup>253</sup> Ancak markasal kullanım savunmasında, marka kullanılmak ile bu kullanım SMK'nın 7/5 hükmünde sayılan hallerden biri kapsamında kalmamaktadır.

Markasal kullanım savunmasına ilişkin olarak, Uğur Çolak aşağıdaki değerlendirmelere yer vermektedir:

*“Sözgelimi, bir animasyon filminin, müzikli tiyatro biçiminde sahnede canlı icrası için telif hakkı yönünden lisans verilmiş ise, o animasyon filminin adının, animasyon filminin kahramanının çizgi görünümünün, bu tiyatronun tanıtım afişlerinde, reklam ve duyurularında kullanılması, telif hakkına ilişkin verilmiş olan lisans nedeniyle “amaca uygun bir kullanım” olup, böyle bir kullanım markasal nitelikte değildir. Bir an için, böyle bir kullanımın markasal olduğu kabul edilseydi dahi, telif hakkı yönünden verilen kullanım izni, marka yönünden de örtülü bir lisans olarak kabul edilebileceğinden, her halükarda marka ihlalinden söz edilemeyecektir. Markasal bir kullanımdan söz edilebilmesi için, sulandırma, markanın reklam gücü ve tanınmışlığından haksız yararlanma veya markanın kaynak gösterecek şekilde kullanılması gereklidir. Bir markanın, eser adında, filmde kitapta kullanılması halinde, çoğu kez kaynak gösterme gibi bir algı ortaya çıkmayacaktır. Ancak çok tanınan bir markanın film veya kitap adında kullanılmasında, markanın tanınmışlığından haksız yararlanmanın söz konusu olup olmadığı somut olayın özelliklerine göre irdelenmelidir.”<sup>254</sup> “*

Bu doğrultuda, Steamboat Willie karakteri ile yapılan yeni bir çizgi filmde karakteri tanımlamak amacıyla Mickey Mouse ibaresinin kullanılması halinde, marka mevzuatı açısından “kullanımın markasal olmadığı” şeklindeki hukuka uygunluk sebebinin her durumda ileri sürülemeyeceği, kullanımın türü de dikkate alınarak, somut olay özelinde bir değerlendirme yapmanın çok daha sağlıklı olabileceği kanaatindeyiz. Zira Mickey Mouse ibaresinin anılan yapımda kullanımı durumunda,

---

a) Gerçek kişilerin kendi ad veya adresini belirtmesi.

b) Malların veya hizmetlerin türüne, kalitesine, miktarına, kullanım amacına, değerine, coğrafi kaynağına, üretim veya sunuluş zamanına ya da diğer niteliklerine ilişkin açıklamalarda bulunulması.

c) Özellikle aksesuar, yedek parça veya eşdeğer parça ürünlerinde, malın ya da hizmetin kullanım amacının belirtilmesinin gerekli olduğu hâllerde kullanılması.

<sup>253</sup> Benzer şekilde; Çolak, a.g.e., syf. 673 vd.

<sup>254</sup> Çolak, a.g.e., syf. 674 vd.

tüketiciler nezdinde bu yapımın Disney ürünü olduğu yönünde bir algı da meydana gelebilir ve bu durum markanın kaynak gösterme fonksiyonuna zarar verebilir ya da tanınmışlığından haksız yararlanma söz konusu olabilir.

#### **IV. Sonuç**

Eser niteliğinde olan bir karaktere ilişkin koruma süresi sona erdiği takdirde, bu karaktere ilişkin mali haklar herkes tarafından kullanılabilir.

Fakat koruma süresi sona eren aynı karaktere ilişkin marka tescilleri süresiz olarak devam edebilmektedir.

Esasen, koruma hakkı süresi dolan bir karakterin artık kamuya mal olması gerektiğinden, bu karaktere ilişkin kullanımların marka hakkına dayalı olarak önlenememesi, serbestçe kullanılabilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, çalışmamız içerisinde açıklandığı üzere, bazı durumlarda karakterin koruma süresi dolmuş olmasına rağmen, bu karaktere ilişkin bazı kullanımların marka hakkı sebebiyle aykırılık yaratabilmesi söz konusu olabilecektir.

Bu sebeple bir karakterin koruma süresi dolmuş olsa bile, bu karaktere ilişkin her bir kullanım özelinde, marka hukuku açısından da değerlendirme yapmak uygun olacaktır.

#### **KISALTMALAR CETVELİ**

FSEK : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

TPMK: Türk Patent ve Marka Kurumu

Kurul : Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu

SMK : Sınai Mülkiyet Kanunu

## KAYNAKÇA

**Tekinalp, Ünal**, Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul, 2012

**SULUK, Cahit / KARASU, Rauf / NAL, Temel**, Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara, 2019

**Çolak, Uğur**, Türk Marka Hukuku, İstanbul, 2018

**Dündar, Serhat**, Tescil Yoluyla Kazanılan Marka Hakları ile Kesişen Telif Haklarının Türkiye Ve Yurtdışı Yargı Kararları Açısından İncelenmesi Uzmanlık Tezi, Ankara, 2016

“Mickey Mouse Is Now in the Public Domain After 95 Years of Disney Copyright”, erişim: 06.09.2024

<https://time.com/6551496/mickey-mouse-public-domain-steamboat-willie/>

“Disney's earliest Mickey and Minnie Mouse enter public domain as US copyright expires”, erişim: 06.09.2024, <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-67833411.amp>

“Is Mickey Mouse in the Public Domain?” erişim: 06.09.2024

<https://ipkitten.blogspot.com/2024/01/is-mickey-mouse-in-public-domain.html?>

“Mickey, Disney, and the Public Domain: a 95-year Love Triangle” erişim: 06.09.2024

<https://web.law.duke.edu/cspd/mickey/>

“THE MOUSE IN THE MAZE OF COPYRIGHT AND TRADEMARK LAW” erişim: 06.09.2024

<https://gglawreview.com/2024/02/06/the-mouse-in-the-maze-of-copyright-and-trademark-law/>

<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/539/23/> erişim: 06.09.2024

<https://casetext.com/case/comedy-iii-productions-v-new-line-cinema>

erişim:

06.09.2024

<https://casetext.com/case/murray-hill-publications-v-abc-communications-2>

erişim: 06.09.2024

**WASHINGTON BÖLGESİ BİRLEŞİK DEVLETLER BÖLGE MAHKEMESİ,  
STEPHEN THALER V. SHIRA PERLMUTTER ET AL. CIVIL ACTION NO.  
22-1564 (BAH) SAYILI KARAR ÇEVİRİSİ**

**Av. Didem Erol\***

**Av. Sinan Hassas\*\***

**KISA KARAR**

Davacı Stephen Thaler, “Yaratıcılık Makinesi” adını verdiği bir bilgisayar sistemine sahip olup, bu sistemin kendi kendine görsel sanat eserleri ürettiğini iddia etmektedir. İşbu uyuşmazlık konusu olayda; davacı, ilgili eserin telif hakkı için tescil başvurusunda bulunmuş, eserin yaratıcısı/eser sahibi olarak bilgisayar sistemini göstermiş ve telif hakkının, bilgisayar sistemin sahibi olduğu gerekçesiyle kendisine verilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Telif Hakları Bürosu, davacı tarafından yapılan tescil başvurusunu, Telif Hakları Kayıt Memurunun görüşü doğrultusunda, geçerli bir telif hakkının doğabilmesinin ön şartı olan “eserin insan tarafından meydana getirilmesi” koşuluna sahip olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Davacı, bu ret kararına itiraz ederek, Birleşik Devletler Telif Hakkı Bürosu ve Shira Perlmutter, (*resmi sıfatıyla Telif Hakları Kayıt Memuru ve Birleşik Devletler Telif Hakkı Bürosu Direktörü*) aleyhine dava ikame etmiştir. Her iki taraf da özet hüküm talebinde bulunmuş olup; bu talepler yalnızca, tamamen bir yapay zekâ sistemi tarafından, insan müdahalesi olmaksızın, üretilen bir eserin telif hakkı için uygun olup olmadığı konusunu içermektedir. (*Bkz. Pl.’s Mot. Summ. J. (Pl.’s Mot.)*), ECF No.16; *Defs.’ Cross-Mot. Summ. J. (“Defs.’ Mot.”)*, ECF No. 17.) Aşağıda açıklanan nedenlerden dolayı; davalıların, eser sahibinin insan olmasının geçerli bir telif hakkı iddiasının önemli bir parçası olduğu hususunda haklı oldukları sonucuna varılmıştır. Bu nedenle, davacının özet hüküm talebi reddedilmiş ve davalıların karşılıklı özet hüküm talebi kabul edilmiştir.

---

\* Avukat – İstanbul Barosu

\*\* Avukat – İstanbul Barosu

## I. SOMUT OLAY (OLAY ÖZETİ)

Davacı, insan yaratımına benzeyen ve özgün görsel sanat eserleri üretebilen bir ‘yapay zekâ’ programı geliştirmiştir. (Bkz. *Pl. 's Mem. Supp. Mot. Summ. J. ("Pl. 's Mem.") s. 13, ECF No. 16.*) ‘‘Yaratıcılık Makinesi’’ isimli yapay zekâ sistemi tarafından üretilen ve davada adı geçen eserin ismi ‘‘*Cennete Son Giriş*’’ (Admin. Record (‘‘AR’’), Ex. H, Copyright Review Board Refusal Letter Dated February 14, 2022 (‘‘Final Refusal Letter’’)) at 1, ECF No. 13-8)dir.<sup>256</sup>

Davacı, yapay zekâ sistemi ile bu görseli yarattıktan sonra, eseri Telif Hakları Bürosu’na tescil ettirmeye çalışmıştır. Başvurusunda, eser sahibinin ‘‘*Yaratıcılık Makinesi*’’ olduğunu ve eserin bir bilgisayar algoritması tarafından özerk bir şekilde oluşturulduğunu beyan etmiş ve yapay zekâ tarafından üretilen eserin telif hakkının ‘‘work for hire’’<sup>257</sup> kapsamında, *Yaratıcılık Makinesi*’nin sahibi olarak kendisine ait olduğunu ileri sürmüştür. Telif Hakları Bürosu, ‘‘*telif hakkının doğması için gereken insan katkısından yoksun olduğu*’’ gerekçesiyle başvuruyu reddetmiş ve Telif Hakları Yasası’nın sadece insanlar tarafından meydana getirilen eserleri kapsadığını belirtmiştir. (Örn. D, *Telif Hakları Bürosu Ret Mektubu 12 Ağustos 2019 Tarihli ("İlk Ret Mektubu"), 1, ECF No. 13-4.*)

Bu ret kararı üzerine davacı; eserin, yapay zekâ tarafından oluşturulduğu ve geleneksel insan yaratımından yoksun olduğunu kabul etmiştir. Ancak Telif Hakları Bürosu tarafından öne sürülen insan tarafından meydana getirilme koşulunun tescil için bir ön koşul olduğu gerekçesine itiraz ederek, yapay zekânın ‘‘yaratıcılık kriterlerini karşıladığı durumlarda yaratıcı olarak kabul edilmesi ve o esere ilişkin telif hakkının yapay zekâ sisteminin sahibine ait olması gerektiğini’’ iddia ederek başvurusunun yeniden değerlendirilmesini talep etmiştir. (Örn. E, *İlk Yeniden Değerlendirme Talebi: 2, ECF No. 13-5.*) Telif Hakları Bürosu, ilk gerekçesini tekrar

---

<sup>256</sup> İlgili eserin görseli için bkz. [https://ecf.dcd.uscourts.gov/cgi-bin/show\\_public\\_doc?2022cv1564-24](https://ecf.dcd.uscourts.gov/cgi-bin/show_public_doc?2022cv1564-24), Yayın T: 18.08.2023, (Erişim Tarihi: 15.02.2024)

<sup>257</sup> Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku’nda bilindiği üzere evrensel kabul gören ilke; eserin sahibinin onu yaratan kişi olması, başka bir ifadeyle ‘yaratma ilkesi’dir, (Tekinalp, Ü. Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2012, 5. Bası, s.143.) Buna karşın Amerikan Hukuku Sistemi’nde bu ilkeye 1976 Tarihli Copyright Act (Telif Hakları Yasası) ile bir istisna getirilmiştir. Bu istisna kapsamında bazı eserlerin sahibi onu yaratan değil, sözleşme karşılığı o eseri sipariş eden kişi olarak kabul edilebilmektedir (Detaylı bilgi için bkz. Tosun, Y. Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, İstanbul 2013, s.288 vd.).

ederek eseri tescil etmeyi yeniden reddetmiştir. Gerekçesinde ise; “Telif Hakları Yasası’na göre, bir eserin telif hakkı korumasından yararlanabilmesi için “o eserin yaratıcısının entelektüel faaliyeti sonucunda ortaya çıkan özgün düşünce ve yaratıcılığı yansıtması gerektiği”; bu nedenle eserin bir insan tarafından meydana getirilmediğine karar vermesi durumunda Büro’nun bu talebi reddedebileceğini” belirtmiştir. (Örn. *F, 30 Mart 2020 Tarihli Telif Hakları Bürosu Ret Mektubu (“İkinci Ret Mektubu”), 1, ECF No. 13-6 (Burrow-Giles Lithographic Co. v. Sarony, 111 U.S. 53, 58 (1884)’ ve 17) U.S.C. § 102(a); U.S. Copyright Office, Compendium of U.S. 4 Copyright Office Practices § 306 (3. baskı 2017)*). Davacı, ilk talebiyle aynı doğrultuda ikinci kez yeniden değerlendirme talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Telif Hakları Bürosu İnceleme Kurulu; “telif hakkı korumasının insan olmayan varlıkların meydana getirmiş olduğu şeyleri kapsamadığını” ifade ederek, tescil talebinin reddini onaylamıştır. (*Nihai Karar Mektubu, 4, 7.*)

Davacı, “*Cennete Son Giriş*” adlı eserin telif hakkı tescilinin Davalılar tarafından reddedilmesine ilişkin karara karşı; “*keyfi ve gerekçeden yoksun olduğu; takdir yetkisinin Davalılarca kötüye kullanıldığı ve kararın hukuka aykırı olduğu; ayrıca kararın yeterli delillerle desteklenmediği ve Davalıların idari yetkisini aştığı*” iddiası ile ilgili ret kararına karşı süresi içerisinde Mahkemeye itirazda bulunmuştur. (*İdari Yargılama Usulü Yasası 5 U.S.C.’yi ihlal ettiğine ilişkin § 706(2). Bkz. 62–66, ECF No. 1.*) Taraflar, yukarıda açıklanan temel hususlar konusunda anlaşmış ve bekleyen özet hüküm taleplerinin konusunun bir yapay zekâ sistemi tarafından özerk olarak oluşturulan bir eserin telif hakkı korumasından yararlanıp yararlanamayacağı konusunda olduğunda anlaşmışlardır. İş bu kararda bu talepler değerlendirmeye alınacaktır.

## II. HUKUKİ PROSEDÜR

### A. İdari Yargılama Usulü Yasası (“APA”)<sup>258</sup>

APA 5 U.S.C. § 704 hükmü; “nihai idari eylemlerin” yargısal denetimini içermektedir. İlgili hüküm, keyfi ve gerekçeden yoksun, takdir yetkisinin idare

---

<sup>258</sup> Yasa metni için bkz. <https://www.justice.gov/sites/default/files/jmd/legacy/2014/05/01/act-pl79-404.pdf> (Erişim Tarih: 10.04.2024)

tarafından kötüye kullanıldığı veya hukuka aykırı olan idari eylemlerin mahkeme tarafından iptal edilebileceğini düzenlemektedir. (*Puro Ass'n of Am. v. FDA*, 964 F.3d 56, 61 (D.C. Cir. 2020) (alıntı 5 U.S.C. § 706(2)(A)). Bu hüküm, idarenin almış olduğu kararları gerekçeli bir şekilde alma zorunluluğunu, dolayısıyla almış oldukları karar ve ulaştıkları sonucun gerekçelerini mantıki bir tutarlılık çerçevesinde açıklamaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. (*Brotherhood of Locomotive Eng'rs & Trainmen v. Fed. R.R. Admin.*, 5 972 F.3d 83, 115 (D.C. Cir. 2020) alıntı *Dep't of Homeland Sec. v. Regents of Univ. of Cal. ("Regents")*, 140 S. Ct. 1891, 1905 (2020)). İdari eylemin yargısal denetimi; idarenin kararı almış olduğu zaman belirtmiş olduğu gerekçelerle sınırlıdır. Aynı şekilde, idarenin yapacağı savunma da kararı alırken sunmuş olduğu gerekçeler ile sınırlıdır.

## **B. Özet Hüküm (Summary Judgement)**

Federal Medeni Usul Hukuku Yasası<sup>259</sup> 56. maddesi uyarınca; “*Taraflardan her biri, herhangi bir maddi olguya ilişkin gerçek bir ihtilafın bulunmadığı hallerde bir tarafın lehine özet hüküm verilmesini talep etme hakkına sahiptir.*” (*Soundboard Ass'n v. FTC*, 888 F.3d 1261, 1267 (D.C. Cir. 2018) (alıntı *Ctr. for Auto Safety v. Nat'l Highway Traffic Safety Admin.*, 452 F.3d 798, 805 (D.C. Cir. 2006)); ayrıca bkz. *Fed. R. Civ. P. 56(a)*) Bu gibi karşılıklı talepler içeren davalarda Bölge hâkimi, temyiz mahkemesi olarak hareket etmekte ve olayı sadece hukuki yönden ele almaktadır. (*Am. Bioscience, Inc. v. Thompson*, 269 F.3d 1077, 1083–84 (D.C. Cir. 2001) Bu nedenle, APA ilgili maddeleri uyarınca keyfilik ve gerekçeden yoksunluk bakımından idarenin kararlarını inceleyen Bölge Mahkemeleri, maddi olguları değil hukuki olguları inceleyen bir temyiz mahkemesi gibi işlev görmektedir. (*James Madison Ltd., Hecht v. Ludwig*, 82 F.3d 1085, 1096 (D.C. Cir. 1996); ayrıca bkz. *Lacson- ABD İç İşleri Bakanlığı*, 726 F.3d 170, 171 (DC Cir. 2013) (Maddi olguları belirlemek idarenin sorumluluğunda olup, mahkemenin görevi değildir). Yargısal denetim, genel olarak idari kayıtlarla sınırlıdır. Zira, idarenin vermiş olduğu bir kararı inceleyen

<sup>259</sup>Yasa

metni

için

bkz.

[https://www.uscourts.gov/sites/default/files/civil\\_federal\\_rules\\_pamphlet\\_dec\\_1\\_2023.pdf](https://www.uscourts.gov/sites/default/files/civil_federal_rules_pamphlet_dec_1_2023.pdf)

(Erişim

Tarih: 10.04.2024)

mahkemenin, idarenin kararı verirken elinde bulunan bilgiden ne daha fazla ne de daha az bilgiye sahip olması gerektiği idare hukukunun değişmez bir kuralıdır. (*CTS Corp. v. EPA*, 759 F.3d 52, 64 (D.C. Cir. 2014))

### III. TARTIŞMA

1976 Tarihli Telif Hakkı Yasası(“CA”)<sup>260</sup> uyarınca, belli şartları sağlayan bir eserin yazılı, sesli, görsel veya diğer herhangi bir fiziki araca kalıcı olarak kaydedilmesi ile birlikte telif hakkı koruması başlar. (*Fourth Estate v. Public Benefit Corporation v. WallStreet.com, LLC*, 139 S. Ct. 881, 887 (2019); 17 U.S.C. § 102(a)). Telif hakkı talebinde bulunan kişi, eseri Telif Hakları Tescil Bürosu’na da kaydettirebilir. Eserin, gerçekten telif hakkına tabi olduğu sonucuna varılması durumunda, Telif Hakları Bürosu bu durumu onaylayarak tescil belgesi düzenler. Bu belge, diğer bazı avantajlarının yanı sıra, hak sahibinin ihlal durumunda iddialarını mahkemede takip etmesine olanak sağlar. (17 U.S.C. §§ 410(a), 411(a); *Unicolors v. H&M Hennes & Mauritz, L.P.*, 142 S. Ct. 941, 944–45 (2022)). Telif hakkı, eserin yaratılmasıyla birlikte tescilden bağımsız olarak doğmaktadır. Tescil belgesi yalnızca hakkın başından beri var olduğunu ispata yaramaktadır. (*Bkz. Fourth Estate*, 139 S. Ct. 887.) Buna karşın, eğer Telif Hakları Bürosu, telif hakkına tabi bir başvuru olmadığı gerekçesiyle başvuruyu reddederse ve bu red kararı yerinde ise; söz konusu eser hiçbir zaman telif hakkı koruması altında olmamış olacaktır.

*Cennete Son Giriş* isimli eserin telif hakkı başvurusu değerlendirilirken Telif Hakları Bürosu, bu eserin telif hakkının konusunu oluşturmadığını, zira eserin insan yaratımından yoksun olduğu ve dolayısıyla başlangıçtan itibaren telif hakkının mevcut olmadığı sonucuna varmıştır. (*İlk Ret Mektubu 1. sayfa; ayrıca Son Ret Mektubu 3. sayfa (son yeniden değerlendirme kararında aynı gerekçeyi sağlıyor)*). Davacının tescil talebinde bulunmasıyla, burada ortaya çıkan hukuki sorun, bir bilgisayar sistemi tarafından oluşturulan eserin, yaratıldığı andan itibaren telif hakkı koruması altına girip girmediğidir.

---

<sup>260</sup>Yasa metni için bkz. <https://copyrightalliance.org/copyright-law/copyright-act/> (Erişim Tarihi: 10.04.2024)

Davacı, tescil başvurusunda bulunurken açıklamalarının büyük bir kısmını, bilgisayar programı tarafından oluşturulan eserdeki telif hakkının programın sahibine, yani kendisine devredilmesini öngören çeşitli hukuk teorilerinin geçerliliğine dayanarak konuyu karmaşıklaştırmaya çalışmaktadır. Örneğin Davacı bu hususta, Common Law’ın mülkiyet ilkelerine veya work for hire doktrinine dayanmaktadır. (Bkz. *Pl.’s Mem. s. 31–37; Pl.’s Reply Supp. Mot. Summ. J. & Opp’n Def.’s Cross-Mot. Summ. J. (“Pl.’s Opp’n”) s. 11–15, ECF No. 18.*)

Bu argümanlar, geçerli bir telif hakkının kime tescil edilmiş olması gerektiği ile ilgilidir<sup>261</sup> ve Davacı bunu yaparken arabayı atın önüne koymakta<sup>262</sup>, işi yanlış sırasıyla yapmaktadır. Oysaki Telif Hakları Kayıt Dairesi (Telif Bürosu), tescili reddederek, insan yaratımı/katkısı olmaksızın üretilen bir eserde hiçbir şekilde geçerli telif hakkının mevcut olmadığı ve dolayısıyla tescilin kimin adına yapılacağı konusunda da bir sorunun olmadığını ifade etmiştir.

O halde olaydaki incelenecek hukuki olgu; Büro’nun bu sonuca varırken keyfi ve gerekçeden yoksun olarak mı hakaret ettiği ya da başka bir şekilde APA’yı ihlal edecek şekilde hareket edip etmediği hususudur. Büro, davacı tarafından sunulan telif hakkı başvurusunu reddederek hata yapmamıştır. Zira Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Yasası sadece insan yaratımı eserleri korumaktadır.

Davacı yerinde bir şekilde Telif Hakkı Yasası’nın, uzun tarihi boyunca, geçmişte var olan tekniklerden ileride geliştirilecek teknolojilerle oluşturulan veya bu teknolojileri içeren eserlerin korunmasını da kapsayacak şekilde esnek olduğunu ifade etmektedir. (Bkz. *Örneğin Goldstein v. California, 412 U.S.546, 561 (1973) (Kongrenin eser sahiplerinin yazılarını koruma yetkisinin anayasal kapsamının “geniş” olduğunu, öyle ki basılı materyaller ile sınırlı olmadığı belirterek her türlü yaratıcı zihinsel veya estetik emeğin ürünlerinin herhangi bir somut halini içerdiğinin*

---

<sup>261</sup> Kararda yer alan dipnot:

Bu argümanları sürdürürken, davacı, sözde "Yaratıcılık Makinesi"nde AI (Yapay Zeka) üretim yazılımının geliştirilmesi, kullanılması, sahiplenilmesi ve yönlendirilmesi üzerine detaylar vererek, bu davada tamamen idari kayıtlarda bulunmayan bir insan katılımı düzeyi ima etmektedir. Daha önce Birinci Kısımda ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, davacı, AI sisteminin eseri "otonom" olarak ürettiğini ve yaratım sürecinde hiçbir rolü olmadığını Kayıt Memuruna sürekli olarak ifade etmiştir, bkz. Başvuru, s.2. Yargısal inceleme, Kayıt Memurunun nihai kararına dayanmalı ve aynı gerçekler üzerinden yapılmalıdır.

<sup>262</sup> *Put the cart before the horse*; “yanlış sırayla iş yapmak” anlamındaki İngilizce deyim.

belirtmiştir.) *Burrow-Giles Lithographic Co. - Sarony, 111 U.S. 53, 58 (1884)* (Telif Hakkı Yasası'nda, fotoğrafları kapsayacak şekilde yapılan değişikliğin Anayasaya uygun olduğu ifade ediliyor.)

Aslında bu esneklik modern Telif Hakları Yasası'nda “*şu anda bilinen veya daha sonra geliştirilecek herhangi bir fiziksel araca kalıcı olarak kaydedilmiş özgün yaratıcı eserlerin*” telif hakkı korumasından yararlandığı belirtilerek ifade edilmiştir. Telif yasası, zamana uyum sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak bu uyarlanabilirliğinin temelinde, insan yaratıcılığının yeni araçlar veya yeni platformlar kullanılarak yönlendirilmesi mümkün ise de insan yaratıcılığının olmazsa olmaz bir koşul olduğu yönünde sabit bir görüş yatmaktadır.

Örneğin Sarony davasında<sup>263</sup> Yüksek Mahkeme; fotoğrafların, sadece cihazın önündeki görüntünün bir kopyasını üreten, mekanik bir cihazdan üretilmelerine rağmen, “fotoğraf” çıktısının eser sahibinin “özgün entelektüel anlayışını temsil ettiğini” belirterek, fotoğrafların telif hakkına tabi olduğu sonucuna varmıştır. (*Sarony, 111 U.S. s. 59.*) Bir kamera, bir sahnenin sadece “mekanik bir kopyasını” oluşturabilir, ancak bunu fotoğrafçının fotoğrafı “*zihinsel olarak*” tasarlamasından sonra yapar. Fotoğrafçı, “kameranın önünde konumu pozlama, kostümü, perdeleri ve diğer çeşitli aksesuarları seçme ve düzeltme, konuyu zarif hatlarla sunmak için düzenleme, ışığı ve gölgeleri düzenleme, istenen ifadeyi çağrıştırmaya ve uyandırma, düzenleme veya temsil ile genel görüntüyü oluşturma” gibi kararlarıyla fotoğrafa son şeklini verir. İlgili davada, söz konusu eser üzerinde, insan katılımı ve yaratıcı rolü, yeni bir eser türü olarak fotoğrafın telif hakkı kapsamına girdiği sonucuna ulaşılmasında kilit rol oynamıştır.

Telif hakkı hiçbir zaman, davacının iddia ettiği şekilde, insan katkısı olmadan çalışan ve yeni teknoloji biçimleriyle üretilen eserleri koruyacak kadar genişletilmemiştir. İnsan yaratıcılığı, telif hakkının doğabilmesinin temel şartıdır.

Bu prensip, Telif Hakkı Yasası'nın lafzından gelmektedir. Telif Hakkı Yasası'nın mevcut hali olan ve 1976 Telif Hakkı Yasası olarak bilinen yasadaki; “*şu*

---

<sup>263</sup> İlgili karar metni için bkz. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/111/53/> (Erişim Tarihi: 15.03.2024)

anda bilinen veya daha sonra geliştirilebilecek ve doğrudan ya da bir makine veya cihaz yardımıyla, algılanabilecek, çoğaltılabilecek veya başka bir şekilde iletilebilecek herhangi bir fiziksel araca kalıcı olarak kaydedilmiş özgün yaratıcı eserlere” telif hakkı koruması sağlanmaktadır. (17 U.S.C. § 102(a). Eserin fiziki ortamda kaydedilmesi, “eser sahibi veya eser sahibinin etkisi altında” gerçekleştirilmelidir. (Id. § 101.) Bu durumda, bir eserde telif hakkının doğabilmesi için *eserin sahibinin* olması gerekir.

Davacının da belirttiği gibi kilit ifade olan “eser sahibi” kavramı Telif Hakkı Yasası’nda açıkça tanımlanmamıştır. (Bkz. *Pl. ’s Mem. at 24.*) “Eser Sahibi”<sup>264</sup> terimi, “entelektüel ve yaratıcı bir eserin kaynağı olan kişi” veya “bir sanat eserinin yaratıcısı; ressam, fotoğrafçı, film yapımcısı, vb.” olarak tanımlanır. 1976 Telif Hakkı Yasası’nın açık metni uyarınca; telif hakkına tabi bir eserin entelektüel, yaratıcı veya sanatsal emek harcayacak bir yaratıcıya sahip olması gerekir. Peki telif hakkı koruması talebinde bulunması için bu “yaratıcının” insan olması gerekir mi? Bunun cevabı “evet” olacaktır.

1976 Yasa’nın eser sahibinin, “insan olma” varsayımına ilişkin şartı, yüzyıllardır süregelen yerleşik anlayışa dayanmaktadır. Anayasa’nın, Kongre’ye telif ve patent hakları için yasa çıkarma yetkisi vermesindeki amaç; eser sahipleri ve buluşçulara sınırlı bir süre için kendi eserleri ve buluşları üzerinde münhasır haklar tanıma imkânı sağlayarak, bilimin ve faydalı sanatların ilerlemesini teşvik etmektir. (*U.S. Const. Art. 1, cl. 8.*)

James Madison’ın açıkladığı gibi: “Bu yetkinin amacı neredeyse hiç sorgulanmaz, zira kamu yararı her iki durumda da (telif hakkı ve patent) bireylerin talepleriyle tamamen örtüşmektedir”. Başlangıçta hem telif hem de patent hakkı, hükümetin koruması gereken mülkiyet biçimleri olarak düşünülmüş ve bu mülkiyet üzerinde münhasır haklar tanınmasının bireyleri yaratmaya ve icat etmeye teşvik ederek kamu yararına hizmet edeceği ifade edilmiştir. İnsanların yaratıcı süreci,

---

<sup>264</sup>Kararda yer alan dipnot:

Merriam-Webster Unabridged Dictionary, <https://unabridged.merriam-webster.com/unabridged/author> ((last visited Aug. 18, 2023); Author, Oxford English Dictionary, [https://www.oed.com/dictionary/author\\_n](https://www.oed.com/dictionary/author_n) (last visited Aug. 10, 2023).

bireyleri bu yaratıma teşvik etmenin en iyi yolları ve böylece bilimi ve faydalı sanatları teşvik etme amacı, başından beri Amerikan telif hukukunun merkezinde yer almıştır. İnsan olmayan varlıkların, Amerika Birleşik Devletleri yasalarına göre münhasır haklar vaat edilerek teşvik edilmeye ihtiyaçları yoktur. Bu nedenle telif hakkı insan olmayan varlıklara yönelik olarak tasarlanmamıştır.

Telif hukuku zaman içerisinde değişse de “eser sahibi” terimi ile “insan yaratımının” eş anlamlı olduğu anlayışı değişmeden devam etmiştir. Modern telif yasasının öncesindeki yasal düzenleme olan 1909 Telif Hakkı Yasası’nda<sup>265</sup>, sadece “insanın” yaratmış olduğu esere telif alabileceği açıkça belirtilmekteydi. (*Act of Mar. 4, 1909, ch. 320, §§ 9, 10, 35 Stat. 1075, 1077.*) 1909 Tarihli Telif Hakları Yasası uyarınca, telif hakkı, açık bir şekilde insan tarafından yaratılan eserler ile sınırlıydı. Kongre’nin, Telif Hakkı Yasası’nın, uzun süredir var olan bu kuralını değiştirmeyi amaçladığına dair herhangi bir gösterge de bulunmamaktadır. Aksine, ilgili Kongre raporu, Kongre’nin 1976 Yasası’nı yürürlüğe koyarken önceki 1909 Yasası’ndan gelen “eser sahibinin özgün eseri” standardını değişiklik olmaksızın benimsemeyi amaçladığını göstermektedir. (*Bkz. H.R. REP. NO. 94-1476, s. 51 (1976)*)

“Bir eserin insan tarafından yaratılmış olma” koşulu, Telif Yasası’nın yorumlanması istenildiğinde, Yüksek Mahkeme tarafından sürekli olarak hatırlatılmıştır. Daha önce ifade edildiği üzere *Sarony* davasında; Mahkemenin, fotoğrafın telif hakkı ile korunuyor olduğunu kabul etmesi “*kamera değil, insan tarafından görüntünün tasarladığı ve oluşturulduğu, ardından da kamerayı kullanarak görüntünün yakalandığı*” gerçeğine dayanmaktadır. (*Bkz. e Sarony, 111 U.S. s. 60*) Fotoğraf, “*fotoğrafçının entelektüel yaratıcılığının bir ürünüdür*” ve “*yaratıcılığın doğası*” göz önüne alındığında “*fotoğrafçının yaratıcısı olduğu özgün bir sanat eseri*” olarak kabul edilmiştir. Benzer şekilde *Mazer v. Stein* davasında<sup>266</sup> Mahkeme, bir eserin telif hakkına tabi olmasının ön koşulunu “*eserin özgün olması, yani eserin yaratıcısının fikirlerini somut bir formda ifade etmesi*” şeklinde belirtmiştir. (*347 U.S. 201, 214 (1954). Goldstein v. California davasında da "eser sahibi" bir "yaratıcı"*)

<sup>265</sup> Yasa metni için bkz. <https://www.copyright.gov/history/1909act.pdf> (Erişim Tarihi: 10.04.2024)

<sup>266</sup> İlgili karar metni için bkz. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/347/201/> Erişim Tarihi: 10.04.2024)

olarak tanımlanmaktadır. Tüm bu davalarda, insan tarafından yaratılma eylemi eser sahipliğinin merkezinde yer almaktadır.

Buna göre, mahkemeler, örneğin yazarın ilahi bir güç olduğu iddia edilen durumlarda bile, herhangi bir insan müdahalesi olmaksızın oluşturulan eserlere telif hakkı koruması tanımayı mütemadiyen reddetmiştir. Dokuzuncu Daire, “insanlardan ziyade göksel varlıkların sözlerini içerdiği” iddia edilen bir kitaba ilişkin telif hakkı talebi ile karşı karşıya geldiğinde; kitabın telif hakkıyla korunabilmesi için insan yaratıcılığına ilişkin unsurları içermesi gerektiğini belirterek, “*telif hakları yasasının korumayı amaçladığı şey ilahi varlıkların yaratımları değildir*” şeklinde içtihatla bulunmuştur. (*Urantia Found. v. Kristen Maaherra*, 114 F.3d 955, 958–59 (9th Cir. 1997)<sup>267</sup> (Ayrıca Bkz. *Penguin Books U.S.A., Inc. v. New Christian Church of Full Endeavor*, 96-cv-4126 (RWS), 2000 WL 1028634, s. 10–11 (S.D.N.Y. July 25, 2000)<sup>268</sup>, (*Oliver v. St. Germain Found.*, 41 F. Supp. 296, 297, 299 (S.D. Cal. 1941)<sup>269</sup>) Benzer şekilde, *Kelly v. Chicago Park District* davasında<sup>270</sup> Yedinci Daire; ekili bir bahçeye telif hakkı tanımayı reddetmiştir. Zira bahçenin telif hakkı korumasından faydalanması durumunda, telif hakkı ile korunabilir eserlerin, eser sahiplerinin insan olması gerektiğine ilişkin temel ilkeye aykırılık teşkil edebilecektir. (635 F.3d 290, 304–06 (7th Cir. 2011). Bitkilerin düzenlenmesine ilişkin planın bir insan tarafından yapılmış olmasına rağmen, bahçe asıl formunu doğal güçlere borçlu olup bu nedenle telif hakkı sınırları dışında kalmaktadır. Son olarak, *Naruta v. Slater* davasında<sup>271</sup>, Dokuzuncu Daire, bir maymun tarafından çekilen fotoğrafların telif hakkı ihlali için Telif Hakkı Yasası kapsamında dava açılmayacağına hükmetmiştir. Zira hayvanlar insan

---

<sup>267</sup> Komisyon üyeleri, göksel varlıklara sorulan belirli soruları seçip formüle ettikleri ve daha sonra bunun sonucunda ortaya çıkan "vahiyleri" seçip düzenledikleri için, *Urantia Kitabı* "kısmen insan yaratıcılığının ürünü" olarak sayılmakta ve dolayısıyla telif hakkıyla korunmaktadır.

<sup>268</sup> İlgili davada; tescil için başvuranın, kendisine bir “dış” ses tarafından dikte edildiğine inandığı kelimelerle otuz stenograf defteri yazdığı ve bu notları düzenlemek için iki insanla iş birliği içinde çalıştığı durumda Mahkeme telif hakkının doğması için yeterli insan yaratıcılığının mevcut olduğu sonucuna varmıştır.

<sup>269</sup> İlgili davada, davacının iddia etmiş olduğu “Phylos the Thibetan” adlı bir ruh tarafından kendisine dikte edilen “mektupları” yazıya döktüğü ve davalının davacının üslubunu kopyaladığı durumda telif hakkı ihlali olmadığı sonucuna varmıştır.

<sup>270</sup> İlgili karar metni için bkz. <https://casetext.com/case/kelley-v-chicago-park-dist> (Erişim Tarihi: 20.03.2024)

<sup>271</sup> İlgili karar metni için bkz. <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2018/04/23/16-15469.pdf> (Erişim Tarihi: 20.03.2024)

olmadıkları için Kanun kapsamında yasal bir statüye sahip değildirler. (888 F.3d 418, 420 (9th Cir. 2018)).

Naruta davasına bakan Mahkeme, davayı incelerken maymun tarafından meydana getirilen eserin telif hakkı korumasından yararlanabileceği hususunu değil, Telif Hakkı Yasası'nın kimleri korumak için tasarlandığı yani yasa kapsamında kimlerin dava açabileceğini incelemiştir. Eser sahibinin kimler olabileceği tartışması ile karşı karşıya kalan diğer mahkemeler gibi davaya bakan Mahkeme de sadece insanların dava açma hakkına sahip olduğuna karar vererek, Yasa'da hak sahibi olanları tanımlamak için kullanılan "çocuklar", "torunlar", "meşru doğmuş", "dul kadın", "dul erkek" gibi terimlerin hepsinin insani varlıkları ima ettiğini ve bu nedenle Yasa'nın lafzı gereği hayvanları dışladığına kanaat getirmiştir<sup>272</sup>. Davacı, insan dışı bir varlık tarafından üretilmiş bir eserde telif hakkı koruması tanıdığına dair herhangi bir emsal mahkeme kararı bulunmadığı için bu hususta bir örnek de gösterememektedir.

Kuşkusuz, sanatçılar, görsel ve sanatsal eserlerinin üretilmesinde, yapay zekâ teknolojilerini yaratıcılık süreçlerine dâhil ettikçe, telif hukuku alanında yeni alanlara doğru ilerliyoruz. Eserin meydana getirilme sürecinde insan yaratıcılığının giderek azalması, bir yapay zekâ sistemi kullanılarak oluşturulan eserin "eser sahibini" belirlemek için hangi düzeyde insan katkısının gerekli olduğu; elde edilen görüntü üzerinde korumanın kapsamı; yapay zekâ sistemlerinin önceden var olan ve bilinmeyen eserlerle eğitilmiş olabileceği durumlarda yapay zekâ tarafından oluşturulan eserlerin özgünlüğünün nasıl değerlendirileceği; yapay zekâ teknolojilerinin kullanıldığı yaratıcı eserleri teşvik etmek için telif hakkı mekanizmasının en iyi nasıl kullanılabileceği ve bunun gibi daha fazla soru gündeme gelecektir. (Bkz. *Örneğin, Senatörler Thom Tillis ve Chris Coons'tan, Fikri Mülkiyetten Sorumlu Ticaret Müsteşarı ve ABD Patent ve Marka Kurumu Direktörü Kathi Vidal'a ve Telif Hakları Bürosu ve ABD Patent ve Marka Kurumu Direktörü*

---

<sup>272</sup> Kararın Türk Hukuku bakımından değerlendirmesi için bkz. Pehlivanoğlu, M. C., Naruto v. Slater Davasının Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Değerlendirmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:181 – 182, Eylül - Ekim 2019, s. 1757-1789

*Shira Perlmutter'a mektup 27 Ekim 2022)*<sup>273</sup> (Amerika Birleşik Devletleri Patent ve Marka Kurumu ile Amerika Birleşik Devletleri Telif Hakkı Büro 'sunun, diğer konuların yanı sıra, fikri mülkiyet hukukunun "gelecekteki yapay zekâ ile ilgili yenilikleri ve yaratımları en iyi nasıl teşvik edebileceğini" değerlendirmek üzere "yapay zekâ konusunda ortak bir ulusal komisyon kurması" talep edilmektedir.)

Huzurdaki dava ise pek karışık değildir. Davacı, “eseri oluşturmak için talimatlar verdiğini ve yapay zekâ sistemini yönlendirdiğini”, “yapay zekâ sisteminin tamamen kendisi tarafından kontrol edildiğini” ve “yapay zekâ sisteminin tamamen onun talimatıyla çalıştığını” ifade ederek davadaki hukuki sorunu değiştirmeye çalışmakta ve eserin meydana getirilme sürecince kontrol edici bir rol oynadığını iddia etmektedir. Ancak bu ifadeler idari kayıtlar ile çelişmektedir. İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca, idari eylemin iptaline ilişkin yargısal denetim, idari kayıtla sınırlıdır. Bir idari eylemin hukuki uygunluğuna ilişkin inceleme yapan mahkemenin, idarenin kararını verirken elinde bulunan bilgiden ne daha fazla ne de daha az bilgiye sahip olması gerektiği ilkesi değişmez bir idare hukuku kuralıdır. (*CTS Corp, 759 F.3d 14 s. 64*) Burada davacı, Kayıt Bürosu'na (Telif Bürosu), eserin “makine tarafından oluşturulduğu” ve telif hakkı iddiasının yalnızca “makinenin sahibi olması” gerçeğine dayandığını belirtmiştir. Bu sebeple Telif Bürosu kararını, başvuruda belirtilen, davacının eseri oluşturmak için yapay zekâ sistemini kullanmada herhangi bir rol oynamadığı gerçeğine dayanarak vermiştir ve davacı da bu hususa karşı ilk aşamada bir itirazda bulunmamıştır. (*Bkz. Birinci Yeniden Değerlendirme Talebi “mevcut başvurunun geleneksel insan eser sahipliğinden yoksun olduğu ve bir yapay zekâ sistemi tarafından oluşturulmuş olduğu doğrudur”.*); İkinci Yeniden Değerlendirme talebi de aynıdır. Davacı, idari işlem ile ilgili olarak yargısal inceleme için somut olguları değiştirme veya güncelleme talebini zamanında gerçekleştirmemiştir. Davacının telif hakkı başvurusu yaparken hazırladığı dilekçe doğrultusunda huzurdaki davada; yalnızca bir yapay zekâ sistemi tarafından özerk olarak üretilen bir eserin telif hakkına uygun olup olmadığı sorusu incelenmektedir. Eserin oluşturulmasında

---

<sup>273</sup> Bkz. <https://www.copyright.gov/laws/hearings/Letter-toUSPTO-USCO-on-National-Commission-on-AI-1.pdf> (Erişim Tarihi: 20.03.2024)

herhangi bir insan katılımının olmaması durumunda, Büro tarafından bu soruya verilen açık ve net cevap “Hayır”dır.

Söz konusu eserin yaratılmasıyla geçerli bir telif hakkının doğmadığı göz önüne alındığında; Davacının, telif hakkının nasıl kendisine geçebileceğine ilişkin sayısız hukuki teorisinin de incelemesine gerek bulunmamaktadır. Mülkiyetin devrine ilişkin genel hukuk doktrinleri, mülkiyet hakkının başlangıçta mevcut olmadığı durumlarda uygulanamaz. Telif Hakkı Kanunu’nun work-for-hire hükümlerinin uygulanabilmesi için ileri sürülebilecek bir menfaatin önceden var olması gerekmektedir. (17 U.S.C § 201(b)) (*Work-for-hire kapsamında bir eser üretildiğinde, eseri sipariş eden kişi telif hakkının içerdiği tüm haklara sahiptir.*)<sup>274</sup> İşbu davada, davacının bilgisayar sistemi tarafından özerk olarak oluşturulan görüntü, hiçbir zaman telif hakkına tabi olamayacaktır. Dolayısıyla, davacının öne sürdüğü doktrinlerin hiçbiri, mülkiyet hakkının varlığını göstermez ve telif hakkı iddiasını desteklemez.

#### **IV. HÜKÜM**

Yukarıda açıklanan nedenlerle, davalılar (Telif Hakları Bürosu), herhangi bir insan katılımı olmaksızın oluşturulan bir eserin telif hakkı tescilini reddederek doğru hareket etmişlerdir. Bu nedenle davacının özet hüküm talebi reddedilmiş ve davalıların özet hüküm talebi kabul edilmiştir.

Bu kısa karar ile uyumlu bir karar eşzamanlı olarak girilecektir. (Tarih: 18 Ağustos 2023)

#### **V. KARARIN TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

##### **A. Genel Olarak**

---

<sup>274</sup> Kararda yer alan dipnot:

Ancak her halükârda, davacının eseri work-for-hire kapsamında üretilen bir eser olarak gösterme girişimleri de başarısız olacaktır. Zira Telif Hakkı Kanun’unda yer alan “work made for hire” tanımlamalarından eseri hazırlayan kişinin de bir insan olması gerektiği sonucu çıkmaktadır. “Work made for hire” iki şekilde sağlanmaktadır. İlki bir çalışanın istihdam edilmesi kapsamında hazırladığı bir eserdir. İkincisi ise tarafların sözleşmede açıkça anlaştıkları hususlarda bir eserin meydana getirilmesidir. İlk tanımda şahıs zamirlerinin kullanımından, çalışan tanımının sadece insanları kapsadığı anlaşılmaktadır. İkinci tanımda ise taraflar arasında yazılı ve imzalı bir sözleşmenin yapılması gerekmekte olup, insan dışı bir varlıkla bu durumun mümkün olmayacaktır.

Çeviriye konu Amerika Birleşik Devletleri Columbia Bölge Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararın açıklama kısmında (*memorandum opinion*) aslında uyuşmazlık konusu olay ve hukuki sorun özet bir biçimde belirtilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere kararın esasen, telif hakkı ve bu hak korumasının temelini oluşturan eser ve eser sahibi kavramları ile ilişkili olduğu söylenebilecektir.

Bu halde karara ilişkin Türk Hukuku üzerinden bir değerlendirme yapmak için bu konuda hukukumuzda temel kaynak olan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)'na başvurulması gerekecektir. Burada ise odak noktası fikir ve sanat eserleri hukukunun temel kavramlarından olan “yaratma ilkesi”<sup>275</sup> ve bu ilkede yaratma eylemini gerçekleştiren “insan” faktörünün ortaya çıkan yaratım üzerindeki etkisidir.

Bu doğrultuda ilgili kararın Türk Hukuku bakımından değerlendirmesi yapılırken FSEK'de yer alan eser ve eser sahipliği kavramlarının irdelenmesinde, bununla bağlantılı olarak da yapay zekâ ile üretilen “eserler”de yaratıcı insan katkısından söz edilip edilemeyeceği değinmekte fayda olacaktır.

## **B. Kararda Tartışılan Hususların Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi**

Çeviriye konu Mahkeme kararında “insan” üretimi olmayan bir eserin telif hakkına konu olup olmayacağı tartışılmış ve nihayetinde insan katkısı olmadan üretilen bir eserin telif hakkı korumasından faydalanamayacağı yönünde karar oluşturulmuştur. Bu noktada Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku bakımından da böylesi bir yaklaşımın benimsenip benimsenmeyeceği sorulacaktır. Hukukumuzda da kabul gören ilkeye göre eser sahipliği yaratma eylemi ile başlar<sup>276</sup>. FSEK m. 1/B'de yer alan “eser” ve “eser sahibi” tanımlarından yola çıkılarak eserin bir yaratıcısı olmasının Kanun kapsamında korumanın şartı olduğu belirtilebilir. Ancak bu yaratıcının çeviriye konu kararda tartışıldığı üzere bir insan olması şart mıdır?

Yapay zekâyâ kişilik atfedilmesi hukuken halen tartışmalı konular arasında bulunmaktadır. Türk hukuku açısından bu durumu değerlendirdiğimizde ise şu anki yasal mevzuat gereği yapay zekânın kişi olarak nitelendirilemeyeceği kabulü

---

<sup>275</sup> Tekinalp, Ü. s.143.

<sup>276</sup> Kılıçoğlu, A. M., Eser Sayılmayan Fikri Ürünler ve Eserin Adı ve Alametleri Üzerindeki Haklar, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 8(Özel), 0-1636.

hâkimdir. FSEK m.1 /B (1) (b)'de eser sahibi “eseri meydana getiren kişi” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla Kanunun lafzından dolayı Yapay Zekânın zaten “kişiliğe haiz olmadığı” ve dolayısıyla eser sahibi sıfatını da haiz olamayacağı ifade edilebilir.

Ancak asıl dikkat çekilmesi gereken husus yukarıda da ifade ettiğimiz üzere eserin yaratımındaki “insan” etkisidir. FSEK uyarınca eser korumasının sağlanması için; kanunda sayılan eser türlerine dâhil olma, şekle bürünmüş olma gibi birtakım şartlar olduğu gibi FSEK m. 1/B-a “Eser: sahibinin hususiyetini taşıyan...” şeklindeki düzenlemeden de anlaşılacağı üzere “eser sahibinin hususiyetini” taşımanın da başlıca koruma şartlarından biridir. Gerek öğretilerde ve gerekse Yargı kararlarında “hususiyetin” tanımlanmasına dair farklı yaklaşımlar olsa da<sup>277</sup> tüm tanımlar yapılariken esas olan bir husus vardır o da hususiyet insana özgü bir özelliktir<sup>278</sup>. Bu yönüyle nasıl ki hususiyet taşımayan eserler FSEK kapsamında “eser” olarak sayılmayacak ise, insan yaratımı olmayan bir eserin de, doğası gereği hususiyeti haiz olamayacağından, eser olarak kabulü mümkün olmayacaktır<sup>279</sup>.

Buna karşın her ne kadar çeviriye konu Mahkeme kararında Davacının, ilgili yapay zekâ programının söz konusu eseri kendi komutlarıyla meydana getirdiği yönündeki iddiası, usulü bir sebepten değerlendirilmeye alınmamış ve bu nedenle esasa ilişkin detaylı bir değerlendirme yapılmamış ise de, Mahkemenin böyle bir durumda farklı bir değerlendirme yapabileceğine dair bir takım tespitleri de mevcuttur. İlk olarak bilgisayar yardımı ile üretilen eserler ile yalnızca bilgisayar tarafından üretilen eserler arasında ayırım yapılması gereklidir. Fotoğraflar, sinema eserleri, çoğu müzik eseri ve diğer eser türlerinde de olduğu gibi eserin yaratımında teknik ve teknolojik aletlerden ve/veya bilgisayar programlarından yararlanılması söz konusu olabilmektedir. Bu tür yaratımlarda eser sahibinin eserin yaratımındaki katkısı, eserin ortaya çıkmasında sunduğu fikri çaba ve hususiyet yeterli ise herhangi bir vasıttan yardım alınmış olması eser korumasını ortadan kaldıran bir durum teşkil

---

<sup>277</sup> Bkz. Yavuz L., Alıca T., Merdivan F., Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara, 2013, C.1, s.64 vd.

<sup>278</sup> Suluk, C., Karasu, R., Nal, T., Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2023 s.74.

<sup>279</sup> Benzer hukuksal düşünse yöntemiyle benzer sonuçlara ulaşan görüşlere dair bilgi için bkz. Yılmaztekin, H. K., Yapay Zekânın Eser Sahipliği, Ankara 2021, s. 217 vd.

etmeyecektir<sup>280</sup>. Ancak öğretilerde kabul edildiği üzere hiçbir insani katkı olmaksızın veya insan etkisinin çok az olduğu, tamamen bilgisayar veya bir aletin ürettiği eserler FSEK kapsamında korunmaz<sup>281</sup>. Bu halde olayda davacı bu iddiasını usule uygun bir şekilde süresinde öne sürmüş olsaydı ve ortaya çıkan eser üzerinde, başka bir ifade ile yapay zekâya verdiği komutlardaki yaratıcı katkısını (hususiyetini) ispat etmiş olsaydı bu eserin Türk hukuku kapsamında da “eser” korumasından faydalanabileceği söylenebilecektir.

#### **D. Sonuç**

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde, yapay zekâ ve buna bağlı teknolojiler de her geçen gün değişim ve gelişim göstermektedir. Fakat bu durum, çeviriye konu kararda olduğu gibi hukuki birçok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Yapay zeka ve bu teknolojinin çıktılarına dair regülasyon çalışmaları ve hukuki tartışmalar sürmekte iken, uygulamanın bu gelişmelere nasıl yaklaşacağına dair fikir vermesi açısından bu ve sınırlı sayıda benzeri karar önem arz etmektedir. Zira henüz Türk yargısında bu konuda emsal teşkil edebilecek bir karar verilmemiş olsa da konuya dair öğretilerde bugüne kadar yapılan çalışmalar ve Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku’nun temel ilkeleri değerlendirildiğinde, yargıya gelecek uyuşmazlıkta benzer tartışmaların yapılacağı ve yine uyuşmazlığın çözümünde benzer hukuki argümanlar ile karşılaşılacağı düşünülebilir.

Ancak nihayetinde, telif hakları insan yaratıcılığını teşvik etmek ve yaratıcılık faaliyetlerini desteklemek için tasarlanmıştır. Dolayısıyla, buna dair yasalar, insan olmayan varlıkları teşvik etmek amacıyla değil, insanların yaratıcı çabalarını korumak için uygulanır. Zira Türk Hukukunda da “eser” korumasının sağlanmasında temel şart “hususiyettir”. Hususiyet ise tekrar ifade etmek gerekir ise insana özgüdür. Bu yönüyle insan yaratımı olmayan bir esere koruma sağlanamayacağı gibi yapay zekâ veya farklı bir teknolojinin ortaya koyduğu bir eserin koruma kapsamında olup olmayacağı da

---

<sup>280</sup> Ateş, M., Fikri Hukukta Eser, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2007. s.214.; Güçlütürk, O. G., Cankat, R., Yapay Zeka ile Oluşturulan Eserlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi, Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zeka, On İki Levha, İstanbul, 2021, s.200.

<sup>281</sup> Nal /Suluk, s.74.

ancak ve ancak yaratımdaki insan unsuru üzerinden yapılacak bir değerlendirme ile tespit edilebilir.

## KAYNAKÇA

- Ateş, M.** Fikri Hukukta Eser, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2007
- Güçlütürk, O. G.,**
- Cankat, R.** Yapay Zekâ ile Oluşturulan Eserlerin Eser Niteliği ve Eser Sahipliği Meselesi, Gelişen Teknolojiler ve Hukuk II: Yapay Zekâ, On İki Levha, İstanbul, 2021
- Kılıçoğlu, A. M.** Eser Sayılmayan Fikri Ürünler Ve Eserin Adı Ve Alametleri Üzerindeki Haklar, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 8(Özel), 0-1636
- Pehlivanoglu, M. C.** Naruto v. Slater Davasının Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bakımından Değerlendirmesi, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı:181 – 182, 2019, s. 1757-1789
- Suluk, C., Karasu, R.,**
- Nal, T.** Fikri Mülkiyet Hukuku, Ankara 2023
- Tekinalp, Ü.** Fikri Mülkiyet Hukuku, İstanbul 2012, 5. Bası
- Tosun, Y.** Sinema Eserleri ve Eser Sahibinin Hakları, İstanbul 2013
- Yavuz L., Alca T.,**
- Merdivan F.** Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara, 2013, C.1
- Yılmaztekin, H. K.** Yapay Zekanın Eser Sahipliği, Ankara 2021